

KULTUURIMINISTEERIUM

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

FILM JA VIDEO

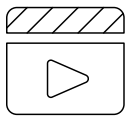
Loomemajanduse kaardistus 2023

Põhitegevusala

- Kinofilmide ja videote tootjad
- Telesaadete tootjad
- Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmisega tegelejad
- Kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad kinodele ja telejaamadele
- Kinofilmide ja videote linastajad

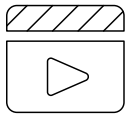
Kokku (2023)

Äri- ja mittetulundusühingute arv	1057
Hõivatute arv	1364
Kogutulu (mln €)	183,1

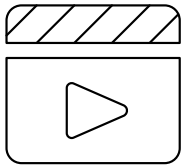

Sisukord

Sisukord	2
1. Sissejuhatus	3
1.1 Filmi- ja videovaldkond tegevusalade klassifikatsioonis	3
2. Lühikokkuvõte	5
3. Pakkumine	6
3.1 Väärtusahel	6
3.2 Filmi- ja videosektori ülevaade	8
3.3 Väliskaubandus	20
4. Nõudlus	24
4.1 Huvi kino ja filmide vastu	24
4.2 Festivalid	28
4.3 Avaliku sektori huvid ja eesmärgid	30
5. Organisatsioon ja poliitika	34
5.1 Organisatsioonid	34
5.2 Finantseerimine ja toetusmeetmed	36
5.3 Seosed teiste (loome)valdkondadega	42
6. Haridus	45
6.1 Haridusasutused	45
6.2 Lõpetajate arv	48
6.3 Täienduskoolitused	50
7. SWOT analüüs	51
7.1 Tugevused	51
7.2 Nõrkused	53
7.3 Arenguvõimalused	55
7.4 Takistused ja ohud	57
8. Arenguprognosis	60
Lisa 1 – EMTAK 2008	63

1. Sissejuhatus

Filmi- ja video on audiovisuaalne loomevaldkond, mis hõlmab liikuvate piltide loomist erinevates formaatides ja stiilides. See sektor hõlmab mängufilme, dokumentaalfilme, lühifilme, reklaamklippe, muusikavideoid, telesaateid ning sotsiaalmeedia sisu. Filmitööstus ei ole pelgalt tehniline protsess, vaid ka kunstiline ja narratiivne väljendusvorm, mille kaudu edastatakse lugusid, emotsioone ja ideid. Lisaks loomingulisele poolele on filmi- ja videootlusel oluline roll meelelahutus-, haridus- ja turundusvaldkonnas.

Filmi- ja videootmises töötavad väga **erinevad spetsialistid**, kelle ühine eesmärk on kvaliteetse audiovisuaalse sisu loomine. Režissöörid vastutavad loomingulise visiooni eest, stsenaaristid loovad loo ja dialoogi, operaatorid kujundavad visuaalse pildi ning monteerijad panevad kaadrid tervikuks kokku. Lisaks kuuluvad meeskonda produtsendid, kunstnikud, helirežissöörid, valgusmeistrid, grimmikunstnikud ja paljud teised, kelle töö tagab, et lõpptulemus vastaks nii kunstilistele kui ka tehnilistele nõuetele.

Filmi **loomise protsess** jaguneb mitmesse etappi. Esmalt toimub eeltöö ehk ettevalmistusperiood, mille käigus kirjutatakse stsenaarium, pannakse paika eelarve, tehakse *casting* ja valitakse võttekohad. Seejärel algab võtteperiood, kus filmitakse materjal vastavalt etteantud plaanile. Järgmine oluline samm on järeltöötlus, kus lisatakse montaaž, helindus, eriefektid ja värvikorrektsioon. Lõpuks jõuab valminud teos vaatajate ette kas kinoekraanidel, televisioonis, voogedastusplatvormidel või sotsiaalmeedias.

Filmi- ja videootlus on **pidevas arengus**, mida mõjutavad tehnoloogilised uuendused, vaatajate eelistused ja loomingulised trendid. See valdkond pakub laialdasi võimalusi nii kunstnikele, tehnilistele ekspertidele kui ka uute väljendusvormide katsetajatele.

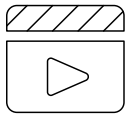
Seega, käesoleva **aruande eesmärk** on pakkuda ülevaadet filmi ja video valdkonna majandustegevusest, keskendudes peamistele näitajatele, nagu ettevõtete ja töötajate arv, müügitulu ning muud olulised majandusnäitajad. Lisaks käsitletakse valdkonna tugistruktuure, sealhulgas tugiorganisatsioone, riiklikku rahastust ja toetusi, erialase hariduse võimalusi ning arenguprognose. Olulise osana sisaldab aruanne ka üldist SWOT-analüüsi (tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud), et pakkuda laiemat arusaama filmi ja video valdkonna hetkeolukorrast ja tulevikuväljavaadetest.

1.1 Filmi- ja videovaldkond tegevusalade klassifikatsioonis

Käesoleva uuringu aluseks on ettevõtete poolt Äriregistrile esitatud majandusaasta aruanded, mis kajastavad põhitegevusalasid vastavalt Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori 2008. aasta versiooni (EMTAK 2008) jaotusele¹. EMTAK 2008 alusel kirjeldab filmi ja video valdkonda laiem kolmekohaline kood 591. Täpsemini oli võimalik end liigitada järgmiste tegevusvaldkondade alla:

- kinofilmide ja videote tootmine (EMTAK 59111);
- telesaadete tootmine (EMTAK 59112);
- kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad (EMTAK 59121);

¹ Registrate ja Infosüsteemide Keskus. (2008). *EMTAK 2008 selgitavad märkused*. https://www.pria.ee/sites/default/files/2021-06/EMTAK_2008%20%282%29.pdf

- kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine (EMTAK 59131)²;
- kinofilmide linastamine (EMTAK 59141).

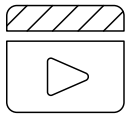
Filmi- ja videotootmise valdkonnas tegutsev produktsioonifirma tegeleb sageli mitme omavahel seotud tegevusega. See võib hõlmata filmide, videote ja telesaadete tootmist, nende levitamist ning järeltootmist. Samas on kinofilmide linastajad selgemalt eristatavad – need on peamiselt suured kinoketid, kuid ka väiksemates piirkondades tegutsevad üksikud kinod.

Tuvastasime ka ettevõtteid, kes olid EMTAK koodi alusel liigitatud teiste valdkondade alla, kuid kes tegelesid enamasti siiski filmi- ja videovaldkonnaga. Enamasti kuulusid need disainerite tegevusala (EMTAK 74101) alla, kuid esines ka ettevõtteid, kes olid registreeritud kunstialase loometegevuse (90031), reklaamiagentuuride (73111) või kontsertide lavastamise ja esitamise (90012) kategoorias. See viitab sellele, et filmi- ja videosektor on tihedalt seotud teiste loomemajanduse valdkondadega, nagu reklaam, disain, kunst ja etenduskunstid.

Valdkondade vaheliste piiride tõmbamine muutub järjest keerulisemaks, mistõttu on ka filmi- ja videosektori tegevusalade analüüsimine ainult EMTAK koodide põhjal piiratud. Varasemates analüüsid on seda lähenemist kasutatud (nt vaadeldud ettevõtete arvu vastavalt 59111, 59112, 59121, 59131 ja 59141 koodidele), kuid käesolevas uuringus me seda valdavalt ei rakendanud, kuna see eeldaks, et kategoriseerime ise ettevõtteid, kes on registreeritud teiste EMTAK koodide alla, mõne konkreetse filmi- ja videosektori koodi alla. Ainult EMTAK koodidel põhinev lähenemine on olnud väljakutse juba mitmes varasemas loomemajanduse uuringus.

Lisaks, mitmed ettevõtteid on pärast 2023. aastat muutnud oma EMTAK koodi, mistõttu on nende tegevus fookuselt ühele valdkonnale keskendumise asemel liikunud laiemaks või teise suunda. Samuti tegelesid paljud ettevõtteid juba varasemalt mitme erineva tegevusalaga, mitte ainult ühe kitsalt määratletud tegevuse raames. Käesolevas aruandes on esitatud andmed peamiselt 2023. aasta kohta ning alakategooriate esikümne ülevaated on koostatud ühe konkreetse tegevuse lõikes (3.2.2 [Suuremad ettevõtteid](#)). See ei tähenda aga, et ettevõtte tegutseks ainult vastavas kategoorias. See illustreerib samuti, kuidas ainult EMTAK koodide alusel tegevuse eristamine võib olla keeruline ja ei pruugi täielikult kajastada ettevõtte tegevuste mitmekesisust.

² 2025. aastal kasutusse tulnud uue klassifikatsiooni – EMTAK 2025 – kohaselt on selle koodi uus nimetus *kinofilmide ja videote levitamine*. Teised nimetatud koodid on jäänud samaks.

2. Lühikokkuvõte

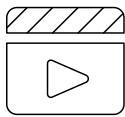
2023. aastal tegutses Eesti filmi- ja videovaldkonnas kokku 1057 ettevõtet, sealhulgas 68 mittetulundusühingut. Äri- ja mittetulundusühingute arv on viimase nelja aastaga kasvanud ligi 11%, kuid samal ajal on hõivatute arv kahanenud ligi 12%, ulatudes 1364 inimeseni. Sektori kogutulu ulatus 183,1 miljoni euroni ning müügitulu 175,6 miljoni euroni. Kogukasum tõusis 18,8 miljoni euroni. Suurimateks turuosalisteks olid Apollo Kino, Forum Cinemas ning Saturn Investments OÜ, mis tegelevad kinofilmide linastamisega. Nafta Films oli filmide ja videote tootmise poolest valdkonna liider ning telesaadete tootmise sektorit juhtis Ruudu Producers OÜ. Filmide eksport on samuti märkimisväärne: 88 ettevõtet teenis 2023. aastal ekspordituluna kokku 49,5 miljonit eurot.

Kinolevisse jõudis 2023. aastal 424 filmi, neist 54 olid Eesti päritolu. Kokku registreeriti 2,82 miljonit kinokülastust, mis jääb veel pandeemiaeelsele tasemele alla, kuid piletihindade tõus on aidanud hoida kassatulu tasemel – see ulatus 20,97 miljoni euroni. Eesti filmide vaadatavus oli tugeval tasemel: 613 227 külastust (21,7% kõigist vaatajatest), kogutulu 4,2 miljonit eurot. Aasta populaarseim Eesti film oli „Suvitajad“, rahvusvaheliselt enim silmapaistev aga „Savvusanna sõsarad“, mis jõudis enam kui 60 festivalile ja võitis Euroopa Filmiakadeemia dokumentaalfilmi auhinna.

Filmi- ja videovaldkonna rahastamine ulatus 2023. aastal ligikaudu 18,2 miljoni euroni, millest suurem osa – 90,7% – tuli Eesti riiklikest allikatest. Peamised toetajad olid Kultuuriministeerium, Eesti Filmi Instituut, Kultuurkapital ning rahvusvaheliselt Loov Euroopa MEDIA ja Eurimages. Kultuuriministeeriumi toel suunati EFI kaudu valdkonda 12,2 miljonit eurot, Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitali kaudu toetati valdkonda 2,9 mln euro väärtuses. Loov Euroopa MEDIA panustas Eesti filmilevisse ligi miljon eurot, 51% rohkem kui 2019. aastal. Toetuste üldmaht on 2019. aastaga võrreldes kasvanud ligikaudu 27%, kuid toetuste reaalne ostujõud on langenud: rahastuse kasv ei ole sammu pidanud tootmiskulude ega elukalliduse tõusuga. See seab ohtu stabiilse tootmise ja professionaalsete loojate järjepideva hõivatuse.

Valdkonna tugevustena tõusid esile stabiilne tootmistegevus, rahvusvaheliselt tunnustatud filmitegijad, uuenduslikud loojad ning kinosektori taastumine. Samuti rõhutati tugevat noorte järelkasvu, mille aluseks on kvaliteetne haridus – eriti Balti Filmi- ja Meediakooli rolli audiovisuaalse tööjõu koolitamisel. Samas kujunevad peamiseks kitsaskohtadeks piiratud rahastamine, tootmise killustumine, voogedastuse surve kinolevile ning levigraafikute ülekoormatus.

Tulevikku vaadates nähakse potentsiaali mitmes suunas: kasvava filmihariduse toel teadlikum publikum, uute tehnoloogiate integreerimine loometöösse ning filmilinnakute arendamine kui võimalus tugevdada Eestis kogu audiovisuaaltööstuse taristut. EFAD-i visiooni kohaselt on Euroopa filmitööstus 2030. aastaks mitmekesine, rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ja kultuuriliselt ühendav. Film ei ole pelgalt kunst, vaid ka majanduse ja identiteedi kandja – ühiskondlikult mõjuv valdkond, mis vajab järjepidevat ja strateegilist toetust.

3. Pakkumine

3.1 Väärtusahel

Filmi- ja videosektor ühendab loomeinimesi, tehnilisi spetsialiste ning administratiivtöötajaid, kelle koostöös valmivad filmid ja videod. See on kollektiivne protsess, mis algab arendusfaasiga, tootmisega, jätkub järeltootmise etapis ning jõuab lõpuks vaatajateni levitajate ja linastajate kaudu – olgu selleks kinod, televisioon või voogedastusplatvormid (vt Joonis 1). Tervet protsessi ja meeskonda juhib produtsent.

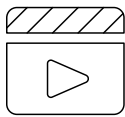
1. **Arendusetapp** on muutunud üha määravamaks eeldusprojektide elluviimiseks, eriti kinofilmide ja mahukamate telesarjade puhul. Arendus võib kesta mitu aastat ja hõlmab mitut kriitilist sammu: idee ja stsenaariumi loomine, rahvusvaheliste partnerite ja potentsiaalsete levitajate kaasamine, loovmeeskonna kokkupanek, autoriõiguste ja materjalide omandamine, eelarvestamine, rahastustaotlused ning sageli ka esialgsed ettemüügid, mis aitavad projekti tootmisesse tuua.

Kuigi arendus ise ei loo iseseisvalt turustatavat toodet, on see tootmise eeldus ja aluspõhi – ilma arendusetapita ei jõua enamik projekte kunagi tootmisse. Arendusfaas algab sageli enne ametliku rahastuse olemasolu ning selle läbiviimiseks taotletakse eraldi arendustoetusi. Alles arenduse edenedes ja projektiküpsaks saades on võimalik taotleda tootmisrahastust.

2. **Tootmisetapis** mängivad võtmerolli režissöörid, kes juhivad loomingulist protsessi ja annavad filmile suuna; stsenaaristid, kes loovad loo ja dialoogi; ning operaatorid, kes kujundavad visuaalse pildi ja kaameratöö. Näitlejad annavad tegelastele elu, kunstnikud ja kostüümikunstnikud loovad filmimaailma atmosfääri, heliloojad ja helirežissöörid kujundavad filmile sobiva helikeskkonna. Lisaks töötavad grimeerijad, valgusmeistrid ja eriefektide spetsialistid selle nimel, et filmil oleks soovitud visuaalne ja stilistiline tervik.
3. **Järeltootmise etapis** töödeldakse ja viimistletakse filmitud materjal, et see vastaks kunstilisele ja tehnilisele visioonile. Monteerijad valivad ja järjestavad kaadrid, et kujundada narratiivne tervik ja tempotunnetus. Helitöötluses lisatakse dialoogide puhastamine, heliefektid ja helikujundus, mis loob filmile vajaliku atmosfääri. Heliloojad loovad või kohandavad originaalmuusika, mis toetab filmi emotsionaalset dünaamikat. Värvikorrektsioon ja visuaalsed efektid aitavad täiustada filmi üldilmet, muutes kaadrid ühtlaseks ja tugevdades soovitud esteetikat. Lõplik järeltöötlus hõlmab ka subtiitrite, tiitrite ja muude tehniliste elementide lisamist enne, kui film jõuab levitajate ja vaatajateni.
4. Kui film on valmis, algab **levitamise ja linastamise etapp**, mille eesmärk on jõuda võimalikult laia vaatajaskonnani. Levitajad vastutavad filmi turunduse ja jaotamise eest, määrates, millistes kinodes ja millistel platvormidel see esilinastub. Edukas levitamine nõuab strateegilist turundust, sealhulgas treilereid, reklaame ja meediakajastust, et suurendada vaatajate huvi ja piletimüüki.

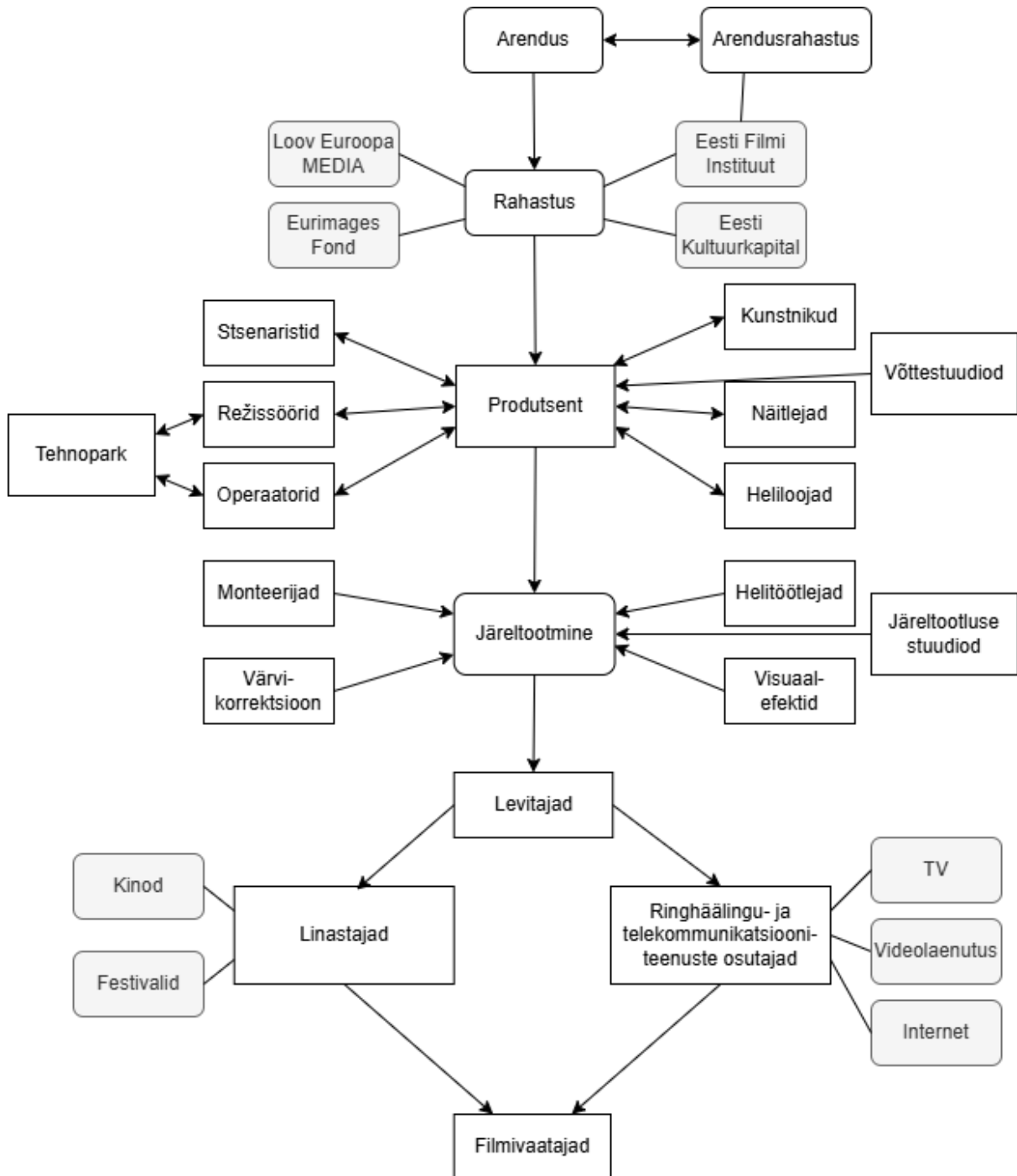
Kinolinastused toimuvad nii suurtes rahvusvahelistes kettides kui ka väiksemates *arthouse*-kinodes, mis keskenduvad sõltumatule filmikunstile. Lisaks levitatakse filme telekanalite, voogedastusplatvormide ja digitaalse laenutuse kaudu, mis võimaldab vaatajatel sisu tarbida neile sobival ajal ja viisil. Filmifestivalid mängivad samuti olulist rolli, andes võimaluse uutele teostele silma paista ja rahvusvahelist tähelepanu pälvida.

Eestis ja laiemalt Euroopas sõltub filmide tootmine suuresti avaliku sektori rahalisest toetusest. Finantseerimine toimub riigieelarvest ja erifondidest, kusjuures Eestis mängib võtmerolli Eesti Filmi Instituut (EFI), mis jagab toetusi ja suunab valdkonna arengut.

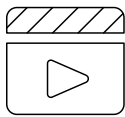
Lisaks filmikunstile hõlmab sektor ka telesaadete ja -sarjade tootmist telekanalite tellimusel. Enamik telesaateid ei valmi ringhäälinguorganisatsioonide enda stuudios, vaid tellitakse väljastpoolt. Statistikaameti määratluse järgi on omasaade³ selline saade, mis on loodud ringhäälinguorganisatsiooni enda tehniliste vahenditega⁴.

Joonis 1. Filmi- ja videotootmise väärtusahel.

³ Statistikaameti *omasaate* mõiste ei kattu meediateenuste seadusele *omatoodangu* mõistega, mis tähistab audiovisuaalmeedia teenuse osutaja enda või koostöös Euroopa Liidu liikmesriigi tootjaga toodetud või Euroopa sõltumatult tootjalt tellitud saadet või programmi, mis käsitleb Eesti tänapäeva või kultuuripärandit. Selle hulka ei arvata uudistesasaateid, spordiülekandeid ja telemänge.

⁴ Ringhäälingu- ja telekommunikatsiooni-teenuste osutajate omasaadete maht ja osatähtsus on välja toodud käesoleva Loomemajanduse uuringu Ringhäälingu valdkondlikus aruandes.

3.2 Filmi- ja videosektori ülevaade

3.2.1 Üldised majanduslikud näitajad

Eesti audiovisuaalvaldkonna filmi- ja videosektoris oli 2023. aastal Äriregistri andmeil registreeritud **1057 äri- ja mittetulundusühingut** (2019. aastal oli neid 953) (Tabel 1)⁵. Kogu ettevõtete arvust olid 987 osäühingud, mis moodustab 93,4%. **Mittetulundusühinguid (MTÜ) oli 68**, mille raames töötas kokku 107 inimest. 2019. aastaga võrreldes on MTÜ-de arv filmi- ja videosektoris tõusnud 30,8%. Ettevõtete arvu sekka oli kaasatud ka valdkonnaga seotud liidud, ühingud, sihtasutused jms.

Töötajate arv filmi ja videovaldkonna äri- ja mittetulundusühingutes kokku oli **1335 inimest** (2019. aastal 1546) – selle töötajate arvu koondülevaatesse on juurde arvestatud üks töötaja iga ettevõtte kohta, kes olid enda töötajate arvuks märkinud 0, kuid kelle aastane müügitulu ületas 11 640 eurot. Ilma sellise teisenduseta töötas filmi- ja videovaldkonnas 2023. aastal 1236 töötajat – siis moodustasid 0 töötajaga ettevõtted 53% kogu valdkonna ettevõtetest. Pärast teisendust, moodustasid 0 töötajaga ettevõtted vaid 32% valdkonna ettevõtetest.

Kõigi loomevaldkondade ülevaadete, sh filmi- ja videovaldkonna puhul, on kasutatud lähenemist, et neile ettevõtetele, kus 2023. aasta müügitulu ületas **11 640 eurot**, kuid töötajate arvuks oli majandusaasta aruandes märgitud null, arvestati siiski **üks töötaja**. Sellist korrigeerimist on vaja selleks, et saada töötajate arvust adekvaatsem ülevaade (ilma töötajateta ei ole võimalik sellises mahus müügitulu teenida). Müügitulu piiri seadmisel on võetud aluseks 12-kordne **miinimum** kuupalk koos sotsiaalmaksu (33%) ja ettevõtte töötuskindlustusega (0,8%).

Filmi- ja videosektori ettevõtete arv oli 2023. aastaks, võrreldes 2019. aastaga, kasvanud **9,8%** ja töötajate arv kahanenud 17,4%. Põhjuseid ettevõtete kasvuks aga töötajate kahanemiseks võib olla mitmeid – näiteks võisid keerulised majanduslikud olud 2020-2023. aastatel ajendada töötajate koondamisi kas ettevõtte kulude tõusu või rahastuse ja projektide vähenemise tõttu või uute tehnoloogiate kasutuselevõtt võis vähendada teatud töökohtade olemasolu ettevõttes.

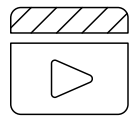
Kogu sektori **kogutulu** oli 2023. aastal hinnanguliselt **183,1 mln eurot** – see hõlmab lisaks müügitulule nii annetusi ja toetusi kui ka ettevõtetulust, mis on MTÜ-de peamised tuluallikad. Ainult MTÜ-de kogutulu oli 2023. aastal 10 mln eurot, mis on koguni 156,4% suurem 2019. aasta MTÜ-de kogutulust.

Filmi- ja videovaldkonna **müügitulu** oli 2023. aastal **173,1 mln eurot**, mis on **32,6% kasv** 2019. aastast, mil müügitulu oli 130,6 mln eurot. Võrreldes 2015 ja 2019. aastate vahelise müügitulu kasvuga, mis oli 72%, on käesoleva nelja-aastase perioodi kasv tagasihoidlikum. Samas on see arusaadav arvestades erinevaid majanduslikke väljakutseid, mis alates 2020. aastast Eestit kimbutanud on. 2023. aasta kogu valdkonna **kasum** oli 18,8 mln eurot, mis on 72,5% kasv 2019. aastast.

Tabel 1. Filmi- ja videosektori põhinäitajad 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Äriühingud					
Äriettevõtete arv	347	635	901	989	+9,8%
Töötajate arv	964	680	1487	1228	-17,4%
Müügitulu (mln €)	42,63	75,88	130,55	173,1	+32,6%
.. sh kinofilmide linastajad	13,83	22,35	39,53	61,4	+55,3%

⁵ Neist ettevõtetest 68 olid EMTAKi koodi alusel registreeritud filmi- ja videovaldkonnas tegutsejatena, kuid nende kohta puudus avalik teave ning ka nimekirja üle vaadanud valdkonna spetsialist ei tundnud neid. Sellegipoolest, kuna on võimalik, et need ettevõtted tegutsevad siiski valdkonnas, otsustati need nimekirja alles jätta.

Kasum	-	-	10,9*	18,8	+72,5%
Mittetulundusühingud (MTÜ-d)					
MTÜ-de arv	-	-	52	68	+30,8%
Töötajate arv	-	-	59	107	+81,4%
Kogutulu (mln €)	-	-	3,9	10	+156,4%
.. sh toetused, annetused (mln €)	-	-	-	7,5	-
.. sh tulu ettevõtlusest (mln €)	-	-	-	2,5	-
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d)					
FIE-de arv	-	-	-	29	-
FIE-de müügitulu (tuh €)	-	-	-	44,15	-
Tulu keskmiselt FIE kohta (tuh €)	-	-	-	1,52	-
KOKKU					
Äri- ja mittetulundusühingute arv	347	635	953	1057	+10,9%
Höivatute arv (sh FIE-d)	964	680	1546	1364	-11,8%
Müügitulu (mln €)	-	-	-	175,64	-
Toetused, annetused (mln €)	-	-	-	7,5	-
Kogutulu (mln €)	-	-	-	183,1	-

Allikas: Eelnevate aastate tulemused on võetud võrreldavuse huvides EKI 2021. aasta aruandest. 2023. aasta andmed tulenevad Äriregistrist ja EMTA-st.

* 2019. aasta kasum tuleneb Äriregistri ja EMTA andmetest, kuna EKI-l polnud sektori kasumit toona välja toodud.

FIE-de koguarv audiovisuaalvaldkonnas – sealhulgas ringhäälingus ning filmi- ja videosektoris – on 149. Kui eristada ainult filmi- ja videovaldkonna EMTAK-koodid (vt ptk 1.1 [Filmi- ja videovaldkond tegevusalade klassifikatsioonis](#)), selgub, et selles sektoris tegutseb **29 FIE-t**. Nende 29 FIE müügitulu 2023. aastal oli ligikaudu **44,15 tuhat eurot**⁶, mis teeb 1,52 tuhat eurot FIE kohta.

Nagu varem mainitud, võib ainuüksi EMTAK-koodidele tuginemine jätta välja olulist teavet, kuna paljud filmi- ja videovaldkonnas tegutsevad FIE-d võivad olla registreeritud mõne muu tegevusala alla. Seetõttu ei pruugi olemasolevad andmed FIE-de tegelikku arvu ja tegevusvaldkonda täielikult kajastada.

Seega, valdkonnas oli 2023. aastal höivatud ligikaudu **1364 inimest**, sh äriettevõtetes, MTÜ-des ning FIE-d.

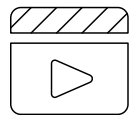
3.2.2 Suuremad ettevõtted

Suurima müügituluga ettevõtted filmi- ja video valdkonnas olid 2023. aastal Apollo Kino OÜ, Forum Cinemas Lithuania OÜ, Saturn Investments OÜ, Forum Cinemas Latvia OÜ ning Nafta Films OÜ (Tabel 2). Esimesed neli ettevõtet tegelevad kinofilmide linastamisega ning viimane audiovisuaalse meedia tootmisega.

Forum Cinemas Lithuania OÜ (kuulub Cinerock OÜ-le) ja Forum Cinemas Latvia OÜ (kuulub Kemplake Investments SIA-le) on Eestis registreeritud, kuid nende tegevus toimub vastavalt Leedus ja Lätis. Eestis neil töötajaid sisuliselt ei ole (Forum Cinemas Latvia OÜ-l on 1); filiaalides töötas 2023. aastal vastavalt 70 ja 59 inimest. Kuna tegelik tegevus toimub mujal, on nende otsene mõju Eesti tööturule ja majandusele piiratud. Esimese müügitulu Eestis on 90,3 tuhat eurot ning teise müügitulu Eestis on 2,8 tuhat eurot.

Uued ettevõtted TOP 10, võrreldes 2019. aastaga, on Saturn Investments OÜ, OÜ Ruudu Produtsendid ja Cuba Films OÜ. OÜ Ruudu Produtsendid olid aga TOP 10-s 2015. aasta filmi- ja videovaldkonna kaardistuses. Kids Network Television OÜ ühines Duo Media Networks OÜ-ga 2021. aastal ning Solaris Kino OÜ ühines 2022. aastal Apollo Kino OÜ-ga. Oluliseks muutusteks on ka Forum Cinemas OÜ-s Coca Cola Plaza müümine

⁶ FIE-d deklareerivad oma ettevõtlusest saadud tulu, mitte müügitulu. FIE-del on õigus oma ettevõtlusest saadud tulult arvestada maha ettevõtlusega seotud kulud. 2023. aasta aruandes on kajastatud FIE-de poolt tasutud riiklike maksude põhjal leitud ettevõtlustulu, kuid see on kindlasti kordades väiksem kui reaalne müügitulu, sest oma kulude maha arvestamisega on FIE-del võimalik maksustatavat tulu optimeerida.

Apollo Kino OÜ-le, mis tõi kaasa märkimisväärse languse vaatajate arvus. Samuti tegeleb Cinamoni kinodega nii Eestis kui ka teistes Balti riikides nüüd Saturn Investments OÜ; enne tegeles sellega Cinamon Operations Estonia OÜ.

TOP 10 müügitulu 2023. aastal oli ligikaudu **78,1 mln eurot**, mis moodustas **45,1%** terve filmi- ja videosektori müügitulust. 2019. aastal moodustas TOP 10 müügitulu 52,5% kogu sektori müügitulust, mis näitab, et TOP 10 müügitulu osatähtsus kogu müügitulust on jäänud enamvähem samaks.

Tabel 2. Suurimad filmi- ja videovaldkonna ettevõtted müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Müügitulu (mln €)	2023	Müügitulu (mln €)
1 Forum Cinemas OÜ	18,3	Apollo Kino OÜ	23,9
2 Osühing Allfilm	16,6	Forum Cinemas Lithuania OÜ*	16,0
3 Apollo Kino OÜ	12,0	Saturn Investments OÜ	10,1
4 Nafta Films OÜ	5,4	Forum Cinemas Latvia OÜ*	5,7
5 Cinamon Operations Estonia OÜ	3,7	Nafta Films osühing	5,1
6 Kids Network Television OÜ	2,8	Gorodenkoff Productions OÜ	4,0
7 Estonian Theatrical Distribution OÜ	2,6	Estonian Theatrical Distribution OÜ	3,7
8 ACME Film OÜ	2,6	Osühing Allfilm	3,5
9 Gorodenkoff Productions OÜ	2,5	OÜ Ruudu Produtsendid	3,1
10 Solaris Kino OÜ	2,1	Cuba Films OÜ	3,0
Kokku TOP 10	68,6	Kokku TOP 10	78,1
TOP 10 osakaal (%)	52,5	TOP 10 osakaal (%)	45,1

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

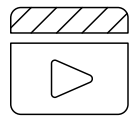
* Forum Cinemas Lithuania OÜ (kuulub Cinerock OÜ-le) ja Forum Cinemas Latvia OÜ (kuulub Kemplake Investments SIA-le) on Eestis registreeritud, kuid nende tegevus toimub vastavalt Leedus ja Lätis. Eestis neil töötajaid sisuliselt ei ole (Forum Cinemas Latvia OÜ-l on 1); filiaalides töötas 2023. aastal vastavalt 70 ja 59 inimest. Kuna tegelik tegevus toimub mujal, on nende otsene mõju Eesti tööturule ja majandusele piiratud.

Mittetulundusühingud

Mittetulundusühingutena (MTÜ) tegutsevate ettevõtete esiviisikus olid 2023. aastal nii filmifestivale korraldavad kui ka filme tootvad ettevõtted nagu MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival, MTÜ VOICE AND VIDEO ENTERPRISE, Must Käsi MTÜ, Taevas TV7 Kristlik Ühing MTÜ ning MTÜ BE (*Tabel 3*). TOP 10-s olid kolm filmifestivalide korraldajat – MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival, MTÜ BE, Matsalu Loodusfilmide Festival MTÜ. Lisaks on TOP 10-s ka kaks väärtfilmide linastajat, nimelt Must Käsi MTÜ ja Elektriteater MTÜ.

TOP 10-sse on jäänud suuremas osas samad ettevõtted, mis 2019. aastalgi. Üheks uueks tulijaks on MTÜ VOICE AND VIDEO ENTERPRISE (asutati 2022. aastal), mis tegeleb sihipärase sisu tootmisega, et aidata mõista Venemaal toimuvat ja kujundada vastutustundlikku venekeelse rahvastiku põlvkonda. Teine uus tulija on Levila Meedialabor MTÜ (asutati 2023. aastal), mis toetab ajakirjanduslike dokumentaalfilmide tootmist Eestis. Kolmas uustulija – MTÜ Tõrva Kinosõprade Selts – hoolitseb Tõrva Kino Koit tegevuse eest, edendades kohaliku kinoelu ja pakkudes mitmekesist filmiprogrammi kogukonnale. Viimane uustulija on Found MTÜ (asutatud 2019), mis tegeleb Piibli erinevate raamatute tõlkimisega viipekeelde ning nende tõlgete salvestamisega viipekeelsete inimese jaoks videotena.

Kogutulu põhjal paistab silma ka **MTÜ Eesti Filmi Andmebaas**, mille tegevus keskendub Eesti filmi elektroonilise andmebaasi – rahvusfilmograafia – loomisele ja arendamisele. Kuigi see organisatsioon ei tegele otseselt loomeprotsesside või tootmisega, nagu paljud teised TOP 10-sse kuuluvad MTÜ-d, on tema roll sektori struktuuris märkimisväärne. Andmebaasi loomine ja haldamine toetab otseselt filmi- ja videosektori toimimist, professionaalset järelkasvu ning kultuurimälu säilitamist. 2023. aastal ulatus MTÜ Eesti Filmi

Andmebaasi kogutulu 214,7 tuhande euroni, asetades selle valdkonnas kõrgele kohale, kuigi see on analüütilistel kaalutlustel TOP 10-st eraldi välja toodud.

2019. aastal moodustasid filmi ja video sektori TOP 10 MTÜ-de kogutulu 3,8 mln eurot. 2023. aastal on see tõusnud **5,5 mln euroni**, mis tähendab 44,3% tõusu. Suurima kogutuluga MTÜ – Pimedate Ööde Filmifestivali – kogutulu on tõusnud viimase nelja aastaga koguni 51,9%.

Tabel 3. Suurimad filmi- ja videovaldkonna MTÜ-d kogutulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Kogutulu (tuh €)	2023	Kogutulu (tuh €)
1 Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	1 874	Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	2 846,6
2 Must Käsi MTÜ	431	MTÜ VOICE AND VIDEO ENTERPRISE	691,2
3 Taevas TV7 Kristlik Ühing MTÜ	356	Must Käsi MTÜ	485,8
4 Eesti Digikeskus MTÜ	345	Taevas TV7 Kristlik Ühing MTÜ	339,7
5 Elektriteater MTÜ	278	MTÜ BE	305,8
6 MTÜ BE	178	Elektriteater MTÜ	299,9
7 Looduselust MTÜ	141	Matsalu Loodusfilmide Festival MTÜ	133,8
8 Matsalu Loodusfilmide Festival MTÜ	83	Levila Meedialabor MTÜ	133,7
9 Pärnu Rahvusvaheline Visuaalse Antropoloogia Ühing MTÜ	52	Tõrva Kinosõprade Selts	128,7
10 VVS Media Grupp MTÜ	43	Found MTÜ	92,8
Kokku TOP 10	3 781	Kokku TOP 10	5 458

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Ärireistri ja EMTA andmetel.

Esindusorganisatsioonid ja koostöövõrgustikud

Filmi- ja videovaldkonnas tegutseb mitmeid organisatsioone, mis koondavad loovisikuid ja ettevõtteid ning esindavad valdkonna huve. Alljärgnevas tabelis on esitatud viis suurima kogutuluga (nii annetused ja toetused kui ka tulu ettevõtlusest) organisatsiooni 2023. aastal, tuues võrdluseks ka nende 2019. aasta kogutulu (vt

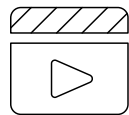
Tabel 4).

Suurima kogutuluga organisatsioon 2023. aastal oli Eesti Näitlejate Liit, mis ühendab kutselisi näitlejaid. Kuigi näitlejaid ja nende tegevust käsitletakse loomemajanduse kaardistuses eelkõige etenduskunsti valdkonna osana, on Eesti Näitlejate Liit käesolevas aruandes siiski esile toodud ka filmi- ja videovaldkonna kontekstis – näitlejad moodustavad filmi- ja videoproduksioonis olulise loovtööjõu osa.

Eesti Kinoliit ühendab professionaalseid filmitegijaid ja edendab filmikunsti ning -kultuuri. Eesti Audiovisuaalautorite Liit esindab audiovisuaalteoste autorite ja nende pärijate varalisi õigusi. MTÜ Filmi Esmasalvestuse Tootjate Ühing (asutatud 2021) on kollektiivse esindamise organisatsioon, mis esindab filmi esmalvestuse tootjate õigusi, kogub autoritasusid ning osaleb filmitootjate huvide kaitsele ja valdkonda puudutavates õigusaruteludes. Eesti Dokumentalistide Gild kaitseb dokumentalistide huve ja arendab dokumentaalfilmi kui iseseisvat kunstivormi.

Tabel 4. Suurimad filmi- ja videosektori esindusorganisatsioonid kogutulu (tuh €) alusel 2019 ja 2023. aastal.

Asutus	Kogutulu 2019	Kogutulu 2023
1 Eesti Näitlejate Liit	205,3	536,5
2 Eesti Kinoliit	206,1	259,6

3	Eesti Audiovisuaalautorite Liit	27,9	159,7
4	Filmi Esmasalvestuse Tootjate Ühing	-	83,1
5	Eesti Dokumentalistide Gild	6,1	38,8
Kokku		445,4	1 077,7

Allikas: 2019 ja 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

Filmide ja videote tootjad

Nagu eelnevalt mainitud (vt 1.1 [Filmi- ja videovaldkond tegevusalade klassifikatsioonis](#)), ei anna ainuüksi EMTAK-koodide alusel tehtav analüüs täpset pilti filmi- ja videosektori tegelikust tegevusest, kuna paljud ettevõtted tegutsevad mitme valdkonna piirialadel ja võivad olla registreeritud muu tegevusala alla. Siiski esitame siin suurima müügituluga filmide ja videote tootjad, kes on end liigitanud filmi- ja videotootmise ning telesaadete tootmise EMTAK-koodide (59111 ja 59112) alla, et säilitada võrreldavus varasemate uuringutega. Samas tuleb arvestada, et see ei pruugi peegeldada täielikult sektori tegelikku ulatust ja tegevusmahtu. See kehtib ka edaspidi järgnevate alamtegevuste kohta.

2023. aasta suurima müügituluga filmide ja videote ning telesaadete tootjate esikümnes on mitmeti samad ettevõtted, kes olid esindatud ka 2019. aastal (vt

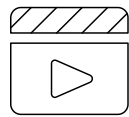
[Tabel 5](#)). Nimekirja on lisandunud üks uus tegija: Taska Film OÜ, mis tegeleb kinofilmide tootmisega. TOP 10 ettevõtete kogumüügitulu oli 2023. aastal 25,4 miljonit eurot, mis on 21,8% väiksem kui 2019. aastal. Suurimaks languse põhjuseks on Allfilm OÜ väiksem müügitulu võrreldes 2019. aastaga (2019. aastal osales Allfilm OÜ mängufilmi „Tenet“ tootmises).

Tabel 5. Suurimad filmide ja videote (59111) ning telesaadete tootjad (59112) müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Müügitulu (mln €)	2023	Müügitulu (mln €)	
1	Allfilm OÜ	16,6	Nafta Films OÜ	5,1
2	Nafta Films OÜ	5,4	Osaühing Allfilm	3,5
3	Cuba Films OÜ	1,9	OÜ Ruudu Produktendid	3,1
4	Münchhausen Productions OÜ	1,6	Cuba Films OÜ	3,0
5	Stellar Film OÜ	1,5	Stellar Film OÜ	2,6
6	Moonshiners OÜ	1,3	Get Shot Films OÜ	2,1
7	Baron Noir OÜ	1,2	Apollo Film Productions OÜ	1,7
8	Ruudu Produktendid OÜ	1,1	Taska Film OÜ	1,6
9	Get Shot Films OÜ	1,0	Münchhausen Productions OÜ	1,4
10	Apollo Film Productions OÜ	0,9	Moonshiners OÜ	1,3
Kokku TOP 10		32,5	Kokku TOP 10	25,4

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

2023. aastal kinos linastunud filmidest oli suurima vaatajate arvu ja kassatuluga oli Taska Film OÜ, Kassikuld OÜ ning Apollo Film Productions OÜ poolt toodetud mängufilm „Suvitajad“ (režissöör Ergo Kuld). Sellele järgnesid esiviisikud veel mängufilm „Vigased pruudid“ (režissöör Ergo Kuld), „Apteeker Melchior: Timuka tütar“ (režissöör Ergo Kuld), „Kaka, kevad ja teised“ (režissöörid René Vilbre, Meelis Arulepp, Oskar Lehemaa, Mikk Mägi ja Heiki Ernits) ning „Kuulsuse narrid“ (režissöör Ain Mäeots).

Tabel 6. Eesti filmide TOP 10 vaatajate arvu järgi 2023. aastal.

	Filmi pealkiri	Tootja	Vaatajate arv	Kassatulu (tuh €)
1	Suvitajad	Taska Film, Kassikuld, Apollo Film Productions	107 095	772,1
2	Vigased pruudid	Taska Film, Apollo Film Productions	93 713	677,5
3	Apteeker Melchior: Timuka Tütar	Taska Film, Nafta Films, Apollo Film Productions, HansaFilm	77 951	565,5
4	Kaka, kevad ja teised	A Film Eesti	44 794	260,6
5	Kuulsuse narrid	Taska Film, Apollo Film Productions	42 971	292,8
6	Tähtsad ninad	Nafta Films	34 107	224,7
7	Taevatrepp	Filmivabrik	33 542	229,1
8	Savvusanna sõsarad	Alexandra Film	33 242	221,0
9	Vaba raha	Tallifornia	29 435	221,0
10	Viimane vahipost	AllFilm	19 332	-

Allikas: Eesti Filmi Instituut.

Telesaadete tootjad

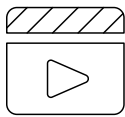
Telesaadete tootmise esikümne müügitulu 2023. aastal oli ligikaudu **9,4 mln eurot**, mis oli 59,8% kasv 2019. aastast. Eesti telesaadete ja teleseriaalide tootjatest oli 2023. aastal, nagu ka 2019. aastal, kõige edukam **Ruudu Produtsendid OÜ**, kelle müügitulu on tõusnud viimasest loomemajanduse kaardistusest saadik 196,6% (Tabel 7). Ruudu Produtsendid OÜ on ka terve filmi- ja videosektori valdkonna kõige suuremate ettevõtete esikümnes müügitulu alusel (vt Tabel 2). Ettevõtte tooteportfelli tuntumad saated 2023. aastal olid „Eesti otsib superstaari“ ja „Ma näen su häält“.

Edetabelis on tõusnud 10. kohalt 2019. aastal 2. kohale 2023. aastal Thors Films OÜ, kelle suurimad kliendid on Eesti Rahvusringhääling (ETV ja ETV+), Kanal 2 (Duo Media Networks OÜ) ja TV3 (All Media Eesti AS). Populaarsed toodetavad saated on „EnsV“ ja „Eest mäng.“ Kolmandal kohal on edetabeli uustulija OÜ Kassikuld, kelle portfoolios on saated nagu „Legend eluajal“ (ERR) ja „Täiuslik sõbranna“ (Elisa Huub). Gordon Grupp OÜ toodab saateid nagu „Suur Lotokolmapäev“ ja „Mälumaratoni“ ning Balti Video OÜ „Õnne 13“ ja „Siberi võmm“.

Tabel 7. Suurimad telesaadete tootjad (59112) müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

	2019	Müügitulu (tuh €)	2023	Müügitulu (tuh €)
1	Ruudu Produtsendid OÜ	1 052,9	Ruudu Produtsendid OÜ	3 122,8
2	Osakond OÜ	925,0	Thors Films OÜ	1 316,8
3	Gordon Grupp OÜ	848,9	OÜ Kassikuld	882,8
4	Balti Video OÜ	667,5	Gordon Grupp OÜ	866,1
5	Ludolink OÜ	578,7	Balti Video OÜ	792,7
6	Subbmedia OÜ	440,2	Producer OÜ	619,5
7	Duubel 3 Grupp OÜ	359,3	201 OÜ	543,1
8	Õuetuba OÜ	355,0	Vesilind OÜ	424,2
9	Filmimees OÜ	316,8	Filmimees OÜ	417,2
10	Thors Films OÜ	288,2	Osakond OÜ	414,5
	Kokku TOP 10	5 883,4	Kokku TOP 10	9 399,6

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

Järeltootmisega tegelevad ettevõtted

Filmitootmise järeltegevustega (EMTAK 59121) seotud ettevõtete tegevuste hulka kuuluvad montaaž, subtitreerimine, filmilaborite tegevus, arvutigraafika, animatsiooni ja visuaalsete eriefektide loomine, animafilmide erilaborite tegevus, värvikorrektsioon, helitoimetamine ja kujundamine. Eesti suurimate filmi- ja videotootmise järeltegevustega tegelevate ettevõtete müügitulu 2023. aastal oli ligi **10,4 mln eurot**; see on **57,2% kasv 2019. aastast**.

Nagu 2019. aastal oli ka 2023. aastal kõige enam teeniv järeltootmisega tegelev ettevõtte **Gorodenkoff Productions OÜ** – oma teenitud 4 mln eurose tuluga jõudis ettevõtte ka terve filmi- ja videovaldkonna suurimate ettevõtete sekka. Sarnaselt eelmisele kaardistusele järgnes teisel kohal Funk & Pihel OÜ, mille põhitegevus seisneb telesaadete- ja filmide tõlketeenuse pakkumises. Sama teenust pakuvad muu hulgas ka Orbital Vox Stuudiod OÜ ja Visual Media OÜ.

Uuetulijana TOP 10-sse on GamesMation OÜ, mille peamine tööeesmärk oli luua YouTube'i üleslaaditavate trendide kohta skripte ja meelelahutusanimatsioone. Teine uustulija on FrostFilms OÜ, mille fookuses on visuaalsete eriefektide (VFX), arvutigraafikaga (CG) rahvamasside ning simulatsioonide loomine. Viimane uustulija on AVP Studio OÜ, kelle tegevus seisneb muu hulgas tõlketeenuse osutamises, subtitreerimises ja keele dubleerimises.

Orbital Vox Stuudiod teenuste hulgas on lisaks tõlketeenustele ka värvi korrigeerimine, filmigraafika, helitöötlus jms. Rockstick Production OÜ on videoproduksiooni ettevõtte, mis tegeleb sündmustest otseülekannete ja videote tootmisega ning Red Hot Produksioon OÜ pakub klientidele audio- ja videoteenust.

Tabel 8. Suurimad filmi-ja videotootmise järeltegevustega (59121) seotud ettevõtted müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Müügitulu (tuh €)	2023	Müügitulu (tuh €)
1 Gorodenkoff Productions OÜ	2 463,5	Gorodenkoff Productions OÜ	4 037,5
2 Funk & Pihel OÜ	1 718,2	Funk & Pihel OÜ	2 822,7
3 Orbital Vox Stuudiod OÜ	530,8	GamesMation OÜ	691,5
4 Visual Media OÜ	440,9	FrostFilms OÜ	632,1
5 Toimetajate Grupp OÜ	343,9	Orbital Vox Stuudiod OÜ	491,7
6 Tolm OÜ	245,9	AVP Studio OÜ	397,6
7 Mind OÜ	233,5	Visual Media OÜ	388,7
8 Rockstick Production OÜ	227,9	Toimetajate Grupp OÜ	371,1
9 Red Hot Produksioon OÜ	208,1	Rockstick Production OÜ	356,2
10 im imagery OÜ	190,0	Red Hot Produksioon OÜ	190,1
Kokku TOP 10	6 603,5	Kokku TOP 10	10 379,3

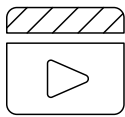
Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamise (EMTAK 59131) kinodele ja telejaamadele tegelevate ettevõtete TOP 10 on üldiselt sama, mis eelmisel kaardistusel ([Tabel 9](#)). Esikümne müügitulu on 2019. aastast tõusnud 15%, jõudes 2023. aastal **7,6 mln euroni**. TOP 10 müügitulu tõusu veavad põhimõtteliselt esiviisik.

Kõige tulusam levitaja – **Estonian Theatrical Distribution OÜ** – tegutseb **Hea Film** kaubamärgi all ning on peamine filmistuudio Universal, Paramount ja Walt Disney levitaja Eestis. Hea Film levitas ka kõige enam vaadatud Eesti filmide esimest kuut filmi (vt

[Tabel 6](#)). ACME Film levitas nendest filmidest kahte – „Taevatrepp“ ja „Savvusanna sõsarad“. Eestis, Lätis ja Leedus levitab filme ka Leedu filmilevifirma „Garsų pasaulio įrašai“ (GPI).

Tabel 9. Suurimad kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad (59131) müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Müügitulu (tuh €)	2023	Müügitulu (tuh €)
1 Kids Network Television OÜ	2 758,2	Estonian Theatrical Distribution OÜ	3 666,0
2 Estonian Theatrical Distribution OÜ	2 643,8	ACME Film OÜ	2 673,1
3 ACME Film OÜ	2 566,2	Unlimited Media OÜ	252,9
4 Film Distribution OÜ	660,2	VLG Filmid OÜ	216,4
5 Bigsales OÜ	245,0	Estinifilm OÜ	216,1
6 Unlimited Media OÜ	222,7	BestFilm.eu OÜ	185,7
7 Estinifilm OÜ	201,4	Film Distribution OÜ	134,0
8 Luan Sports OÜ	195,8	Filmitalgufilm OÜ	98,9
9 BestFilm.eu OÜ	178,0	OÜ Must Käsi 2	97,4
10 Survive Corporation OÜ	170,2	A-ONE FILMS ESTONIA OÜ	50,5
Kokku TOP 10	6 603,5	Kokku TOP 10	7 591,2

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

ACME Film esindab Eestis Warner Bros. Pictures ja Sony Pictures filmistuudiod. Alates 2013. aasta jaanuarist levitab ettevõtte ka Amblin Partnersi filme. Lisaks on ACME Film partneriks mitmetele teistele Ameerika Ühendriikide (USA) ja Euroopa filmistuudiotele, sealhulgas Lionsgate, STX, StudioCanal, Gaumont, Pathé ja Hanway Films. Ettevõtte toob rahvusvahelisi filme Eesti kinodesse ning müüb nende näitamisõigusi tele- ja voogedastusplatvormidele.

Unlimited Media OÜ põhitegevusteks oli filmide levitamine kinodes ja VOD (video-on-demand) platvormidel, sealhulgas ligi pool ekspordiks. Ettevõtte tegeleb ka voogedastusplatvormi www.cineve.eu haldamisega, mis tõenäoliselt mängib märkimisväärset rolli nende müügitulus.

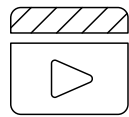
Uued nimed edetabelis on Filmitalgufilm OÜ, mille peamiseks tegevuseks on filmide levitamine, OÜ Must Käsi 2, mille tegevus seisneb filmide maale toomises ja levitamises Eestis ja Baltikumis ning A-ONE FILMS ESTONIA OÜ, mis tegeleb eelkõige väärtfilmide levitamisega Eestis.

Kinofilmide linastajad

Nagu eelnevalt mainitud, ei analüüsi me filmi- ja videosektori ettevõtete koondarve rangelt EMTAK koodide alusel, kuna valdkonna tegevused on omavahel tihedalt põimunud ning mitmed ettevõtted on teiste EMTAK koodide alla end liigitanud. Selline eristamine ei peegeldaks tegelikku töökorraldust ega sektori toimimist, mistõttu ei oleks see ka praktiline ega sisuliselt väärtuslik. Küll aga saame eraldi välja tuua **kinofilmide linastajate** (EMTAK 59141) koondnäitajad, kelle tegevus on selgemalt määratletud. Nendeks on peamiselt kommertskinod, mis tegutsevad suuremates linnades ja kuuluvad rahvusvahelistesse või kohalikesse kinokettidesse, ning väiksemad *indie*-kinod, mis keskenduvad autorikinole ja sõltumatutele filmidele.

2023. aastal oli kinofilmide linastajaid **20** (2019. aastal 16). Kinofilmide linastajate **kogutulu** 2023. aastal oli **61,4 mln eurot** (müügitulu sellest oli 57,4 mln eurot; vt Tabel 1). Linastajate puhul on olulisem vaadata müügitulu asemel kogutulu, kuna mitmed linastajad on MTÜ-d, kelle tulubaas sõltub suuresti toetustest. Nimelt, valdav enamus kinofilmide linastajatest on MTÜ-d, mida oli 11 (55%). Linastamise ettevõtetes töötas kokku ligikaudu 426 inimest.

TOP 10 linastaja kogutulu 2023. aastal oli **60,96 mln eurot** (Tabel 10), moodustades 99,3% kõigi linastajate koondkogutulust. Suurimad linastajad 2023. aastal olid Apollo Kino OÜ, Forum Cinemas Lithuania OÜ ja Saturn Investments OÜ. Suure kasvu on teinud Apollo Kino OÜ (99,8%), kellega ühines 2022. aastal Solaris Kino OÜ.

Nagu varasemalt selgitatud (vt lk 9), müüs Forum Cinemas OÜ Coca Cola Plaza Apollo Kino OÜ-le. Lisaks, Forum Cinemas Lithuania OÜ (kuulub Cinerock OÜ-le) ja Forum Cinemas Latvia OÜ (kuulub Kemplake Investments SIA-le) on Eestis registreeritud, kuid nende tegevus toimub vastavalt Leedus ja Lätis. Eestis neil töötajaid sisuliselt ei ole (Forum Cinemas Latvia OÜ-l on 1); filiaalides töötas 2023. aastal vastavalt 70 ja 59 inimest. Kuna tegelik tegevus toimub mujal, on nende otsene mõju Eesti tööturule ja majandusele piiratud.

Samuti on Cinamoni kinode haldamine Eestis ja teistes Balti riikides liikunud Cinamon Operations Estonia OÜ-lt üle Saturn Investments OÜ-le. OÜ Tallinnfilm põhitegevuseks on Solarise keskuses asuva kino Artis haldamine. MTÜ Must Käsi opereerib Tallinna vanalinnas asuvat kino Sõprust, kus linastatakse peamiselt väärtfilme. OÜ Minu Rada põhitegevuseks videoülekannete tootmine spordi ja meelelahutus üritustelt. MTÜ Elektriteater on Tartus tegutsev väärtfilmide kino.

Tabel 10. Suurimad kinofilmide linastajad (59141) kogutulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Kogutulu (tuh €)	2023	Kogutulu (tuh €)
1 Forum Cinemas OÜ	18 255,4	Apollo Kino OÜ	23 947,1
2 Apollo Kino OÜ	11 984	Forum Cinemas Lithuania OÜ*	16 030,4
3 Cinamon Operations Estonia OÜ	3 744	Saturn Investments OÜ	10 069
4 Solaris Kino OÜ	2 048	Forum Cinemas Latvia OÜ*	5 676,9
5 Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	1 873,8	Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	2 846,6
6 Tallinnfilm OÜ	621,1	Forum Cinemas OÜ	661,0
7 Must Käsi MTÜ	431,0	Tallinnfilm OÜ	516,9
8 Elektriteater MTÜ	278,2	Must Käsi MTÜ	485,8
9 Matsalu Loodusfilmide Festival MTÜ	83,1	OÜ Minu Rada	428,0
10 Tõrva Kinosõprade Selts MTÜ	39,1	Elektriteater MTÜ	299,9
Kokku TOP 10	39 357,8	Kokku TOP 10	60 961,6

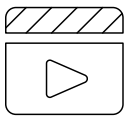
Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

* Forum Cinemas Lithuania OÜ (kuulub Cinerock OÜ-le) ja Forum Cinemas Latvia OÜ (kuulub Kemplake Investments SIA-le) on Eestis registreeritud, kuid nende tegevus toimub vastavalt Leedus ja Lätis. Eestis neil töötajaid sisuliselt ei ole (Forum Cinemas Latvia OÜ-l on 1); filiaalides töötas 2023. aastal vastavalt 70 ja 59 inimest. Kuna tegelik tegevus toimub mujal, on nende otsene mõju Eesti tööturule ja majandusele piiratud.

2023. aasta oli kino valdkonnale kohati keeruline aasta. Kinokülastatavust mõjutas enim piiratud filmivalik kinodes, mis oli peamiselt mõjutatud möödunud COVID pandeemia tagajärgedest ning Hollywoodis aset leidnud töötajate streigist. Siiski, mõned linastajad on oma majandusaasta aruannetes märkinud, et külastatavus ja tulu on taastunud pandeemiaeelsele tasemele või isegi ületanud selle.

Vahekokkuvõte: Majanduslikud näitajad ja tulused tegijad

- ❖ 2023. aastal oli Eesti filmi- ja videovaldkonnas Äriregistri andmetel registreeritud kokku **1056 ettevõtet**, millest 67 tegutses mittetulundusühingutena. Võrreldes 2019. aastaga kasvas ettevõtete arv 10,8%, samas kui ettevõtetes töötajate arv vähenes 13,7%, ulatudes 1335 inimeseni.
- ❖ Valdkonna kogutulu oli hinnanguliselt **183,1 miljonit eurot**. Müügitulu moodustas sellest 173,1 miljon eurot, mis on 32,6% kasv 2019. aastast. Samuti tõusis kasum märgatavalt – 18,8 miljoni euroni.
- ❖ Suurima müügituluga ettevõtete hulka terves sektoris kuulusid 2023. aastal Apollo Kino OÜ, Forum Cinemas Lithuania OÜ, Saturn Investments OÜ, Forum Cinemas Latvia OÜ ning Nafta Films OÜ. Viimane oli ka aasta suurim filmide, videote ja telesaadete tootja. Spetsiifiliselt telesaadete tootmise valdkonnas oli juhtpositsioonil Ruudu Produktendid OÜ, kelle loomingsusse kuuluvad näiteks „Eesti otsib superstaari“ ja „Ma näen su häält“.

- ❖ MTÜ-de arvestuses kuulusid tulu poolest esiviisikusse nii festivalide korraldajad kui ka tootjad, sh MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival, MTÜ VOICE AND VIDEO ENTERPRISE, Must Käsi MTÜ, Taevas TV7 Kristlik Ühing MTÜ ja MTÜ BE.
- ❖ Levitajate seas oli tulusaim Estonian Theatrical Distribution OÜ (tegutseb kaubamärgi Hea Film all), mis levitas ka kuus enim vaadatud Eesti filmi 2023. aastal. Järeltootmises hoidis, nagu ka 2019. aastal, tugevat positsiooni Gorodenkoff Productions OÜ.
- ❖ Kinofilmide linastajate arv oli 2023. aastal 20 (2019. aastal 16), nende kogutulu ulatus 61,4 miljoni euroni. Suurimad linastajad olid Apollo Kino OÜ, Forum Cinemas Lithuania OÜ ja Saturn Investments OÜ.
- ❖ Vaadatuim Eesti film 2023. aastal oli „Suvitajad“, millele kogunes 107 095 vaatajat.

3.2.3 Filmitoodang

Statistikaameti andmetel toodeti 2023. aastal mõnevõrra vähem filme kui 2019. aastal, mida mõjutas osaliselt ka EV100 programmi lisarahastus filmisektorile 2018. aastal. Kaks selle raames valminud filmi, sh kõigi aegade vaadatuim kodumaine film „Tõde ja õigus“, linastusid just 2019. aastal.

Täispikkadest filmidest toodeti 2023. aastal mängufilme 11 (2019. aastal 13), dokumentaalfilme 18 (2019. aastal 15) ja animafilme 3 (2019. aastal 2) (Tabel 12). Lühifilmidest toodeti 2023. aastal lühimängufilme 43 (2019. aastal 44), lühidokumentaalfilme 52 (2019. aastal 62) ja lühianimafilme 10 (2019. aastal 26). Kuivõrd Eesti filmitootmine sõltub valdavalt riiklikust finantseerimisest ja see omakorda kultuuripoliitilistest suundumustest, viitavad suured kõikumised filmitootmises selle valdkonna ebastabiilsusele.

Tabel 11. Filmitoodang 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023
Täispikad filmid				
Mängufilmid	8	7	13	11
Dokumentaalfilmid	24	-	15	18
Animafilmid	1	-	2	3
Lühifilmid				
Lühimängufilmid	6	46	44	43
Lühidokumentaalfilmid	45	108	62	52
Lühianimafilmid	26	12	26	10

Allikas: Statistikaamet, KU082.

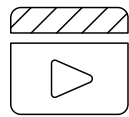
3.2.4 Filmi- ja kinolevi

2023. aastal näidati kinolevis **424 filmi**, nendest **54 olid Eesti filmid** (12,7%) (Tabel 12). 2019. aastal olid 428-st kinos näidatud filmist 58 Eesti omad (13,6%). 2023. aastal näidatud 424 filmist olid 163 Ameerika Ühendriikide filmid (2019. aastal 136), 175 Euroopa filmid (2019. aastal 199) ning 32 muude riikide filmid (2019. aastal 35).

Nii Eesti filmide kui ka üldine **filmide absoluutarv kinolevis** kukkus 2020. aastal, olles kõige madalam 2021. aastal (filmide arv kinolevis oli 299, millest 33 olid Eesti filmid). Seega on näha, et 2023. aastaks on filmide arv peaaegu taastunud pandeemiaeelsele ajale.

2023. aastal oli vaatajaid kokku **2,82 miljonit** (2019. aastal 3,69 mln vaatajat) ning kassatulu oli **20,97 mln eurot** (2019. aastal 21,8 mln eurot). Kuigi vaatajate arv jäi 2019. aastale veel alla, siis kassatulu on üsnagi võrdne 2019. aastaga, eelkõige piletihinna kasvu tõttu.

Eesti filme (kõikide 2023. aastal näidatud filmide arvestuses) **käisid vaatamas 613 227 vaatajat, moodustades 21,7% kogu vaatajate arvust, ning nende piletitulu oli 4,2 mln eurot.** Eesti filmide vaatajate arv 2019. aastal oli ligi 850 tuhat ning piletitulu oli 4,9 mln eurot.

Tabel 12. Kinolevi, vaatajate arv ja kassatulu 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023
Filmid kokku	301	379	428	424
Eesti filmid	40 (13,3%)	64 (16,9%)	58 (13,6%)	54 (12,7%)
Imporditud filmid	261 (86,7%)	315 (83,1%)	370 (86,4%)	370 (87,3%)
Vaatajate arv (tuhat)	2 346,5	3 093,3	3 685,8	2 819,0
Keskmine piletihind (€)	4,0	5,0	5,9	7,4
Kassatulu (mln €)	10,1	15,6	21,8	20,97

Allikas: Statistikaamet, KU07.

Kokku näidati 2023. aastal **282 uut filmi**, neist 31 Eesti filmi, 118 Euroopa, 108 USA ja 25 muude riikide filmi (Tabel 13). Kui 2019. aasta kaardistuses oli selge uute Euroopa filmide linastamise jõuline kasv, siis langusele pöördus see jälle 2020. aastal. Alates 2022. aastast on see aga taas tõusuteel, jõudes 2023. aastal 118 uue Euroopa filmi linastamiseni. Uusi USA filme näidatakse aga rohkemgi kui 2019. aastal, kuid erinevus pole justkui märkimisväärne.

Tabel 13. Eestis näidatud uued filmid 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023
Eesti	23	32	30	31
Euroopa	71	113	154	118
USA	117	119	101	108
Muud	6	12	29	25
Kokku	217	276	314	282

Allikas: Eesti Filmi Instituut.

2023. aastal tegutses Eestis alaliselt **21 kino**, mille üle on kokku **92 ekraani**, sh 2 liikuvat (Tabel 14). Kasvanud on ka totaalne istekohtade arv Eesti kinodes: kui 2019. aastal oli neid 11 472, siis 2023. aastal **15 075** – see on 31,4% kasv. Nagu ka 2019. aastal, omas 2023. aastal kinoketidest kõige enam istekohti Apollo Kino (kokku 7 235); 2019. aastal oli Apollo Kino istekohti kokku 5 610. Selline tõus tuleb suuresti Coca Cola Plaza ostmisest Forum Cinemas OÜ-lt. Teisel kohal on 2023. aastal Cinamon kokku 906 istekohaga.

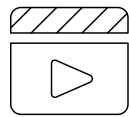
Tabel 14. Kinode, ekraanide ja istekohtade arv 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023
Kinode arv	49	11	20	21
Ekraanide koguarv	74	49	56	92
Istekohtade arv	6 900	6 881	11 472	15 075

Allikas: Eesti Filmi Instituut.

Lisaks kinolevile on filme võimalik vaadata **tellitava audiovisuaalse teenusena** kas arvuti, televiisori või muu nutiseadme vahendusel. Eesti suurimad videolaenutusteenuse pakkujad on Telia Eesti AS, Elisa Eesti AS ja AS Go3 Baltics. Suurima konkurendina kinole on voogedastusteenused nagu Netflix, Prime Video, HBO Max jt. Eesti voogedastusteenust pakuvad Telia TV (Telia Eesti AS), Go3 (AS Go3 Baltics), Jupiter (Eesti Rahvusringhääling), Elisa Huub (Elisa Eesti AS) ja Duo One (Duo Media Networks OÜ). Lisaks konkureerivad kinoleviga ka TV-teenust pakuvad ettevõtted, mis võimaldavad järelvaadata juba eetris olnud saateid, sh filme.⁷

⁷ Videolaenutusteenuste ja voogedastusplatvormide ülevaade on kajastatud käesoleva Loomemajanduse uuringu ringhäälingu valdkondlikus aruandes.

3.2.5 Telesaadete ja muu audiovisuaalse materjali tootmine

Statistikaameti andmeil toodeti Eestis 2023. aastal kokku **544 audiovisuaalset teost** (nt filme, telesaateid, sarju, dokumentaale või muid videoprojekte) (Tabel 15). Kokku koosnesid need teosed 13 310 osast, mis viitab sellele, et paljud neist olid mitmeosalised (nt telesarjad või saatesarjad). Neist teostest **503 olid Eesti algupäraga**, mis tähendab, et need olid kas täielikult Eestis loodud või nende tootmine toimus peamiselt Eestis, sealhulgas Eesti autorite, produktsioonifirmade või rahastajate osalusel.

Tabel 15. Telesaated ja muu audiovisuaalne toodang 2019 vs 2023.

	Nimetused kokku		Osade arv		Osade kogukestus (h)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Kokku	385	544	7 237	13 310	4 993	6 827
Eesti algupärandid	376	503	7 049	12 484	4 859	6 130
Välismaise litsentsi alusel toodetud	9	40	188	826	134	698

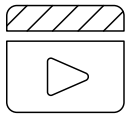
Allikas: Statistikaamet, KU0830.

Võrreldes 2019. aastaga on kõik näitajad tõusnud, mis viitab Eesti audiovisuaalsektori kasvule ja arengule. Tootmismahu suurenemine näitab, et Eestis luuakse rohkem filme, telesaateid ja muud audiovisuaalset sisu, mis võib olla seotud kasvava nõudluse, paremate rahastusvõimaluste või ka sektori professionaalsuse tõusuga. Eriti teletootmise puhul on määrava tähtsusega tellijate (nt telekanalid ja voogedastusplatvormid) kasvav roll, kuna just tellimustootmine on selle valdkonna peamine väljund. **Eesti algupäraga teoste arvu kasv kinnitab kohaliku loomepotentsiaali tugevnemist ning produktsioonifirmade võimekuse suurenemist**, mis võib osaliselt tuleneda ka paremast ligipääsust toetustele ja rahastusele.

Samuti on 2019. aastaga võrreldes tõusnud sarjade ja osade arv, mis viitab sellele, et **üha enam toodetakse mitmeosalisi projekte**, näiteks telesarju ja dokumentaalsarju, mis võivad kõnetada nii kohalikke kui ka rahvusvahelisi vaatajaid.

Vahekokkuvõte: Toodang ja levi

- ❖ 2023. aastal toodeti Eestis veidi vähem täispikki filme kui 2019. aastal: valmis sai 11 mängufilmi, 18 dokumentaalfilmi ja 3 animafilmi. Samas toodeti kokku 544 audiovisuaalset teost, mis koosnesid koguni 13 310 osast – viidates sellele, et suur osa toodangust oli mitmeosaline (nt telesarjad või saatesarjad).
- ❖ Kinovõrgustiku osas tegutses 2023. aastal Eestis alaliselt **21 kino**, mille peale oli kokku 92 ekraani (sh 2 liikuvat kino). Istekohtade arv kasvas võrreldes 2019. aastaga 31,4%: 11 472-lt kohalt 15 075-le. Nagu ka varasemalt, oli kõige suurem istekohtade arv Apollo Kino ketil.
- ❖ **Kinolevis** näidati 2023. aastal kokku **424 filmi**, millest **54 olid Eesti päritolu** (12,7%). Pandeemia põhjustas aastatel 2020–2021 tugeva languse nii üldises filmide arvus kui ka Eesti filmide osakaalus – madalaim punkt oli 2021. aastal, kui linastus vaid 299 filmi, neist 33 Eesti omad. 2023. aastaks on filmide koguarv peaaegu taastunud pandeemiaeelsele tasemele.
- ❖ **Vaatajanumbrite** osas jäi 2023. aasta siiski veel alla 2019. aastale: kinodes käidi kokku 2,82 miljonil korral (2019. a – 3,69 mln). Samas kassatulu ulatus 20,97 miljoni euroni, mis on juba üsna lähedane 2019. aasta tasemele (21,8 mln), peamiselt tõusnud piletihindade tõttu. Eesti filmide osas oli 2023. aasta märgatavalt edukas: neid käis vaatamas 613 227 inimest ehk **21,7% kogu vaatajaskonnast** ning nende piletitulu ulatus 4,2 miljoni euroni.
- ❖ **Uutest filmidest** jõudis 2023. aastal kinolevisse kokku **282 filmi**: 31 Eesti filmi, 118 Euroopa, 108 USA ja 25 muude riikide toodangut.

3.3 Väliskaubandus

3.3.1 Eksport

Põhilise osa Eesti filmitootmise ekspordist annavad välisosaluslega projektid ja filmide leviõiguste müük väljapoole Eestit. Äriregistri andmetel said 2023. aastal ekspordist tulu kogu valdkonnas **88 ettevõtet** (2019. aastal 85 ettevõtet) kokku **49,5 mln euro eest** (2019. aastal 40,1 mln eurot).

Suurima ekspordikäibega ettevõtte oli Forum Cinemas Lithuania OÜ (Tabel 16), mis kuulub 100% Cinerock OÜ-le ning kellele kuulub Leedus tegutsev filiaal, mis opereerib nelja kino Forum Cinemas kaubamärgi all. Samas tuleb arvestada, et ettevõtte tegelik tegevus ja töäjõud asuvad Leedus – Eestis töötajaid ei ole ning majanduslik mõju Eesti tööturule on minimaalne. Forum Cinemas Latvia OÜ eksporditulu tuleb peamiselt kinofilmide linastamisest Lätis, kuid marginaalne eksporditulu pärineb ka Leedust ja Hollandist. Ettevõtte kuulub 100% ulatuses Kemplake Investments (LV1) SIA-le. Ettevõttele kuulub filiaal Lätis, mis opereerib Riia suurimat kinokompleksi Forum Cinemas kaubamärgi all. Eestis on Forum Cinemas Latvia OÜ-l registreeritud üks töötaja, kuid tegelik tegevus toimub filiaali kaudu Lätis, kus 2023. aastal töötas keskmiselt 59 inimest. Nagu ka teised sarnased juriidiliselt Eestis registreeritud, kuid välismaal tegutsevad ettevõtted, on tegemist statistilise näitega eksporditulu osas, mille **otsene majanduslik mõju Eestile on piiratud**.

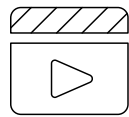
Kui jätta arvestusest välja need kaks ettevõtet, jääb **eksporditulu teeninud ettevõtete arvuks 86 ning kogutuluks 27,8 mln eurot**. Sellisel juhul on eksporditulu võrreldes 2019. aastaga, mil see oli 40,1 mln eurot, langenud 30,7%. Langust võib suuresti seostada koroonapandeemia mõjudega, mis mõjutasid oluliselt rahvusvahelist tootmist, koostöövõimalusi ja filmide levikut – eriti väikeriikide jaoks. Pandeemia järgses keskkonnas on taastumine olnud ebaühtlane ning eksporditurgudele jõudmine keerukam. Suurimad eksporditurud olid **Soome** (7 mln eurot) ja **Leedu** (3,8 mln eurot).

Kui siiski arvestada ekspordituru ülevaatesse ka Forum Cinemas Lithuania OÜ ja Forum Cinemas Latvia OÜ, kujuneb suurimaks sihtturuks **Leedu**, kuhu eksporditi kokku 19,7 mln euro väärtuses – sellest 15,9 mln eurot pärines Forum Cinemas Lithuania OÜ müügitulust. Teisel kohal on **Läti**, kuhu eksporditi 9,3 mln euro eest, millest 5,7 mln eurot moodustas Forum Cinemas Latvia OÜ tulu.

Vaadates teisi eksporditulu teenivaid ettevõtteid, on ees otsas veel Saturn Investments OÜ, mis teenib kogu oma eksporditulu, milleks oli 6,2 mln eurot, kinofilmide linastamisest Lätis (3 mln eurot) ja Leedus (3,2 mln eurot). Kinofilmide linastajatele järgnes Nafta Films OÜ 4,7 mln eurose ekspordituluga, mis moodustab 92% ettevõtte müügitulust. Nafta Films OÜ ekspordi sihtturgudeks on peamiselt pikkade formaatide (kaas)tootmisel Soome ja Balti riigid, reklaamide tootmisel Saksamaa ning tootmisteenus osutamisel Taani. Esiviisiku viimane, Allfilm OÜ peamised eksporditulud tulevad kaastootmisprojektidest – 2023. aastal olid suurimad sihturud Soome (2,7 mln eurot) ning Prantsusmaa (0,2 mln eurot).

Tabel 16. Suurima ekspordituluga ettevõtted aastatel 2019 ja 2023.

	2019	Müügitulu (tuh €)	2023	Müügitulu (tuh €)
1	Allfilm OÜ	15 818,5	Forum Cinemas Lithuania OÜ*	15 940
2	Forum Cinemas OÜ	9 196,5	Saturn Investments OÜ	6 186
3	Nafta Films OÜ	5 168,8	Forum Cinemas Latvia OÜ*	5 674
4	Gorodenkoff Productions OÜ	2 463,3	Nafta Films OÜ	4 711
5	Cuba Films OÜ	1 752,8	Allfilm OÜ	2 945
6	Stellar Film OÜ	1 411,7	Cuba Films OÜ	2 766
7	Kids Network Television OÜ	1 411,4	Stellar Film OÜ	2 535
8	Nukufilm OÜ	402,4	Münchhausen Production OÜ	1 134
9	Get Shot Films OÜ	275,6	Menufilmid OÜ	954

10	Orbital Vox Stuudiod OÜ	267,3	Get Shot Films OÜ	780
Kokku TOP 10		38 168,3	Kokku TOP 10	43 625

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

* Forum Cinemas Lithuania OÜ (kuulub Cinerock OÜ-le) ja Forum Cinemas Latvia OÜ (kuulub Kemplake Investments SIA-le) on Eestis registreeritud, kuid nende tegevus toimub vastavalt Leedus ja Lätis. Eestis neil töötajaid sisuliselt ei ole (Forum Cinemas Latvia OÜ-l on 1); filiaalides töötas 2023. aastal vastavalt 70 ja 59 inimest. Kuna tegelik tegevus toimub mujal, on nende otsene mõju Eesti tööturule ja majandusele piiratud.

Välisettevõtetele osutasid audiovisuaalsete teenuste pakkujad teenuseid⁸ **teletoodangu osas 3,2 mln euro ja filmitoodangu osas 18,9 mln euro eest** (Tabel 17). Teletoodangu liikide lõikes toodeti kõige enam sarisaateid (98 teenust), mis moodustas ka kõige suurema tulu osa. Filmiliigi lõikes moodustasid sellest suurema osa teenuste arvu arvestades reklaamifilmid (324 teenust) ja õppefilmid (235 teenust). Teenuse maksumuse osas aga tuli kõige suurem tulu mängufilmide tootmise eest; neid toodeti välisettevõtetele 44.

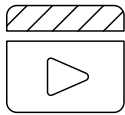
Filmitoodangu osas on näha, et **kogu osutatud teenuste arv kasvas 128%** (300 --> 685), kuid **teenuste maksumus jäi siiski samale tasemele**. See võib tähendada näiteks seda, et teenuste ühikuhind langes (nt konkurentsi või efektiivsemate tootmisprotsesside tõttu) või tellitud teenused olid väiksema mahuga. Üldiselt viitab teenuste arvu kasv aga sellele, et Eesti audiovisuaalsektoris toimub rohkem rahvusvahelisi koostööprojekte.

Tabel 17. Välisettevõtetele osutatud audiovisuaalsed teenused 2019 vs 2023.

	Osutatud audiovisuaalsed teenused		Teenuse maksumus (tuhat eurot, käibemaksuta)	
	2019	2023	2019	2023
Teletoodang	49	136	448,3	3 186,8
Animasari	0	3	0,0	0,6
Eestis toodetud spordi-, muusikavm sündmuse ülekanne	1	0	2,5	0,0
Lavastuslik seriaal	7	8	158,7	3 015,6
Sarisaade	35	98	105,4	154,3
Telemängufilm	2	3	52,2	0,6
Üksiksaade	4	24	129,5	15,7
Lastesaade	0	0	0,0	0,0
Noortesaade	0	0	0,0	0,0
Filmitoodang	300	685	18 987	18 970,2
Animafilm	12	6	36,0	640,0
Mängufilm	10	44	17 165,2	12 637,7
Dokumentaalfilm	7	22	10,6	227,7
Reklaamfilm	143	324	1 706,8	5 129,2
Mainefilm	18	45	11,4	48,7
Õppefilm	98	235	16,9	258,2
Muusikavideo	12	9	40,0	28,6

Allikas: Statistikaamet, KU0832 ja KU0833.

⁸ Välisettevõtetele osutatud filmi- või teletoodangu tootmise või järeltootmise teenus, mille eest tasub välisettevõtte ja millega ei kaasne teenust osutavale Eesti ettevõttele varalisi õigusi.

Ettevõtjate kogemused ekspordiga

Loomevaldkondade ettevõtete seas läbiviidud ankeetküsitluse filmi- ja videosektori ettevõtjate (n = 48) tulemused näitavad, et valdav osa vastanutest ei ole oma tooteid või teenuseid ekspordinud – 81% ettevõtetest kinnitas, et eksporditegevust ei ole seni toimunud. Samas ilmneb küsitlusest, et sektori ettevõtjad on ekspordi võimaluste osas siiski jaotunud mitmesse kategooriasse. Ligikaudu kolmandik (31%) vastanutest plaanib tulevikus oma toodangut ekspordida, samas kui 14% ei näe selles vajadust ega kavandagi vastavaid tegevusi. Märkimisväärne osa vastanutest (55%) ei osanud aga ekspordivõimaluste suhtes seisukohta võtta, mis viitab teadmatusele või ebakindlusele rahvusvaheliste turgude osas. Potentsiaalsete ekspordiriikidena töid ettevõtjad enim esile Ühendkuningriigi ja Soome, mis viitab nende turgude tajutud ligipääsetavusele või varasematele kontaktidele.

3.3.2 Eesti filmikunsti turundus ja nähtavus välisriikides

Eesti filmide rahvusvahelisel turundamisel saab eristada kahte olulist suunda. Esiteks tegeleb Eesti Filmi Instituut aktiivselt kultuurilise promotsiooniga, esindades Eesti filme rahvusvahelistel filmiturgudel ja kaastootmisfoorumitel, samuti osaledes erinevate filmifestivalide programmides ja koostööplatvormidel. Teiseks toimub filmide kommertsturundus ja leviedendus, mille eesmärk on Eesti teoste nähtavuse suurendamine konkreetsetel välisurgudel – olgu selleks kinovõrgud, digiplatvormid või telekanalid. Mõlemad tegevused aitavad kaasa Eesti filmide rahvusvahelisele levikule ja tuntusele, kuid toimivad erinevatel eesmärkidel ja kanalitel.

Kolm suurimat turgu Eesti filmide ja projektide tutvustamiseks on **Berliini ja Cannes'i filmiturud** ning **PÖFFi Industry@Tallinn ja Baltic Event kaastootmisturg**. Berliinis ja Cannes'is korraldatakse Eesti filmidele turulinastusi, samas kui Baltic Event keskendub nii turulinastustele kui ka arenduses olevate projektide esitlusele. Lisaks on Eesti filmid esindatud ka väiksematel kaastootmisfoorumitel ja -turgudel, samuti European Film Promotion'i kaudu, mis toetab Euroopa filmide rahvusvahelist nähtavust.

2023. aasta Berliini filmiturul olid tähelepanukeskmes Eesti, Läti ja Leedu, olles esindatud visuaalselt ühise stendiga. Berliini filmiturul olid Eesti, Läti ja Leedu ühise visuaalse stendiga esindatud, võõrustasid turu vastuvõttu ning korraldasid Happy Hour'i ühisstendidel. Samuti valmis turu jaoks ühine *Baltic Films* ajakiri. Balti ühisstendid olid kohal ka **Clermont-Ferrandi lühifilmide ja Annecy animafilmide turul**, kus tutvustati regiooni filme ja tootmisvõimalusi. Lisaks osalesid Eesti produtsendid Locarno filmifestivali filmitööstuse programmis **Match Me!**

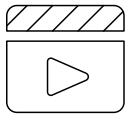
Rahvusvahelisse kinolevisse jõudsid mitmed Eesti filmid. **Anna Hints'i dokumentaalfilm "Savvusanna sõsarad"** levis enam kui 32 riigis, olles esindatud müügiagentuuri Autlook Film Sales kaudu. **Rainer Sarneti "Nähtamatu võitlus"**, mille müügiagent on Level K, leidis samuti rahvusvahelise publiku. **"Vanamehe film"** (rež. Mikk Mägi, Oskar Lehema) jõudis Suurbritannia kinolevisse ning linastus prestiižses BFI Southbank NFT1 kinos.

Silmapaistvad Eesti filmid festivalidel

Eesti edukaim festivalifilm oli **"Savvusanna sõsarad"**, mis linastus esimese Eesti dokumentaalfilmina Sundance'i filmifestivalil ning on jõudnud enam kui 60 festivalile, pälvides mitmeid auhindu, sealhulgas Euroopa Filmiakadeemia parima dokumentaalfilmi preemia. Teised tunnustatud dokumentaalfilmid olid "Päikeseaeg" (Liis Nimik), "Viimane reliikvia" (Marianna Kaadi) ja "Kellele ma naeratan" (Eeva Mägi).

Mängufilmidest oli edukaim **"Nähtamatu võitlus"**, mille maailmaesilinastus toimus Locarnos ning mis on linastunud enam kui 20 festivalil. Häid tulemusi näitas ka "Melchiori triloogia", mis jõudis žanrifilmide festivalidele ja samuti enam kui 20 festivaliprogrammi. Rahvusvahelisele publikule tutvustati ka "Tagurpidi torni" (Jaak Kilmi), "Lapsmasin" (Rain Rannu) ja "Kalevit" (Ove Musting).

Festivalidel pälvis tähelepanu ka Eesti kaastootmises valminud sisu. Suure tähelepanu osaliseks sai seriaal "Estonia", mille esilinastus toimus Torontos. Berliinis esilinastus Eesti kaastootmises valminud animafilm "Meisterkokk Mary" (rež. Enzo D'Alò). Aasta lõpus alustasid festivaliringi ka "Mo Mamma" (Eeva Mägi), "Tähtsad ninad" (Ingomar Vihmar) ja "Tume paradiis" (Triin Ruumet).

Lühifilmide ja animatsiooni edu

Lühianimatsioonidest saavutasid suurimat edu "Eeva" (Morten Tšinakov, Lucija Mrzljak) ja "Koerkorter" (Priit Tender), mis jõudsid **Oscarite rahvusvahelise lühianimatsiooni eelvalikusse** ning võitsid mitmeid festivale. Tunnustust pälvisid ka "Miisufy" (Liisi Grünberg), "Naeris" (Silja Saarepuu, Piret Sigus), "Kadunud sokid" (Oskar Lehemaa) ja "Pilt, mis öösel liigutas" (Mikk Mägi).

Lühifilmidest jõudsid festivalidele "Kallid reisijad" (Madli Lääne), "Triivides kaugusse" (Rebeka Rummel) ning mitmed "Eesti lood" sarja dokumentaalfilmid.

Eesti filmide fookusprogrammid ja Balti filmifestivalid

Eesti filmidele pühendatud programmid toimusid mitmel festivalil:

- **Jena cellu l'art festivalil** (animafilmid);
- **Dok Leipzigis** (lühifilmid);
- **Go East festivalil**, kus näidati Tallinnfilmi restaureeritud psühhedeelset animatsiooni.

Balti filmifestivalid toimusid **Bostonis, New Yorgis, Londonis ja Stockholmis**. Samuti toimusid traditsioonilised Balti filmipäevad Tallinnas, Riias ja Vilniuses.

Vahetähtaegne: Rahvusvaheliselt silmapaistvad teosed

- ❖ **Aasta edukaim festivalifilm.** "Savvusanna sõsarad" (Anna Hints) linastus esimesena Eesti dokumentaalfilmidest Sundance'i filmifestivalil ja võitis Euroopa Filmiakadeemia parima dokumentaalfilmi auhinna. Film on jõudnud enam kui 60 festivalile.
- ❖ **Rahvusvaheline levik.** "Savvusanna sõsarad" müüdi 32 riiki, "Nähtamatu võitlus" ja "Vanamehe film" jõudsid samuti rahvusvahelisse kinolevisse.
- ❖ **Mängufilmide esilinastused.** "Nähtamatu võitlus" – maailmaesilinastus Locarnos, linastunud enam kui 20 festivalil. "Melchiori triloogia" – edukas žanrifilmide festivalidel.
- ❖ **Animatsiooni ja lühifilmide edu.** "Eeva" ja "Koerkorter" jõudsid Oscarite eelvalikusse. "Meisterkokk Mary" esilinastus Berliinis.
- ❖ **Seriaalid.** Eesti kaastootmisel valminud "Estonia" linastus Torontos.
- ❖ **Fookusprogrammid ja Balti filmifestivalid.** Eesti filmid olid fookuses Dok Leipzigis, Go East festivalil ja Jena cellu l'art festivalil. Balti filmifestivalid toimusid Bostonis, New Yorgis, Londonis ja Stockholmis.

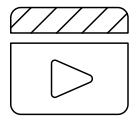
3.3.3 Import

Statistikaameti andmetel imporditi 2023. aastal Eestisse kinodes näitamiseks 251 uut filmi, mis on 11,6% vähem kui 2019. aastal, mil neid oli 284 (Tabel 18). Imporditud filmidest 36,7% olid USA-st, 55% olid Euroopa riikidest ning 8,3% olid muudest riikidest. Kuni 2019. aastani oli näha USA-st imporditud filmide osakaalu vähenemist, mis 2023. aastaks oli taas vähesel määral tõusnud. Euroopa riikidest imporditud filmid on olnud kasvutrendis 2011. aastast alates. Muudest riikidest imporditud filmide osakaal, mis oli kuni 2019. aastani kasvamas, pööras 2023. aastaks taas langusele.

Tabel 18. Uute filmide import 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023
Imporditud filmid kokku	196	244	284	251
Ameerika Ühendriikidest	116 (59,2%)	119 (48,8%)	101 (35,6%)	92 (36,7%)
Euroopa riikidest	73 (37,2%)	113 (46,3%)	154 (54,2%)	138 (55%)
Muudest riikidest	7 (3,6%)	12 (4,9%)	29 (10,2%)	21 (8,3%)

Allikas: Statistikaamet, KU06.

4. Nõudlus

4.1 Huvi kino ja filmide vastu

2023. aastal külastati Eestis kinosaalet kokku **2,8 miljonit korda**, mis tähendab keskmiselt **206 külastust 100 elaniku kohta** (Tabel 19). Siiski ei ole 2019. aasta tasemele taastunud veel kinokülastajate arv, mis oli 2023 aastal võrreldes 2019. aastaga 23,5% väiksem. See on tõenäoliselt mõjutatud COVID-19 tagajärgedest ning väiksemast arvust linastatud filmidest kinos. Keskmine piletihind, võrreldes vaadeldavaid nelja-aasta perioode, on teinud kõige suurema kasvu just viimase nelja aasta jooksul. Nimelt, võrreldes 2019. aastaga, on kinopiletihind tõusnud 25,4%, olles 2023. aastal keskmiselt 7,4 eurot. Arvestades keerukaid majanduslikke olusid, on tõenäoliselt ka see üks potentsiaalne selgitus, miks kinokülastuste arv on vähenenud.

2019. aastal külastas Eesti filme aga 850 000 vaatajat, teenides 4,9 miljonit eurot.

Tabel 19. Filmide ja vaatajate arv kinodes ning kassatulu 2011-2023.

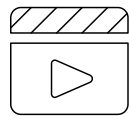
	2011	2015	2019	2023
Kinokülastuste arv (tuhat)	2 346,5	3 093,3	3 685,8	2 819,0
... 100 elaniku kohta	175	235	278	206
... inimese kohta	1,75	2,35	2,78	2,06
Kassatulu (mln €)	10,1	15,6	21,8	20,98
Keskmine piletihind (€)	4,0	5,0	5,9	7,4

Allikas: Statistikaamet, KU07; Eesti Filmi Instituut.

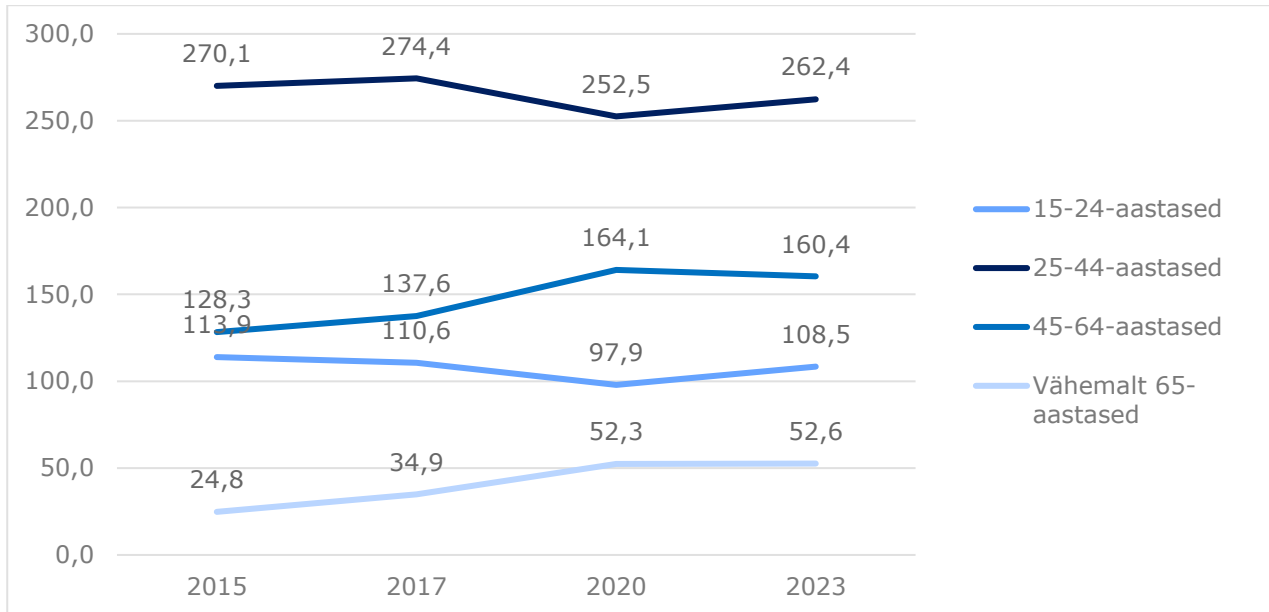
2023. aastal oli Eestis viimase 12 kuu jooksul vähemalt korra kinos käinuid **583,9 tuh inimest⁹**, mis kinnitab aastatepikkust kasvatrendi. Alates 2015. aastast on kinokülastajate arv järjepidevalt suurenenud – kui 2015. aastal oli külastajaid 537,1 tuh ja 2017. aastal 557,6 tuh, siis isegi 2020. aasta pandeemia tingimustes ulatus näitaja 566,8 tuh inimeseni¹⁰. See viitab sellele, et huvi kinokunsti vastu on püsinud tugev ka keerulistel aegadel. Vanuseliselt kuuluvad suurimasse kinopubliku gruppi 25–44-aastased, kes moodustasid 2023. aastal 44,9% kõigist külastajatest (Joonis 2). Neile järgnes vanuserühm 45–64, kes moodustasid 27,5% külastajaskonnast.

⁹ Käesolev kultuuritarbimise statistika põhineb Eesti 15-aastaste ja vanemate elanike küsitlusel (Statistikaamet, KUT029).

¹⁰ Statistikaamet, KUT029.

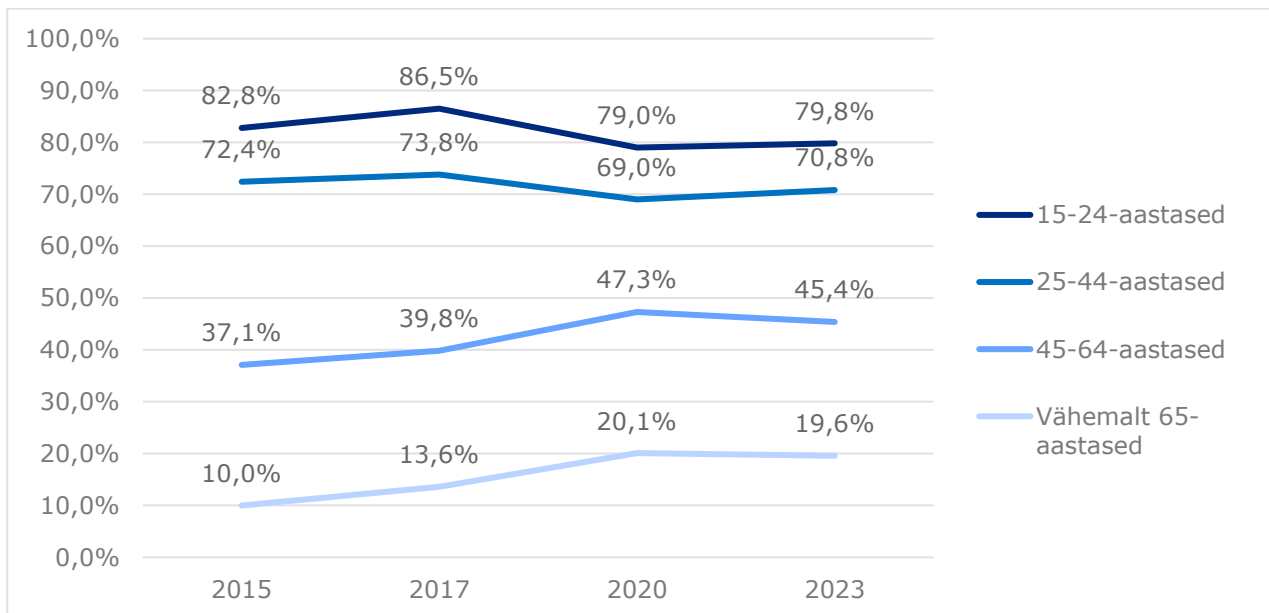
Joonis 2. Viimase 12 kuu jooksul vähemalt korra kinos käinute arv ja vanuseline jaotus 2015-2023 (tuh).

Allikas: Statistikaamet, KUT029.

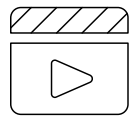
Kui vaadelda kinokülastusi vanuserühmade proportsioonis, ilmneb, et kõige suurem osakaal viimase 12 kuu jooksul kinos käinutest oli 2023. aastal vanuserühmas 15–24 – koguni ligi 80% selle vanusegrupi esindajatest oli aasta jooksul vähemalt korra kinos käinud (Joonis 3). Neile järgnes 25–44-aastaste rühm, kus kinokülastajate osakaal oli ligikaudu 71%. Vanuserühmas 45–64 oli vastav näitaja 45,4% ning vähemalt 65-aastaste seas käis 2023. aasta andmetel viimase 12 kuu jooksul kinos vähemalt korra 19,6%. Kuigi üldine kinos käinute osakaal on aastate lõikes püsinud suhteliselt stabiilsena, on märgata kerget tõusutrendi vanemates vanuserühmades, eelkõige 45–64- ja 65+ vanuses elanike seas.

Joonis 3. Viimase 12 kuu jooksul kinos käinute osakaalud vanuserühmade lõikes 2015-2023 (tuh).

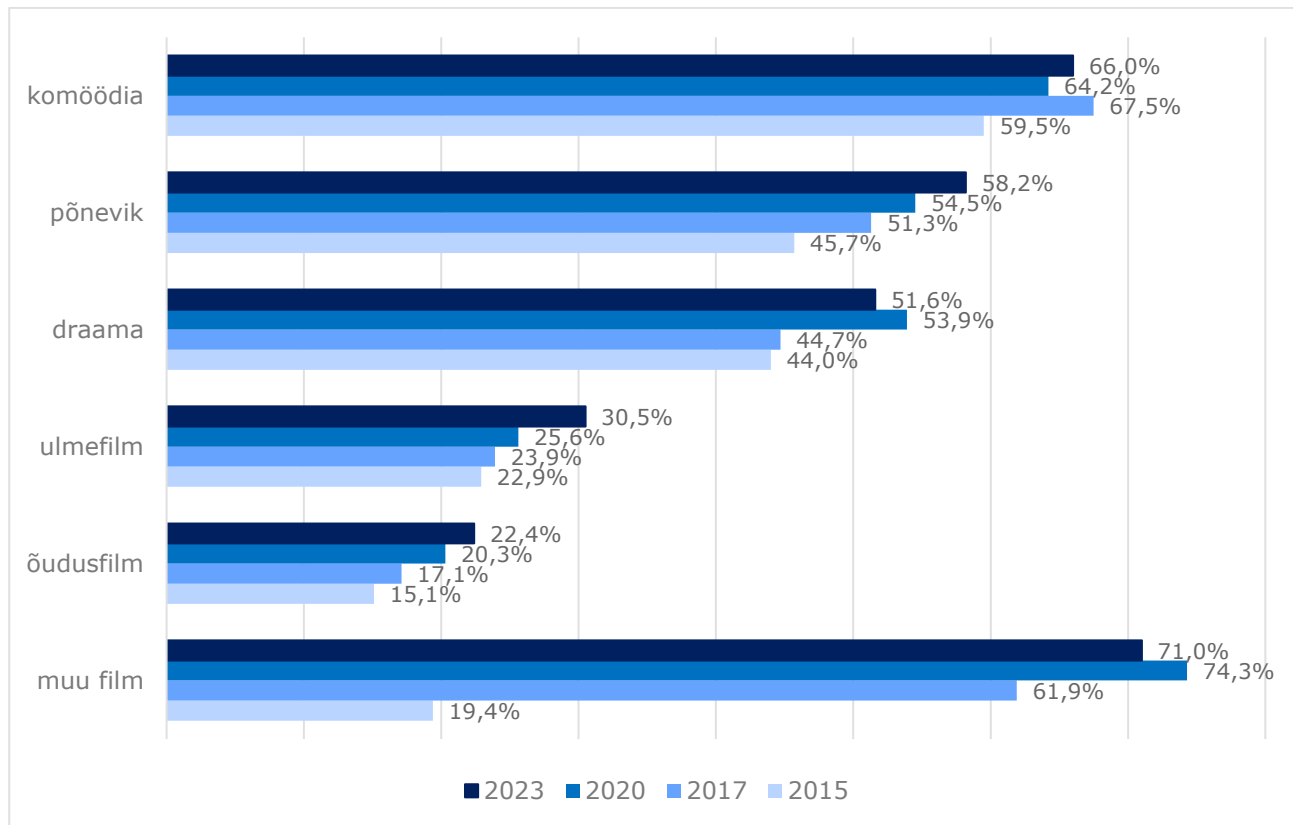
Allikas: Statistikaamet, KUT029.

2023. aasta andmete põhjal on **Eesti kinopubliku seas jätkuvalt eelistatuim žanr komöödia** – viimase 12 kuu jooksul vähemalt korra kinos käinutest 66% olid vaadanud komöödiafilme (Joonis 4). See žanrieelistus on püsinud läbi aastate stabiilsena, kuid võrreldes 2015. aastaga on komöödia populaarsus siiski mõõdukalt kasvanud. Teisel kohal on põnevikud, millele keskendus 58,2% külastajatest, ja kolmandal draamafilmid, mida

oli vaadanud 51,6% kinos käinutest. Kuigi ulme- ja õudusfilmide osakaal on madalam, on ka nende puhul märgata mõõdukat kasvutrendi. Samuti on arvestatav hulk külastajaid toonud välja, et nad on vaadanud „muid“ filme, mis viitab žanrilise mitmekesisuse olemasolule ning kinopubliku huvide laienemisele. Kokkuvõttes viitavad andmed sellele, et meelelahutuslik ja emotsionaalselt kaasahaarav sisu – nagu komöödia ja põnevus – domineerivad kinožanrite eelistustes, kuid samal ajal kasvab huvi ka žanriliselt marginaalsemate, ent sisu poolest eristuvamate filmide vastu.

Joonis 4. Kinos vaadatud filmižanrid viimase 12 kuu jooksul 2015-2023 (% kinokülastustest).

Allikas: Statistikaamet, KUT029.

Märkus: Üks inimene võis märkida mitu filmi liiki.

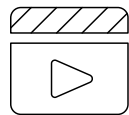
2023. aastal näidati kinolevis **424 filmi**, nendest **54 olid Eesti filmid** (

Tabel 20). Eesti filme külastas 2023. aastal **613 227 vaatajat**, moodustades **21,7% kogu külastajate arvust**, ning nende piletitulu ulatus **4,2 mln euroni**. Eesti filmide vaatajate turuosa 2023. aastal on peale pandeemiaaegset madalseisu jõudnud peaaegu järele 2019. aasta rekordtasemele, Eesti filmide vaatajaid oli ligi 847 960 (**23%**), teenides 4,9 mln eurot.

Lisaks näidati 2023. aastal 175 Euroopa filmi (2019. aastal 199), 163 USA filmi (2019. aastal 136) ning 32 muude riikide filmi (2019. aastal 35). USA filmide vaatajate turuosa on peale 2019. aastal nähtud langust tõusnud taas üle 60% (2015. aastal oli 63%). Euroopa filmide vaatajate turuosa on langemas, omades vaid 12% 2023. aasta turuosast.

Tabel 20. Eri regioonide filmide vaadatavus 2011-2023.

Päritolu	2015		2019		2023	
	Filmide arv	Vaatajate arv (tuhat)	Filmide arv	Vaatajate arv (tuhat)	Filmide arv	Vaatajate arv (tuhat)
Eesti	64	351 (11%)	58	848 (23%)	54	613,2 (22%)
Euroopa	159	702 (23%)	199	670 (18%)	175	338,3 (12%)

USA	140	1 962 (63%)	136	1 874 (51%)	163	1 804,2 (64%)
Muu	16	79 (3%)	35	293 (8%)	32	56,4 (2%)
Kokku	379	3 094 (100%)	428	3 685 (100%)	424	2 819 (100%)

Allikas: Eesti Filmi Instituut

2023. aastal kogus Eesti kinodes kõige rohkem vaatajaid Greta Gerwigi "Barbie", mida külastas 150 406 inimest, tuues sisse 1,13 miljonit eurot ([Tabel 21](#)). Kodumaistest filmidest oli populaarseim Ergo Kulla "Suvitajad", millel oli 107 095 vaatajat ja 772 090 eurot kassatulu, olles ühtlasi ka aasta teine vaadatuim film. Kolmandale kohale jäi Christopher Nolani "Oppenheimer", mida vaatas 106 785 inimest, teenides 883 359 eurot.

Enim vaadatud Eesti filmid on välja toodud

[Tabel 6](#) (vt lk 13). Vaadatuimad Eesti filmid 2023. aastal kinos „Suvitajad“ 107 tuh vaatajaga, „Vigased pruudid“ ning „Apteeker Melchior: Timuka tütar“. Kõigi nende filmide režissööriks oli Ergo Kuld. Nii „Suvitajad“ kui ka „Vigased pruudid“ on jõudnud Eesti filmide edetabeli TOP 20-sse vaatajate arvu alusel¹¹.

Tabel 21. Enim vaadatud filmid Eesti kinodes vaatajate arvu järgi 2023. aastal.

	Originaalpealkiri	Eestikeelne pealkiri	Vaatajate arv	Kassatulu (tuh €)	Päritolumaad
1	Barbie	Barbie	150 406	1,12	GB, US
2	Suvitajad	Suvitajad	107 095	772,1	EE
3	Oppenheimer	Oppenheimer	106 785	883,4	GB, US
4	Vigased pruudid	Vigased pruudid	93 713	677,5	EE
5	Super Mario Bros. The Movie	Super Mario Bros. Film	78 162	539,2	US, JP
6	Apteeker Melchior: Timuka Tütar	Apteeker Melchior: Timuka Tütar	77 951	565,5	EE
7	Elemental	Elementaarne	59255	381,2	US
8	Paw Patrol: The Mighty Movie	Käpapatrull: Vägev film	54173	377,2	US, CA
9	Fast X	Kiired ja Vihased X	52236	419,3	US, JP, CH
10	Trolls Band Together	Trollid pundis koos	49569	342,2	US

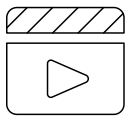
Allikas: Eesti Filmi Instituut.

Märkus: GB = Great Britain, US = Ameerika Ühendriigid, JP = Jaapan, CA = Kanada, CH = Sveits.

Lisaks kinole vaadatakse filme laialdaselt ka personaalsete vahendite kaudu, kusjuures valikuvõimalused ja tarbimisharjumused varieeruvad märgatavalt vanuserühmade lõikes. Statistikaameti andmetel oli 2023. aastal vähemalt korra filme vaadanud **1 017,5 tuh inimest**, mis moodustab 90,2% kogu elanikkonnast (vaatluse all oli 1 128,4 tuhat)¹². **Ajalooliselt on televiisor olnud enimkasutatav filmide vaatamise vahend** – 2023. aastal kasutas seda 592 tuh inimest. Televiisor on eeskätt populaarne vanemaealiste seas: 45–64-aastased moodustasid 37% ja 65+ vanuserühm 34,2% kõigist, kes filme läbi teleri vaatasid. Samas on näha, et filmide vaatamine televiisori kaudu on üldiselt langustrendis, mis peegeldab muutusi tehnoloogilises eelistuses ja sisutarbimise harjumustes. Languses on ka filmide allalaadimine – seda tegi 2023. aastal vaid 15,9 tuh inimest. Kõige aktiivsemad allalaadijad olid 25–44-aastased, moodustades 50,3% kõigist, kes seda võimalust kasutasid.

¹¹ [Microsoft PowerPoint - Kinolevi-2023_UUS](#)

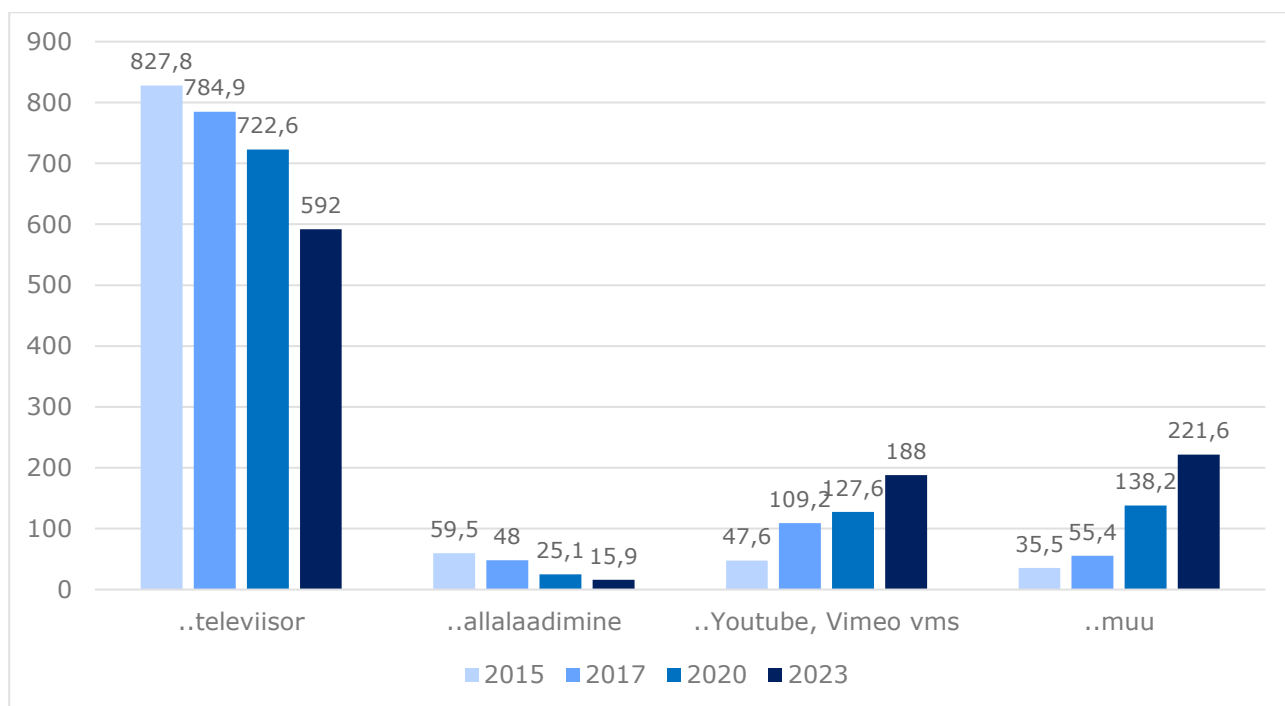
¹² Statistikaamet, KUT030.

Tõusutrendis on seevastu filmide vaatamine veebipõhistel platvormidel, nagu YouTube, Vimeo ja teised sarnased keskkonnad, mis pakuvad võimalust filme osta või rentida. 2023. aastal kasutas neid 188 tuh inimest, enim jällegi 25–44-aastaste seas (36,1%), kõige vähem aga vähemalt 65-aastaste seas (15,1%). Kõige enam kasvanud on aga nn „Muu“ kategooria, mille alla kuuluvad eeskätt tasulised voogedastusplatvormid (nt Netflix, HBO, Go3) ning ka füüsilised andmekandjad nagu DVD-d ja CD-d. Seda kategooriat kasutas 2023. aastal 221,6 tuh inimest, neist 55,5% kuulus vanuserühma 25–44, kellele järgnes 15–24-aastaste rühm 26,9% osakaaluga.

Andmed näitavad, et 25–44-aastased moodustavad tehnoloogiliselt kõige aktiivsema filmipubliku, kes kasutab laialdaselt eri tarbimisvorme – alates voogedastusest ja veebipõhistest platvormidest kuni teleri ja allalaadimiseni. Seda võib seostada selle vanuserühma kõrge digipädevuse ja harjumusega kohaneda kiiresti muutuva tehnoloogiakeskkonnaga, kuna nad sellega koos üles kasvasid.

Joonis 5. Filmide vaatajate arv peamiste filmide vaatamise vahendite lõikes 2015-2023 (tuhat).

Allikas: Statistikaamet, KUT029.

Märkus: "Muu" alla kuulub nt tasuline voogedastusplatvorm internetis (Netflix, HBO, Go3 jms) ning DVD/CD ja muud andmekandjad.

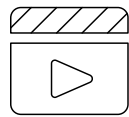
4.2 Festivalid

Eestis korraldatakse mitmeid filmifestivale, neist suuremad on välja toodud Kultuuriministeeriumi audiovisuaalvaldkonna alamlehel. Nendeks filmifestivalideks on:

– Tallinna Pimedate Ööde filmifestival PÖFF

Suurimaks filmifestivaliks on vaieldamatult kujunenud Pimedate Ööde Filmifestival (PÖFF). PÖFF toimus esmakordselt 1997. aastal. Alates 2014. aastast kuulub PÖFF Rahvusvahelise Produtsentide Liitude Föderatsiooni (FIAPF) maailma 15 akrediteeritud A-kategooria filmifestivali hulka kõrvuti Cannes'i, Karlovy Vary, San Sebastiani, Locarno, Veneetsia, Berliini, Kairo, Mar de Plata, Goa, Tokyo jt festivalidega.

PÖFF-i osadeks lisaks põhikavale on noorte ja lastefilmide festival **Just Film** ning lühifilmide ja animatsiooni festival **PÖFF Shorts**, mis aastast 2020 kuulub maailma 15 lühifilmi festivali hulka, millel on õigus esitada parim film Oscaritele, EFA-le (European Film Awards) ja BAFTA-le (British Academy Film and Television Awards). Lisaks on PÖFFil alafestival **KinoFF**, mis tutvustab uusi vene filme Ida-Virumaal.

Kokku osales 27. PÖFF-il 2023. aastal **78 riiki**. Põhiprogrammis linastus 195 täispikka filmi (neist 43 dokumentaalfilmi) ja 29 lühifilmi (14 lühimängufilmifilmi, 3 lühidokumentaalfilmi, 10 eksperimentaal-lühifilmifilmi ja 2 teleseriaali). Just Filmi programmis linastus 49 täispikka filmi ning 39 lühifilmi ja PÖFF Shorts festivali programmis 240 lühifilmi (neist 102 animatsiooni).

Kokku oli 27. PÖFF-il täispikki **filme 244 ja lühifilme 308** (2019. aastal 270 täispikka filmi ja 315 lühifilmi). Toimus 91 maailma-, 60 rahvusvahelist ja 15 Euroopa esilinastust ning 873 kinoseanssi. **Kokku oli külastajaid 88 400** (2019. aastal 90 200).

Populaarne oli ka Elisa Stage'i vahendusel vaatajateni jõudnud PÖFF TV, kus sai näha festivali lõpugaalat, 109 intervjuud filmitegijatega ja muud usutlust. Seda külastati rohkem kui 24 000 korda.¹³

Lisaks põhifestivalile toob PÖFF igal aastal filmisõpradeni ka kolm ainulaadset alafestivali ja filmiprogrammi: **Haapsalu Õudus- ja Fantaasiafilmide Festival (HÖFF)**, **Tartu Armastusfilmide festival tARTuFF** ning iganädalase **Kumu Dokumentaali**.

HÖFF viib vaatajad põnevuse ja müstika maailma, tutvustades Eestis ja lähiriikides õudus-, fantaasia- ja kultusfilme. See on ainus žanrifilmifestival Baltikumis, kuuludes ka Euroopa parimate hulka ühendavas Méliès International Festivals Federationis.

tARTuFF toob Tartu augustiöödesse armastuse, soojuse ja kultuuri, ühendades filmikunsti kirjanduse, muusika ja teatriga. See on elamus, mis teeb Tartust suvise kultuurisihkoha.

Kumu Dokumentaal on Eesti ainus iganädalane dokumentaalfilmide programm, mis alates 2006. aastast pakub süvitsi minevat pilku kunstile ja kultuurile. Tasuta seansid toovad ekraanile nii kunstnike portreesid kui ka laiema ühiskondliku tähendusega dokumentaalid.

Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ tulud olid 2023. aastal 2,85 mln eurot – neist 2 mln eurot moodustasid annetused ja toetused, 773,7 tuh eurot moodustas ettevõtlustulu ning 8,4 tuh eurot muu. Kulud olid 2023. aastal 2,80 mln eurot.

– **Pärnu Filmifestival**

Baltimaade kõige kauem tegutsenud filmifestival (alates 1987. aastast), mille peateemaks on põlisrahvaste ja nende kultuuride ellujäämine. Festivali korraldajaks on Pärnu Rahvusvaheline Visuaalse Antropoloogia Ühing ning seda toetavad Eesti Filmi Instituut, Kultuurkapital, Pärnu linn, Pärnu Sadam, Hotell Victoria, Uue Kunsti Muuseum.

– **Tallinna dokumentaalfilmide festival DocPoint**

DocPoint Tallinn on 2001. aastal algatatud ja Põhjamaade üheks suurimaks dokumentaalfilmide festivaliks kujunenud DocPoint Helsinki sõsarfestival, mis toimub mõlemas linnas üheaegselt.

– **Matsalu loodusfilmide festival MAFF**

2003. aastal alustanud festival on aastatega kasvanud 12-päevaseks rahvusvaheliseks ürituseks. Festivali peamine toimumispaik on Lihula, aga alates 2020. aastast toimuvad festivali teisel nädalal külalislinastused ka mitmel pool üle Eesti. Iga-aastaselt festivalil toome vaatajani laia valiku uutest loodusfilmidest üle maailma. Programmi mahuvad linatõuseid nii metsikust loodusest, inimtegevuse ja looduse koosmõjust, keskkonna jätkusuutlikkusest ja looduskaitsest, ekspeditsioonidest ja uurimisretkedest kui ka põlisrahvastest ja nende elust.

2023. aastal toimus festival juba 21. korda ning tõi kaasa mitmeid uuendusi. Aasta suurimaks sündmuseks kujunes Kliimaministeeriumi vastuvõtt ning noortele suunatud planeedisõbraliku toidu tegevusprogramm. Festival sai ka värske visuaalse identiteedi, mille autor on disainer Margus

¹³ Allikas: Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ 2023. aasta majanadusaasta aruanne.

Tammik. Esimest korda MTÜ ajaloos toimus lisaks sügisesele festivalile ka noortele mõeldud **miniMAFF**. Noortelaager viidi läbi ERASMUS rahvusvahelise noortevahetuse raames ning tõi kokku osalejad Eestist, Lätist ja Rootsist.

Festivali suurimaks rahastajaks on SA Keskkonnainvesteeringute Keskus, aga ka Eesti Filmi Instituut, Pärnumaa omavalitsuste liit ja Kliimaministeerium.

Mittetulundusühing Matsalu Loodusfilmide Festivali 2023. aasta tulud olid **133,8 tuh eurot** – sellest 115,9 tuh eurot tulid annetustest ja toetustest ning 17,9 tuh eurot ettevõtlusest. Kulud moodustasid 127,5 tuh eurot.

4.3 Avaliku sektori huvid ja eesmärgid

4.3.1 Riiklik kultuuripoliitika

Filmivaldkonna avalikke eesmärke suunas 2023. aastal „Kultuuri arengukava 2021–2030“, mille on koostanud Kultuuriministeerium, ja kitsamalt filmikunsti valdkonda Eesti Filmi Instituudi „Arengukava 2021–2025“.

„Kultuuri arengukava 2021–2030“

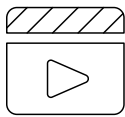
Arengukava põhineb kolmel põhivisioonil:

- Eesti kultuurielu on **tugev ja toimiv**.
- Eesti kultuurimälu on **hoitud ja hinnatud**.
- Kultuuri ja loovuse roll ühiskonnas on **väärtustatud**.

„Kultuuri arengukava 2021–2030“ lisas 5 välja toodud 11 visioonipunkti, mis määratlevad filmivaldkonna arengusuunad¹⁴:

1. **Eesti filmitööstus kasvab** – Riiklikud toetused suurenevad, kaalutakse maksumeetmeid ning soodustatakse erakapitali kaasamist. Oluline on ka keskkonnasäästlikkus ja digitehnoloogiate arendamine.
2. **Professionaalide arenguvõimalused** – Toetatakse loomeinimesi ka filmide vahelisel ajal, pakutakse täienduskoolitusi ning karjäärinõustamist noortele filmitegijatele.
3. **Rahvusvaheline konkurentsivõime** – Riik panustab turundusse, ekspordiks vajalike oskuste arendamisse ning rahvusvahelistele festivalidele ja koostöövõrgustikele.
4. **Eesti kui filmiprojektide sihtkoht** – Suurendatakse tagasimaksemeetmete mahtu, lihtsustatakse toetusmeetmeid ning arendatakse tehnilist ja logistilist võimekust.
5. **Audiovisuaalne kirjaoskus** – Riik toetab filmiharidust, noorte teadlikkuse tõstmist ja õpetajatele metoodilist tuge. Plaanis on kaasaegse filmikultuurikeskuse loomine.
6. **Tasuta ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline filmiharidus** – Panustatakse õppejõudude kvaliteeti, tudengifilmide rahastusse ja interdistsiplinaarsetesse uuringutesse.
7. **Jätkusuutlik kinolevi** – Toetatakse väikekinosid ja väärtfilmikino, maakinode arengut ning eesti filmide suuremat esindatust suurtel ekraanidel.
8. **Juurdepääs väärtfilmidele** – Riik toetab filmilevi, väärtfilmide turundust ja filmikriitika arengut, et tugevdada väärtfilmide positsiooni ühiskonnas.
9. **Digitaalne kättesaadavus** – Arendatakse uusi digilahendusi ning toetatakse Eesti filmide levi nii kohalikel kui ka rahvusvahelistel voogedastusplatvormidel.

¹⁴ Arengusuunad on põhjalikumalt lahti kirjutatud eelmises Loomemajanduse uuringu filmi- ja videovaldkonna aruandes, [Loomemajandus 2021 - 3. Audiovisuaalvaldkond: FILM ja VIDEO](#)

- 10. Rahvusvahelised filmifestivalid** – Riik toetab nii suuri kui ka väiksemaid festivale, mis aitavad laiendada võrgustikke, edendada kultuuriturismi ja tugevdada Eesti kuvandit.
- 11. Filmipärandi säilitamine** – Eesti olulisimad filmid digiteeritakse ja tehakse kättesaadavaks koostöös partneritega.

Arengukavas on ka välja toodud, et filmivaldkond vajab senisest suuremat toetust, et tagada selle jätkusuutlik areng. Selleks on seatud ka konkreetseid eesmärke:

- Hoida Eesti filmi turuosa kodumaises kinolevis vähemalt 20%.

Eesti filme käisid 2023. aastal vaatamas 613 227 vaatajat, moodustades **21,7% turuosa**.

- Suurendada tootmismahutu nii, et igal aastal valmiks 5–6 mängufilmi, tagades nii kõrge kunstilise taseme kui ka laia publikulevi. Selleks peaks Eesti filmide tootmise aastane eelarve olema vähemalt 7 miljonit eurot.

2023. aastal toodeti **11 täispikka mängufilmi** ning **43 lühimängufilmi**.

- Tugevdada rahvusvahelist koostööd Balti riikidega ja jätkata Balti Filmi ja TV loomise läbirääkimisi.

Balti riikide koostöö on tihe, hõlmates nii kaastootmisprojekte kui ka omavahel tihedalt seotud eksportturgusid. Ühiste jõupingutuste märgina esineti ka Berliini festivalil ühisstendiga, rõhutades piirkonna filmisektori koostööd ja rahvusvahelist nähtavust.

- Säilitada ja vajadusel suurendada Film Estonia toetust, mis aitab tuua Eestisse rahvusvahelisi filmiprojekte, rikastades valdkonda nii tehniliselt kui loominguiliselt.

Võrreldes 2019. aastaga on Kultuuriministeeriumi eraldised Film Estonia tegevuskulude katmiseks tõusnud absoluutarvus enam kui 3 mln euro võrra (vt Tabel 23). Samas on Eesti Filmi Instituudi väljaantud Film Estonia toetust **kärbitud 2 mln euro võrra**, olles 2023. aastal 3,7 mln eurot. 2019. aasta numbrit mõjutas oluliselt ühekordne valitsuse lisaeraldus suurprojekti „Tenet“ toetamiseks. Film Estonia toetused on alates 2016. aastast näidanud siiski üldist kasvutrendi (vt Joonis 6).

- Luua koostöös Eesti Filmi Instituudiga filmikeskus ehk kinoteek, mis toimiks filmihariduse ja -kultuuri keskpunktina ning aitaks väärtustada filmikirjaoskust.

2023. aastaks oli plaanis rajada Kinomajja Eesti filmikeskus, mis pakuks ka filmiharidust. Keskusesse pidi kuuluma kaks eri suurusega kinosali ning lastele mõeldud filmistuudio. Pärast esialgseid teateid pole aga sellest avalikkuses rohkem räägitud.

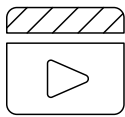
Praegu toimib Kinomaja peamiselt sündmuste korraldamise kohana, pakkudes kõrgetasemelist kontserdi- ja filmielamust. Hoone keskmis on võimalusterohke *black-box* tüüpi saal, mis on varustatud kaasaegse heli- ja valgustehnikaga ning täismöödus kinoekraaniga.

Eesti Filmi Instituudi „Arengukava 2021–2025“

Arengukava eesmärgid aastateks 2021-2025 olid järgmised:

1. Filmivaldkonna **taastumine pärast koroonakriisi**, tagades paindlikkuse ja vastupanuvõime tulevikus.

2023. aastaks oli filmi- ja videovaldkond suuresti taastunud pärast koroonapandeemia väljakutseid. Üldine pilt näitab, et filmitoodang on taastunud, eksport ja import on kasvanud. Mõne üksikettevõtte jaoks on aga see tähendanud tegevuse lõppu. Samas on teised ettevõtted suutnud saavutada märkimisväärseid positiivseid tulemusi. Väljakutsena püsib endiselt kinokülastajate arvu taastamine, mis on jätkuvalt madalam 2019. aastast.

- Erinevate žanride ja formaatidega filmide tootmine, eesmärgiks vähemalt 15 täispika filmi aastas.

2023. aastal toodeti **31 täispikka filmi** – 11 mängufilmi, 18 dokumentaalfilmi ning 3 animafilmi.

- Vaatajatele mitmekesised võimalused, sealhulgas 20% Eesti filmi turuosa kinokülastustest.

Eesti filme käisid 2023. aastal vaatamas 613 227 vaatajat, moodustades **21,7%** turuosa.

- Osalemine rahvusvahelistes kaastootmisprojektides ja vähemalt 10 välismaise produktsiooni filmimine Eestis.

Eesti filmittevõtted on osalenud mitmetes kaastootmisprojektides 2020-2023. aastate vahemikus, kaks neist toimusid 2023. aastal. Mitmete välismaisete projektide filmimine on aset võtnud ka Eestis – viimase aja kuulsaim neist on Christopher Nolani „Tenet“, aga ka Taneli Mustoneni „Kaksik“ („The Twin“).

- Filmi kirjaoskuse tõstmine ja Eesti filmi platvormi loomine.

Rahvusarhiivi filmiarhiiv ja Eesti Filmi Instituut avasid platvormi 2022. aastal **Arkaader.ee**, kuhu on kolinud eesti filmipärand.

- Tallinnfilmi pärandi digitaalne säilitamine ja avalik kergesti ligipääsetavaks tegemine.

Tänaseks on digiteeritud üle **50%** Tallinnfilmi mängu-, dokumentaal- ja animafilmidest. Järgmiseks eesmärgiks on seatud 75%.

Eesti Filmi Instituudi „Arengekava 2025–2029“

Edasisi protsesse filmivaldkonnas suunab EFI aastate 2025-2029 arengukava¹⁵. Peamise missioonina on välja toodud **Eesti rahvusliku filmikultuuri säilitamine ja arendamine**.

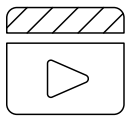
Üldeesmärgiks on seatud **kunstiliselt kõrgetasemeliste eestikeelsete ja eesti kultuuri peegeldevate filmide loomine ja vaatamine Eestis**.

EFI eesmärgid on seada Eesti filmivaldkond rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks ja innovaatiliseks, luues vaatajaid kõnetavaid ja tunnustust vääriavaid filme, ning tõsta Eesti publiku audiovisuaalset kirjaoskust, filmiteadlikkust ning armastust kodumaisete filmide vastu. Nende ambitsioonide saavutamiseks on seatud eesmärgid aastaks 2028, milleks on:

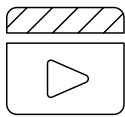
- Aastas vähemalt **15 täispikka filmi linastumist**.
- Eesti filmide turuosa vähemalt **20%**, koos Euroopa filmidega vähemalt 35%.
- Vähemalt **4** EFI rahastatud filmi **esindamist tippfestivalidel**.
- Eesti osalus vähemalt **8 kaastootmisprojektis** ja **10 välismaist produktsiooni aastas**.
- Tallinnfilmi **digiteeritud** filmide osakaalu kasv üle **75%**.

EFI tegevused eesmärkide jõudmiseni hõlmab filmivaldkonna arengu toetamist kogu filmitootmistsükli ulatuses, pakkudes rahastamist filmide arendamisele, tootmisele ja turundusele. Toetuste jagamisel arvestatakse projektide kunstilist taset, rahvuskultuurilist tähtsust, žanrilist mitmekesisust ja professionaalide arenguvõimalusi. Instituut keskendub ka rahvusvahelisele koostööle, innovatsioonivõimekuse arendamisele, filmihariduse toetamisele ning keskkonnateadlikkusele. Lisaks toetatakse Film Estonia programmi arendamist

¹⁵ Vt [Eesti Filmi Instituudi strateegia 2025-2029](#)

ning filmilinnaku rajamist, mis aitavad suurendada Eesti konkurentsivõimet ja majanduslikku mõju filmivaldkonnas.

5. Organisatsioon ja poliitika

5.1 Organisatsioonid

5.1.1 Eesti Filmi Instituut

Eesti Filmi Instituut (EFI) on riiklik sihtasutus, mille eesmärk on Eesti rahvusliku filmikultuuri säilitamine ja arendamine. Instituut loodi 2013. aastal varasema Eesti Filmi Sihtasutuse ümberkorraldamise tulemusel, et vastata filmivaldkonna kiiretele muutustele ja vajadusele terviklikuma, strateegilisema lähenemise järele. Algselt 1997. aastal asutatud sihtasutus tegutses filmide tootmise rahastajana, kuid tehnoloogia, turu ja rahastamissüsteemide areng tõi kaasa vajaduse rolli laiendamiseks.

EFI eesmärk ei ole ainult professionaalse filmilooje toetamine, vaid ka publiku kaasamine ja teadlikkuse kasvatamine, näiteks voogedastusplatvormi Arkaader.ee kaudu. Samuti korraldab EFI igal aastal Eesti filmi- ja teleauhindade galat, olles nii loojate kui ka vaatajate ühenduslüli.

Eesti Filmi Instituudi põhifinantseerija on Kultuuriministeerium ning selle tegevusvaldkond hõlmab filmitootmise ja -levi toetamist, filmipärandi säilitamist ja populariseerimist, filmihariduse ja filmikirjaoskuse edendamist ning rahvusvaheliste suhete arendamist, sh Film Estonia tagasimaksüsteemi ja Loov Euroopa MEDIA programmi kaudu. Eesti Filmi Instituut tegutseb valdkonna arendajana, strateegilise partnerina ja rahvusvahelise nähtavuse toetajana, olles keskne institutsioon Eesti filmikultuuri elujõulisuse ja rahvusvahelise edu tagamisel.

5.1.2 Eesti Filmi Andmebaas

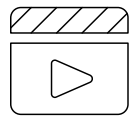
MTÜ Eesti Filmi Andmebaas (EFA) loodi 2007. aastal eesmärgiga koostada Eesti rahvusfilmograafia ning teha see interneti vahendusel kättesaadavaks nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. 2025. aasta märtsi seisuga sisaldas andmebaas üle 19 000 filmiteosse, hõlmates mängu-, dokumentaal-, aime-, anima-, õppe-, reklaami- ja kroonikafilme, mis on loodud viimase saja aasta jooksul. Andmebaasi arengut toetavad Eesti filmi- ja kultuurivaldkonna võtmeorganisatsioonid, sealhulgas Eesti Rahvusringhääling, AS Tallinnfilm, Eesti Rahvusarhiiv, Kultuuriministeerium, Eesti Filmi Instituut ja Eesti Kultuurkapital.

2023. aastal jätkas EFA Eesti filmi elektroonilise andmebaasi arendamist, täiustades filmikirjeid ja kogudes filmiinfot erinevatest algallikatest, sealhulgas arhiividest, tootjafirmade dokumentidest, filmitegijatelt, bibliograafiatest ja ajakirjandusest. Toimetajad koostasid filmidele põhjalikud andmekirjed, sünopsised ja sisukokkuvõtted, märksõnastasid filmide sisu ning digiteerisid ja sisestasid illustreeriva materjali – fotod, filmikatkendid ja muu huvitava lisainfo. Lisaks täiendati veebilehe Varamut ja algatati uusi projekte, et rikastada andmebaasi ning parandada selle kasutusvõimalusi.¹⁶

Majandusaasta aruande alusel sisaldas EFA avalik veeb 2024. märtsi seisuga 18 992 filmikirjet, millest 12 365 olid täielikud. 2023. aasta aruandeperioodil lisandus 1 260 uut täiskirjet, sealhulgas 160 2023. aastal valminud filmi. Osaliselt toimetatud ja täiendamist vajavaid kirjeid oli 4 766 ning minimaalsete andmetega 1 861.

Lisaks filmikirjetele sisaldab andmebaas 35 345 isikulehte, kuhu kuuluvad filmitegijad ja asutused. Aastaga lisandus 2 070 uut isikulehte ning eluloolisi andmeid täiendati 350 isikul. Infosüsteem genereerib automaatselt filmograafiaid, kuid toimetajad koostavad ja täiendavad ka filmitegijate biograafiaid ning filmiasutuste profile, lisades infot uute filmide, festivaliandmete ja ajakirjanduses ilmunud retsensioonide kohta.

¹⁶ MTÜ Eesti Filmi andmebaas, 2023. aasta majandusaasta aruanne

2023. aastal toimetati 260 filmi huviinfo artiklit ja bibliograafiat, keskendudes peamiselt 2022.–2023. aasta filmidele. Samuti täiendati isikute, filmide ja tootmisfirmade kirjeid, et pakkuda ajakohast ülevaadet Eesti filmimaastikust.

2025. aasta märtsi seisuga on Eesti Filmi Andmebaasis 19 060 filmi, mis on veidi vähem kui 2019. aastal, mil andmebaasis oli 19 078 filmi (Tabel 22). Filmide koguarvu vähenemise eeldatavaks põhjuseks võib olla duplikaatide ja vigaste kirjete eemaldamine, samuti andmebaasi korrastamise käigus toimunud kirjetäpsustused. Lisaks võivad teatud filmid olla ajutiselt nähtavuse alt eemaldatud, näiteks andmete täiendamise või uuendamise ootuses.

Ka kategooriate lõikes on aastatega kirjete arv vähenenud, mis viitab tõenäolisele ümberkategoriseerimisele. Näiteks on varasemalt kasutusel olnud kategooria „ilma liigitunnuseta“ andmebaasist eemaldatud, mis on toonud kaasa filmiandmete ümberpaigutamise täpsematesse kategooriatesse. Sellised muudatused aitavad andmebaasi struktuuri selgemaks muuta ja kasutajatele paremat otsingutulemuste täpsust tagada.

Tabel 22. EFA andmebaasis olevad filmikirjed (2025 märts seisuga).

Filmi liik	2020	2025
Mängufilm	476	559
Dokumentaalfilm	2 483	2 597
Populaarteaduslik film	131	55
Õppefilm	-	80
Animafilm	446	485
Muusikafilm	255	243
Filmikroonika	8 729	8601
Telemängufilm	87	83
Tudengifilm	1 342	1807
Amatöörfilme/Harrastusfilme	3 160	2976
Reklaamfilm	1047	1044
Teleseriaal	113	139
Muu	629	668
Ilma liigitunnuseta	180	-
Kokku	19 078	19 060

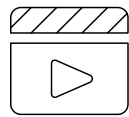
Märkus: 2020. aasta andmed pärinevad EKI (2021) valdkondlikust aruandest, kus andmed võeti välja 2020. aasta jaanuaris.

5.1.3 Eesti Filmi Muuseum

SA Eesti Ajaloomuuseumi osana tegutsev Eesti Filmimuuseum asutati 2006. aastal eesmärgiga väärtustada Eesti filmiajalugu. Alates 2017. aastast tegutseb muuseum omaenda hoones Maarjamäe lossi kompleksis.

Muuseum tutvustab filmitegemise protsessi ja Eesti kino ajalugu ning säilitab ja tutvustab filmipärandit. Selle kogudes on ekraniseeringutes kasutatud kostüüme, rekvisiite, Eesti filmiajalugu puudutavaid fotosid, käsikirju, dokumente, meeneid, trükiseid ja kinotehnikat. Suurim hulk materjali puudutab filmistuudiot Tallinnfilm. Lisaks kogumisele ja säilitamisele tegeleb filmimuuseum filmikunsti tutvustamisega ja pakub temaatilisi ekspositsioone. Ka on muuseumis kaasaegne 210-kohaline kinosaal programmide näitamiseks.

2023. aastal tihendati koostööd Balti Filmi- ja Meediakooliga (BFM), osaledes partnerina mitmes taotlusvoorus, kaasates filmitudengeid muuseumi õppetöösse ning ette valmistades ühist näituseprojekti „Vananemine ja sugu“ TLÜ ELU projekti raames. Lisaks osaleti partnerina rahvusvahelises magistriõppekavas FilmMemory ning mitmes BFMi uurimisprojekti.

Filmimuuseumi püsiekspositsiooni uuendamiseks koostati plaan, mis hõlmab eeluringuid ja valdkonna ekspertide kaasamist. Linastustegevust arendati sensoorselt sõbralike seansside ning praktikantide juhitud filmiklubidega, sealhulgas Futuristid filmiklubi, mis keskendub tuleviku väljakutsetele.

Käivitati rahvusvaheline filmiklubi TIFS (Tallinn International Film Society), mille eesmärk on tutvustada Eesti kultuuri ja ajalugu erinevate rahvuste esindajatele. Klubi programmi kureerib filmikriitik Tristan Priimägi ning seansse juhatavad sisse erinevate valdkondade teadlased. Piloteeriti ka LGBT+ filmiklubi koostöös Q-Space'iga, linastades arutelude ja miniloengutega üheksa unikaalset LGBT+ filmi. Seanssidel osalesid filmitegijad, teadlased, aktivistid ja kogukonna liikmed, pakkudes mitmekesist perspektiivi ja sügavat arutelu.

5.1.4 Liidud ja muud ühingud

Filmitootjate ja filmivaldkonna loomeinimeste ja töötajate huve esindavad erialased liidud ja organisatsioonid.

Eesti Filmi Instituudi andmetel tegutsevad Eestis järgmised filmiliidud ja organisatsioonid: Eesti Animatsiooni Liit, Eesti Audiovisuaalautorite Liit, Eesti Dokumentalistide Gild, Eesti Filmiajakirjanike Ühing, Eesti Filmioperaatorite Liit, Eesti Filmirežissööride Gild, Eesti Filmitööstuse Klaster, Eesti Filmitootjate Liit, Eesti Kinoliit, Eesti Mittekommertslike Filmide Autorite Liit, Eesti Näitlejate Liit, Eesti Rahvuslik Filmiprodutsentide Ühing ning Eesti Stsenaristide Gild, Demokraata ja Sõjavastaste Filmitegijate Assotsiatsioon

5.2 Finantseerimine ja toetusmeetmed

Riigi kultuuripoliitikat suunab Kultuuriministeerium, kes otsustab ka audiovisuaalkunstile antava riikliku toetuse üle; toetused jagatakse Eesti Filmi Instituudi kaudu. Toetusi jagab ka Eesti Kultuurkapital ning lisaks on filmitootjatel võimalik taotleda tuge Euroopa Liidu programmidest. Filmitööstuse üldine toetus on pidevalt tõusmas.

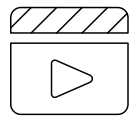
5.2.1 Kultuuriministeerium

Kultuuriministeerium jagab tegevustoetusi Eesti Filmi Instituudile, Pimedate Ööde filmifestivalile ja väärtfilmikinole Artis. Lisaks on mitmed eraldised, mida eelnevalt andis välja Kultuuriministeerium ise, suunatud nüüd läbi EFI – näiteks väärtfilmi kinode tegevustoetus on nüüd suunatud läbi EFI. Eesti Filmi Instituudi toetuskava Film Estonia eesmärk on soodustada väliskapitali juurdevoolu Eestisse ning Eesti ja välismaiste filmitootjate koostööd audiovisuaalteoste tootmiseks Eestis.

Kultuuriministeerium toetas filmikunsti 2023. aastal **13,87 mln euro** eest (Tabel 23).

Tabel 23. Riigi eraldised filmivaldkonnale Kultuuriministeeriumi eelarves 2019 ja 2023.

Riigieelarve eraldised Kultuuriministeeriumi eelarves	2019	2023
Eesti Filmi Instituut SA tegevustoetus	504 965	1 243 398
Eesti Filmi Instituut SA Berliini Filmifestival	-	60 000
Eesti Filmi Instituut SA edasiantavad toetused filmikultuuri arendamiseks	-	6 468 000
Eesti Filmi Instituut SA edasiantavad toetused dokumentaalfilmide festivalide toetamiseks	4 813 380	45 000
Eesti Filmi Instituut SA - Väliskapitalil Eestis toodetavate filmide toetusmehhanismi Film Estonia kuludeks	1 273 028	4 000 000
Eesti Filmi Instituut SA - väärtfilmi kinode tegevustoetus	185 000	185 000
Eesti Filmi Instituut SA - Media Desk Eesti	34 512	46 000
Eraldised EFI-le kokku	6 307 389	12 047 398
Toetus loomeliitudele loomeliitude seaduse alusel		
Eesti Kinoliit	*	126 212,3
Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ** tegevustoetus	385 000	1 215 000
Riigikogu lisavahendid (Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ)	50 000	-

Tallinnfilm OÜ ** - Artis tegevustoetus	240 000	314 965
Eraldis institutsioonide toetamiseks	-	170 000
Tagasimakse Christopher Nolani filmile "Tenet"	4 616 963	-
Eesti Film Andmebaas MTÜ tegevustoetus	60 000	-
Pärnu Rahvusvahelise Dokumentaal- ja Antropoloogiafilmide Festivali korraldamine	45 000	-

	5 012 348	1 826 177
Eraldised kokku	12 207 848	13 873 575

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed Kultuuriministeriumi 2023. aasta eelarvest.

* 2019. aasta andmete kohta ei olnud vastavat eristust välja toodud.

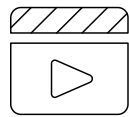
5.2.2 Eesti Filmi Instituut

2023. aastal laekus EFI-le filmikunsti toetamiseks kokku ligi 12,2 mln eurot, mis jääb ligikaudu 300 tuh euro võrra 2019. aasta tasemele alla (Tabel 24). Filmivaldkondade sihtfinantseerimine jätkab aga kasvutrendi. Mängufilmide sihttoetused, mille kõrgperiood oli 2016-2017. aastatel ligikaudu 5 mln euroga, on tõusnud 2019. aasta 2,5 mln eurost 3,2 mln euroni 2023. aastal.

Väärtfilmikinode toetuse said MTÜ Must Käsi, Elektriteater Tartus, Võru Kannel ning Thule Koda Kuressaares.

Tabel 24. Eesti Filmi Instituudile laekunud ja väljamakstud toetused 2011-2023.

Toetused	2011	2015	2019	2023
Laekunud toetused ja muud tulud	3 994 528	4 687 960	12 475 238	12 157 288
Kultuuriministerium	3 785 681	4 290 925	11 643 665	12 053 387
EAS (nüüd EIS)	25 879	106 347	0	0
Loov Euroopa Meedia	0	26 319	27 718	0
Sotsiaalministerium	0	0	7 319	0
Eesti Kultuurkapital	0	50 250	20 000	70 786
Euroopa Cinemas	0	18 200	20 163	21 888
Riigikantselei	0	195 000	200 987	0
Council of Europe	0	0	0	560
Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis	0	0	0	10 666
Kaitseministerium	0	0	450 000	0
Eratoetajad	0	0	105 386	0
Muud	182 968	919	0	1
EFI eraldatud toetused ja muud kulud	3 026 607	3 432 632	11 038 088	11 949 821
Mängufilmide sihttoetused	1 486 805	1 403 800	2 454 800	3 173 017
Animafilmide sihttoetused	753 000	760 000	868 600	948 635
Dokumentaalfilmide sihttoetused	530 500	625 692	737 200	854 036
Vähemuskaastootmine	0	280 000	500 000	709 650
TV- minisarja arendus	0	0	0	76 500
Lühimängufilm	0	0	0	109 500
Eksperimentaalfilm	0	0	0	71 550
Film Estonia	0	0	5 889 991	3 713 921
Ristmeedia	0	10 000	0	0

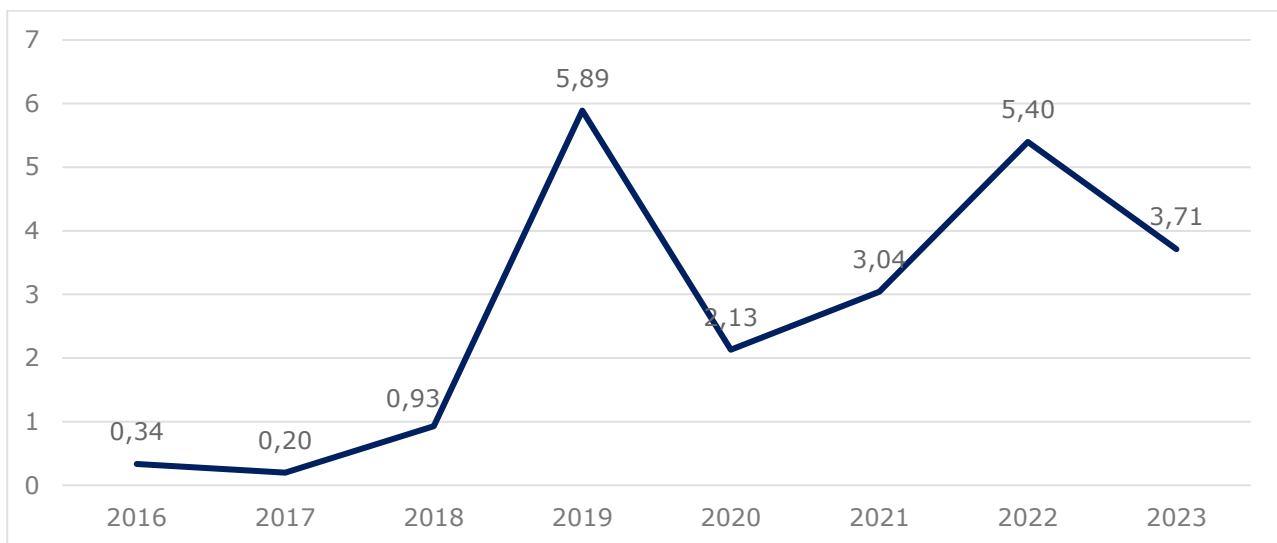

Levitoetus	82 100	156 035	195 330	194 700
Väärtfilmikino	0	0	0	193 600
Muud toetused	136 515	181 062	142 137	246 943
Sihttoetuste vahendamine	37 687	30 247	233 530	60 000
Liikmemaksud	0	6 350	16 500	42 375
Tagasi nõutud sihtfinantseerimine	0	-20 554	0	-108 750

Allikas: 2011, 2015 ja 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed Eesti Filmi Instituudi 2023. aasta majandusaasta aruandest.

Võrreldes 2019. aastaga on aga langenud Film Estonia toetus enam kui 2 mln euro võrra. 2019. aasta numbrit mõjutas oluliselt ühekordne valitsuse lisaeraldus suurprojekti „Tenet“ toetamiseks. Film Estonia toetused on alates 2016. aastast näidanud siiski üldist kasvutrendi (vt Joonis 6): näiteks 2018. aastal oli toetussumma 0,93 miljonit, 2021. aastal 3,04 miljonit ja 2022. aastal juba 5,4 miljonit eurot. See viitab toetuse baastaseme tugevnemisele, kuigi aastate lõikes esineb mõningast kõikumist.

Joonis 6. Eesti Filmi Instituudi Film Estonia toetused 2016-2019.

Allikas: Eesti Filmi Instituudi 2016-2023. aastate majandusaasta aruanded.

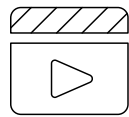
Märkus: Film Estonia toetust hakati välja maksma 2016. aastast alates.

Toetuste väljaandmine

2023. aastal esitati Eesti Filmi Instituudile mitmesuguseid **stsenariumi- ja arendustoetuse** taotlusi, millest osa sai positiivse rahastuse. Toetuste jaotus oli järgmine:

- Stsenariumitoetused: Esitati 27 taotlust, toetati 6 filmikavandit, sh 2 animafilmi stsenariumi. Toetuste määr: 22%.
- Mängufilmide arendustoetused: Esitati 11 taotlust, toetust sai 6 mängufilmi. Toetuste määr: 55%.
- Dokumentaalfilmide arendustoetused: Esitati 21 taotlust, toetust sai 9 dokumentaalfilmi. Toetuste määr: 43%.
- Animafilmi arendustoetused: Esitati 19 taotlust, toetust sai 8 lühianimafilmi. Toetuste määr: 42%.
- TV-minisarjade arendustoetused: Esitati 8 taotlust (6 draamasarja ja 2 dokumentaalsarja arenduseks või järeloomiseks), toetust sai 2 draamasarja ja 2 dokumentaalsarja. Toetuste määr: 50%.

EFI 2023. aasta andmete alusel toetati 2023. aastal EFI vahenditest **üheksat** vähemuskaastootmise projekti **825 000 euro eest** (Tabel 25) – see on 65% kasv 2019. aastast. 2019. aastal oli vähemuskaastootmise toetused kokku 500 000 eurot; nende projektide eelarve kokku oli 11 mln eurot.

Tabel 25. Vähemuskaastootmise toetused 2023. aastal.

Ettevõte	Filmi nimi	Tootjariik	Filmi liik	Summa
Homeless Bob Production	"Hinged"	NL, EST, BE	Mängufilm	125 000
Stellar Film	"Barbarid"	LV, DE, BE, EST	Mängufilm	90 000
Wildkino	"Polaarrebane - ellujääja"	DE, EST, SE	Dokumentaalfilm	80 000
Three Brothers	"Kodu"	SE, IS, EST	Mängufilm	101 000
Homeless Bob Production	"Katkestus"	USA, EST	Mängufilm	140 000
Allfilm	"Kõrvaltegelane"	GE, TR, EST	Mängufilm	80 000
Allfilm	"Ulja"	LV, PL, CZ, EST	Mängufilm	102 000
Meteoriiit	"Raba"	LV, EST	Mängufilm	80 000
Rebel Frame	"Lumi saadab meid"	AM, CZ, SE, EST	Animafilm	27 000
Kokku				825 000

Allikas: Eesti Filmi Instituut, EFI toetusotsused 1. jaanuar – 31. detsember 2023.

Märkus: NL = Holland, EST = Eesti, BE = Belgia, LV = Läti, DE = Saksamaa, SE = Rootsi, IS = Island, USA = Ameerika Ühendriigid, GE = Gruusia, TR = Türgi, PL = Poola, CZ = Tšehhi, AM = Armeenia.

Suurimad kolm toetust Eesti filmiprojektidele 2023. aastal olid mängufilmidele „Meie Erika“ (Filmivabrik) 600 000 euro eest, „Kadunud maailma otsides“ (Kosmosesügis) 540 000 euro eest, „Frank“ (Allfilm) 500 000 euro eest¹⁷. Need kolm toetust oli kõik suunatud tootmise I ja II etappi.

5.2.3 Eesti Kultuurkapital

Eesti Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitali peamine eesmärk on tugevdada Eesti audiovisuaalkultuuri, toetades võtmeautoreid ning kõrgetasemeliste teoste arendamist ja tootmist, mis rikastavad Eesti kultuuriruumi. Sihtkapital keskendub filmide ja teiste audiovisuaalsete projektide toetamisele, olles oluliseks teguriks Eesti audiovisuaalse kunsti arengu ja nähtavuse edendamisel nii kodu- kui ka välismaal.

Sihtkapital toetab Eesti audiovisuaalkultuuri arengut mitmekülgset, panustades nii uute filmistsenaariumite ja projektide algatamisele kui ka kodumaiste ja rahvusvaheliste filmide tootmisse. Lisaks toetatakse audiovisuaalse kunsti alaseid avalikke üritusi ja festivale ning väärtfilmiprogrammide edastamist kinodes. Samuti pakutakse toetust erialaseks täiendõppeks ja välismaal õppimiseks alates magistritasemest. Sihtkapital aitab katta ka välisüritustel osalemise kulusid, toetab loomeliite ning audiovisuaalse kunsti alase kirjanduse loomist ja avaldamist. Lisaks tunnustatakse silmapaistvaid audiovisuaalse kunsti tegijaid, aidates kaasa valdkonna kestlikule arengule.

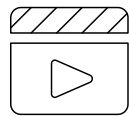
Kogu valdkonna finantseerimist reguleerivad Eesti Kultuurkapitali seadus, iga-aastased riigieelarve seadused ja kultuuriministri määrus „Filmikunsti arendamise, tootmise ja levitamise toetamise tingimused ja kord“.

2023. aastal eraldati Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitalist toetusi **2,9 mln euro** väärtuses. Suurimad toetuse saajad olid mängufilmid „Otsides kadunud maailma“ (183 tuhat eurot), „Meie Erika“ (175 tuhat eurot) ja „Frank“ (155 tuhat eurot), 27. PÖFF-i korraldamine (110 tuhat eurot) ning mängufilm „Koer“ (60 tuhat eurot).

Tabel 26. Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitali suurimad toetuse saajad projekti alusel 2023.

Projekt	Tootja	Summa
Mängufilmi "Otsides kadunud maailma" tootmine	Kosmosesügis OÜ	183 000
Mängufilmi "Meie Erika" tootmine	Filmivabrik OÜ	175 000

¹⁷ Vt [12 Eelarvete ja toetuste tabel 1. jaanuar-31. detsember 2023.xls](#)

Mängufilmi "Fränk" tootmine	Osaühing Allfilm	155 000
27. Pimedate Ööde Filmifestivali korraldamine*	MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival	100 000
Mängufilmi "Koer" tootmine	Tallifornia SPV6 Koer OÜ	60 000

Allikas: Eesti Kultuurkapital.

*Eesti Kultuurkapitali nõukogu.

5.2.4 Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus

2023. aastal taotles Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuselt (EIS-ilt) toetust **MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival 234 954,3 euro** ulatuses. Toetus eraldati EIS-i kaudu Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERDF) vahenditest toetuse „Rahvusvaheliste suursündmuste toetamine 2023“ raames. Projekti eesmärk oli Pimedate Ööde Filmifestivali korraldamine.

Samuti taotles 2023. aastal EIS-lt toetust **Location Unit OÜ 57 756,5 euro** ulatuses. Toetus eraldati EIS-i kaudu riigieelarve vahenditest meetme „Reaalajamajanduse äritarkvara lahenduste toetus“ raames. Projekti eesmärk oli interaktiivsete võtetehtade kataloogi loomine, mis viitab audiovisuaalsektoris arenevale vajadusele integreerida digitaalseid ja kasutajakeskseid lahendusi filminduse tootmisahelasse.

Kokku sai 2023. aastal tehtud otsuste alusel filmi- ja videovaldkond EIS-lt toetust **292 710,8 euro** ulatuses.

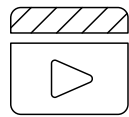
5.2.5 Eurimages fond

Eurimages on Euroopa Nõukogu kultuuritoetuste fond, mis tegutseb alates 1988. aastast Strasbourgis. Organisatsioonil on 39 liiget, sh 2022. aastal sai täisliikme staatuse ka varasemalt assotsieerunud liige olnud Kanada. Eurimages edendab sõltumatut filmitegemist, pakkudes rahalist tuge mängu-, anima- ja dokumentaalfilmidele, et soodustada koostööd eri riikide vahel. Eurimages'i aastaelarve on ligikaudu 27,5 miljonit eurot, mis laekub peamiselt liikmesriikide osamaksudest ja laenude tootlusest.

2023. aastal said toetust koostööfilmid, milles Eestist osalesid Osaühing Allfilm ja Homeless Bob Production OÜ, 2022. aastal Amrion OÜ (Tabel 27). Esimene neist, koostöös Soome ja Rootsiga valminud Pirjo Honkasalo mängufilm „Orenda“, pälvis Eurimages'ilt toetust 250 tuhat eurot ja teine, koostöös Hollandiga valminud Tallulah H. Schwabi mängufilm „The Souls“, 440 tuhat eurot. Nelja-aastasest vahemikust 2020–2023 on toetust saanud kokku 11 Eesti osalusega koostööprojekti.

Tabel 27. Euroopa Komisjoni Eurimages fond toetused 2020-2023.

Filmi nimi ja režisöör	Aasta	Osalenud filmitootjad	Summa (€)
„Orenda“ (Soome), rež. Pirjo Honkasalo	2023	Bufo (FI) Allfilm OÜ (EE) Plattform Produktion AB (SE)	250 000
„The Souls“ (Holland), rež. Tallulah H. Schwab	2023	PRPL B.V. (NL) Homeless Bob Production OÜ (EE)	440 000
Kokku 2023			690 000
„Apathy“ (Kreeka), rež. Alexandros Avranas	2022	Les films du Worso SARL / Elle Driver (FR) Asterisk*/ Playground (GR) Amrion OÜ / Snowglobe ApS (EE) Fox in the Snow Films AB (SE)	390 000
„The Black Hole“ (Eesti), rež. Moonika Siimets	2022	Amrion OÜ (EE) Aamu Film Company (FI)	220 000
„The Missile“ (Soome), rež. Miia Tervo	2022	Komeetta (FI) Stellar Film (EE)	360 000
Kokku 2022			970 000

„Dark Paradise“ (Eesti), rež. Triin Ruumet	2021	Three Brothers OÜ / Homeless Bob Production OÜ (EE) Chevaldeuxtrois (FR)	150 000
„Irena“ (Leedu), rež. Giedre Zickyte	2021	Moonmakers (LT) Allfilm OÜ (EE) AGITPROP (BG)	112 000
„The Invisible Fight“ (Eesti), rež. Rainer Sarnet	2021	Homeless Bob ProductionOÜ / Helsinki- filmi Oy / Rapid Eye Movies / The Post Republic (EE) Neda Film (GR) White Picture (LV)	360 000
Kokku 2021			622 000
„A Reply to a Letter from Helga“ (Island), rež. Asa Hjorleifsdottir	2020	Zik Zak Filmworks (IS) Rotterdam Films (NL) Allfilm OÜ (EE)	285 000
„Captain Volkonogov Escaped“ (Venemaa), rež. Natalya Merkulova, Alexey Chupov	2020	Look-Film / Place of Power LLC (RU) Kinovista (FR) Homeless Bob Production OÜ (EE)	289 000
„The Conference“ (Venemaa), rež. Ivan Tverdovsky	2020	Vega Film (RU) Nafta Films OÜ (EE)	80 000
Kokku 2020			654 000

Allikas: Eurimages fond, Co-production funding history¹⁸.

5.2.6 Loov Euroopa MEDIA programm

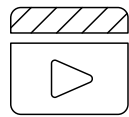
Loov Euroopa MEDIA on Euroopa Liidu programm, mis tugevdab Euroopa audiovisuaaltööstuse konkurentsivõimet ja soodustab toodangu rahvusvahelist levikut. Programmi algus ulatub 1980-ndate lõppu, mil käivitati vastavasisuline pilootprojekt. Sellest ajast alates on MEDIA programm toiminud 5–7-aastaste perioodidena. Toetuste kaudu edendatakse filmiüritusi ja -festivale, kinolevi, filmiprojektide arendust, televisioonile suunatud filmide tootmist, publiku kaasamist ja harimist ning Euroopa videomängude loomist.

2023. aastal toetas Loov Euroopa MEDIA Eesti filmilevi 985,05 tuhat euroga, mis on 51,2% kasv 2019. aasta teotuste koondsummast (651,5 tuhat eurot). Suuremate toetuse saajate hulgas olid Nafta Films osaühing (paketoetus), MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival (PÖFF 2023 ja 2024), Menufilmid OÜ (väiksemahuline paketoetus) ning kaks mängufilmi ja üks dokumentaalfilm.

Tabel 28. Loov Euroopa MEDIA programmi toetuse saajad 2023.

Projekt	Ettevõtte	Summa (€)
Automaatne kinolevi	A-ONE FILMS ESTONIA OÜ	11 539,45
Automaatne kinolevi	ACME Film OÜ	48 474,15
Automaatne kinolevi	Estinilm OÜ	47 703,70
Automaatne kinolevi	OÜ Filmstop	30 131,30
Automaatne kinolevi	BestFilm.eu OÜ	26 995,34
Automaatne kinolevi	Tespi OÜ	60 117,59
Automaatne kinolevi	Unlimited Media OÜ	42 155,57
Paketoetus	Nafta Films osaühing	265 000,00
„The Wife of“	Osaühing Allfilm	103 903,00

¹⁸ Vt [Co-production funding history - EURIMAGES](#)

Väiksemahuline paketoetus	Menufilmid OÜ	145 000,00
PÖFF 2023 ja 2024	MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival	150 000,00
NL 2023 ja 2024	MTÜ Northern Lights Institute	54 000,00
Kokku		985 047,10

Allikas: Eesti Kultuurkapital.

5.2.7 Üldhinnang

Kokku on Eestiga seotud filmidele ja filmitootmisele eraldatud 2023. aastal ligikaudu **18,63 mln eurot** (Tabel 29). Sellest valdav osa (91%) kodumaiste toetajate poolt – 16,96 mln eurot – ning väiksem osa (9%) Euroopa Liidu fondidelt – 1,68 mln eurot. 2019. aastal oli toetuste kogusumma ligikaudu 14,5 mln eurot – see on 28,2% väiksem 2023. aasta toetuste kogusummast.

Kuigi toetuste kogumaht viitab üldisele kasvutrendile, esineb aastate lõikes siiski teatavaid kõikumisi – näiteks on Film Estonia toetuste maht mõnel aastal vähenenud (vt Joonis 6), kuid pikemas perspektiivis on rahastustase olnud tõusuteel. Sihtfinantseerimine, millele Eesti filmikunst peaks põhiliselt tuginema, on jätkuvalt tagasihoidlik, kasvades aeglaselt, kuid enamasti järjepidevalt. **Kuigi rahastust on absoluutarvudes suurendatud, ei ole kasv olnud proportsionaalne valdkonna vajaduste ega üldise elukalliduse tõusuga.** Toetuste reaalne ostujõud on vähenenud ning see ei taga stabiilset filmitootmist ega loovtöö tegijate järjepidevat hõivatust. Eesti tootmiskeskond muutub järjest kallimaks, mis seab täiendava surve nii siseturul tegutsejatele kui ka rahvusvahelistele partneritele.

Nagu juba 2019. aasta aruandes märgiti, on hüppelised kasvud sageli seotud täiendava finantseerimisega, mis tuleneb kas konkreetsetest sündmustest ja tähtpäevadest (nt Eesti Vabariik 100), Film Estonia tagasimaksetest või juhuslikest Euroopa Liidu toetustest.

Filmitootmise toetused hõlmavad ka koostööfilmide rahastamist ning tagasimakseid välismaistele produktsioonidele, mis toimuvad Eestis. Kuigi need toetused loovad töövõimalusi Eesti teenusepakkujatele, hoiavad ja arendavad kohalikke oskusi ning annavad majandusele lisandväärtust, ei pruugi need tingimata toetada Eesti kultuuriliselt oluliste filmide loomist.

Tabel 29. Eesti filmidele ja koostööfilmidele tehtud eraldised kokku 2015-2023 (tuhat eurot).

Institutsioon	2015	2019	2023
Kultuuriministeerium	725,4	965,0	1 826,2
Eesti Filmi Instituut	3 026,6	11 038,1	11 949,8
Eesti Kultuurkapital	2 111,0	2 073,0	2 889,3
Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus	~398,8*	~249,8*	292,7
Eurimages fond	330,0	651,5	690,0
Loov Euroopa MEDIA	520,5	651,5	985,0
Kokku	6 793	14 532,4	18 633

Allikas: 2015 ja 2019. aastate andmed, v.a. Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS), pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmete päritolu vt ptk 5.2.1 – 5.2.6 .

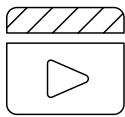
* EIS-i poolt filmi- ja videovaldkonnale otsuse kuupäeva alusel eraldatud toetused ei olnud kajastatud EKI 2021. aasta valdkondlikus aruandes. Seetõttu ei ole 2015. ja 2019. aasta toetuste koondandmed otseselt võrreldavad 2021. aasta aruandes esitatud andmetega. EIS-i toetuste suurus põhineb praegu kättesaadavatel andmetel ning võib olla ligikaudne.

5.3 Seosed teiste (loome)valdkondadega

5.3.1 Seos loomevaldkondadega

Filmi- ja videosektor seondub tihedalt mitmete teiste loomevaldkondadega, mis kõik panustavad filmi lõpptootesse oma erilise oskusteabe ja loominguga (Joonis 7).

Etendus kunst, sealhulgas näitlemine, on filmikunsti südameks, tuues elu tegelastele ja emotsioonidele. Muusika, sealhulgas heliriba ja taustamuusika, kujundab filmi emotsionaalse aluse, luues meeleolu ja tugevdades stseenide mõju. Kunst, filmikujundus ja visuaalne identiteet annavad filmile esteetilise väärtuse,

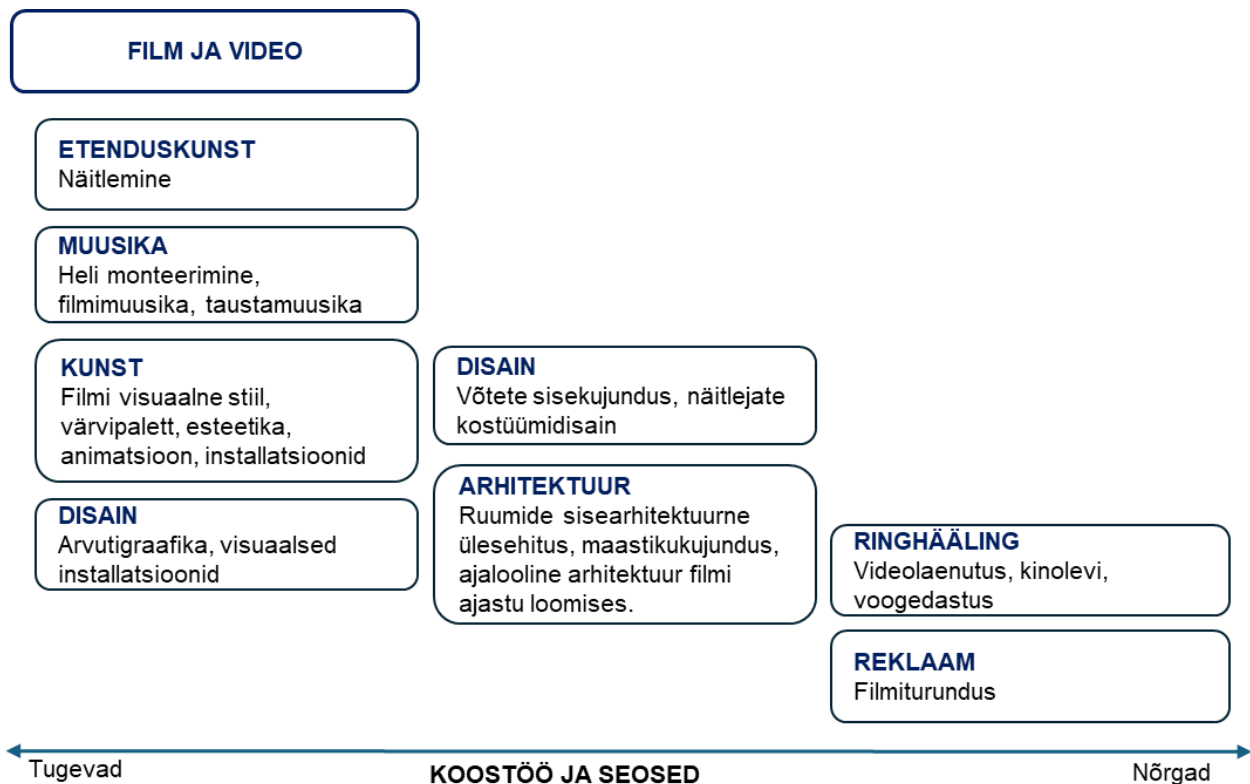
aidates luua ainulaadse atmosfääri ja visuaalse keele. Lisaks, filmitootmine ei piirdu enam vaid traditsiooniliste stuudiote ja teatrilavastustega. See hõlmab ka tööstuslikke teenuseid, nagu virtuaalsed stuudiod, rohelise ekraani tehnoloogia, animatsioon, 3D-modelleerimine ja postproduksioon, samuti keerukate audiovisuaalsete installatsioonide loomine, mis toovad kokku kunstiliste ja teaduslike valdkondade teadmised.

Disain, sealhulgas sisekujundus ja kostüümidisain, määrab, kuidas ruumid ja tegelased filmi loo ja ajastuga kokku käivad. Arhitektuur aitab ruumide ja maastike kujundamisel, toetades filmi ajastutunde ja loo usutavust. Lõpuks on ringhäälingu, sealhulgas televisiooni ja voogedastusteenuste kaudu, filmi levitamine ning selle jõudmine globaalsesse kultuuriruumi, andes sellele laia publiku. Kõik need valdkonnad ühiselt loovad filmi kui kunstiteose, mis kõnetab vaatajat mitmel tasandil.

Filmi- ja videosektor seondub tihedalt ka turunduse, reklaami ja brändingu valdkonnaga, kuna audiovisuaalsed formaadid on ühed tõhusamad tööriistad brändide kuvandi kujundamisel ja turundusstrateegiate elluviimisel.

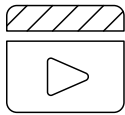
Film kui kunstivorm ühendab ja sünteesib erinevaid loomevaldkondi, andes ruumi nii traditsioonilistele kui ka uutele tehnoloogilistele väljendusvormidele – filmikunsti ja digitaalsete meediumite ühtsusest räägitakse sageli kui järgmise põlvkonna audiovisuaalsest väljendusest, mis ühendab erinevad kunstivormid nagu näitlemine, animatsioon, digitaalne kunst, muusika, 3D-graafika ja isegi tehisintellekt.

Joonis 7. Filmi- ja videovaldkonna seos loomemajanduse valdkondadega.

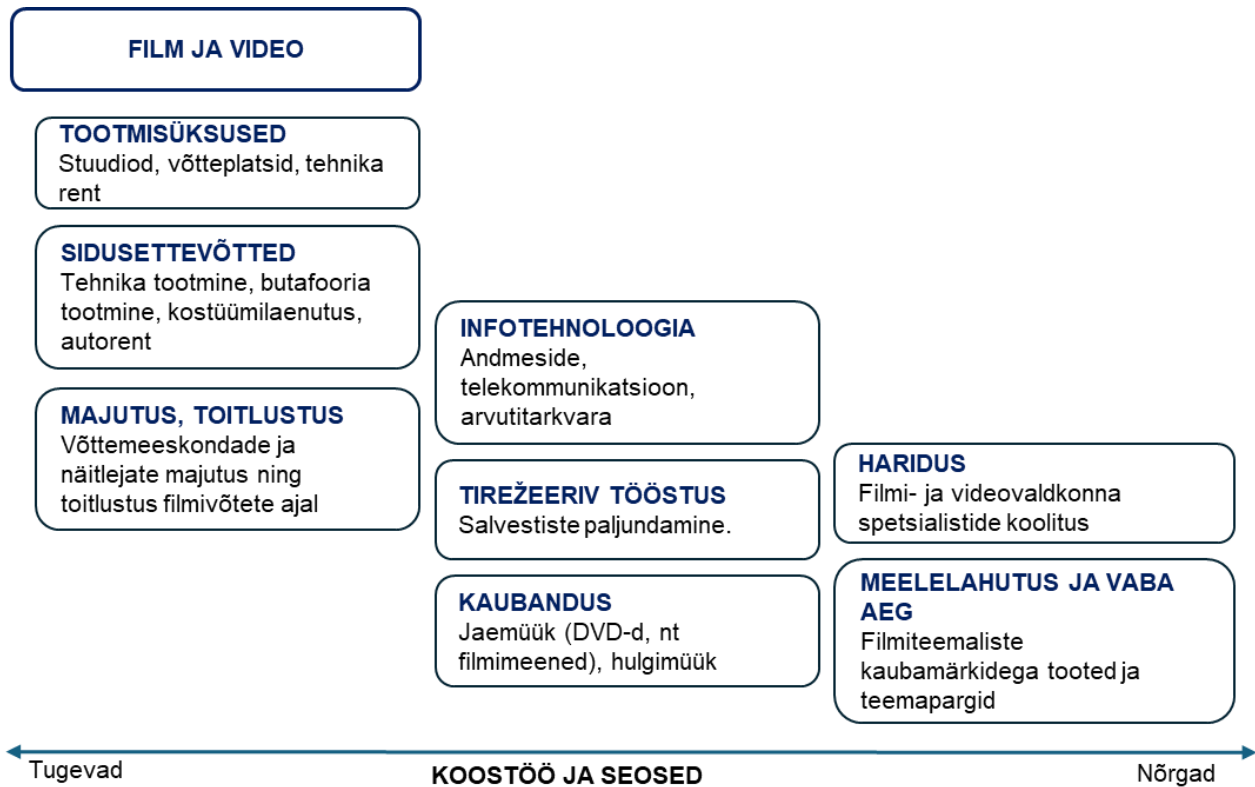

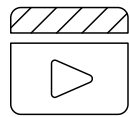
5.3.2 Seos teiste valdkondadega

Filmi- ja videovaldkonna mõju ulatub kaugemale loomevaldkondadest, hõlmates mitmeid majandus- ja teenindussektoreid (vt Joonis 8). Filmitootmise protsess vajab mitmesuguseid tehnilisi ja logistilisi lahendusi – alates võtteplatsil kasutatavast tehnikast ja butafooriast kuni transporti, majutust ja toitlustust pakkuvate teenusteni, mis toetavad võttemeeskonna tööd. Infotehnoloogia ja andmeside mängivad võtmerolli nii tootmisetapis kui ka lõpptulemuse levitamises erinevatel digitaalsetel platvormidel. Samuti seondub valdkond tiražeeriva tööstusega, mis toodab ja levitab filmi- ja videomaterjale, ning kaubandusega, kus filmiteemalised tooted ja suveniirid jõuavad tarbijateni. Haridusvaldkond tagab vajalike spetsialistide väljaõppe, samal ajal kui meelelahutus- ja vaba aja sektor kasutab filmi- ja videosisu teemaparkides, muuseumides ning muudes interaktiivsetes kogemustes.

Joonis 8. Filmi- ja videovaldkonna seos teiste valdkondadega.

6. Haridus

Intervjuud filmi- ja videovaldkonna ning laiemalt audiovisuaalse sektori (sh ringhäälingu) esindajatega viitavad, et **Eestis tööturule sisenevad audiovisuaalvaldkonna spetsialistid on saanud üldjoontes väga hea hariduse ja tehnilise ettevalmistuse**, eriti tootmisega seotud ametikohtadel. Eriti tõsteti esile Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia ja kunstide instituuti (BFM) ning Tallinna Polütehnikumi, mille lõpetajate oskusi peeti kõrgel tasemel olevaks. Tugevalt on ette valmistatud näiteks operaatorid, monteerijad, produtsendid ja järeltootmise spetsialistid – rollid, mis toetavad kogu audiovisuaalse sisu tootmisprotsessi kaadritaguseid.

Ka konkreetselt filmi- ja videovaldkonna intervjuueeritavad kinnitasid, et **filmikunsti haridus Eestis on tugev**. Eriti toodi positiivsena esile BFM-i rakenduskõrgharidusprogramm Filmikunst, mis annab tugeva tehnilise baasi ja üldise arusaamise valdkonna toimimisest. Samas märgiti, et õppekavades võiks olla rohkem päriselulist mõõdet – näiteks selgemat arusaama sellest, kuidas toimivad tööprotsessid ja karjäärivõimalused kommertslikus ja sõltumatus tootmises. Spetsialiseerumise võimalusi ja erinevaid karjääriteid tuleks tutvustada süsteemsemalt, et õppijal kujuneks realistlik ja mitmekülgne arusaam valdkonnas tegutsemise võimalustest. See aitaks vältida muljet, justkui oleks tööturul rakendumise võimalused piiratud üksikute, enim nähtavust saanud ametitega, ning toetaks individuaalsemate arenguteede kujunemist.

Intervjuudes rõhutati, et koolist saadav vundament on oluline, kuid edasises arengus mängib **kogemus** võtmerolli. Oluliseks õppimiskogemuseks peeti võimalust õppida kogenud praktikute käe all ja saada neilt tagasisidet – see aitab noorel tööturule sisenemisel kiiremini kohaneda ja kvaliteetset tööd pakkuda.

Üldiselt märgiti, et **tööturule sisenevad noored on peale hakkajad** – samas puututakse kokku just nende ambitsioonikate ja aktiivsete tegijatega, kes ise end nähtavaks teevad ja initsiatiivi üles näitavad. Samas võib see jätta varju vaiksemad, kuid samuti andekad noored, kes vajaksid rohkem juhendamist ja suunamist.

Kokkuvõttes on valdkonna esindajate hinnang noorte haridusele ja ettevalmistusele positiivne, kuid arenguvõimalusi nähakse praktikapõhisuse suurendamises, spetsialiseerumise mitmekesisemaks muutmises ning töömaailma ootustega selgemas sidustamises.

6.1 Haridusasutused

6.1.1 Kõrgkoolid ja erialad

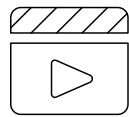
Eesti audiovisuaalne valdkond saab nii oma loomingulised kui ka tehnilised töötajad kolmest õppeasutusest – Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia ja kunstide instituut (BFM), Eesti Kunstiakadeemia (EKA), Tartu Kõrgem Kunstikool Pallas.

Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia ja kunstide instituut (BFM) pakub otsest meedia ja filmiharidust. 2025. aastal saab BFM-is õppida järgmistes audiovisuaalse valdkonnaga seotud programmides:

- **Audiovisuaalne meedia**

Audiovisuaalse meedia programm on ingliskeelne **bakalaureuse tasandil õppeprogramm**, mis kestab kolm aastat. Bakalaureuseõppesse võetakse vastu 40 tudengit.

Programmi fookuses on filmi ja audiovisuaalse materjali loomine erinevatele leviplatvormidele veebist kuni tele- ja kinoekraanideni. Keskendutakse omanäoliste, loominguliste, julgete ja

eksperimentaalsete lugude jutustamisele ning professionaalsete telesaadete tootmisele. Selles on nii loominguiline (stsenaristika, produktsioon, režii, režissööri assistent) kui ka tehniline moodul (montaaž, operaator, helirežissöör, platsiheli, värvimääraja).

– **Integreeritud kunst, muusika ja multimeedia – IKUMUMU**

IKUMUMU on eestikeelne päevaõppes **bakalaureuseõppe programm**, kus saab kunsti ja muusika õpingud ühendada digitehnoloogiliste ja audiovisuaalsete vahenditega. Vastu võetakse 24 tudengit, 12 kunsti ning 12 muusika moodulisse. Programm kestab kolm aastat ning on tasuta.

Õppekava pakub võimaluse õppida audiovisuaalsete lühilugude loomist ja helindamist erinavad vahendeid kasutades. Õppekaval saab osaleda performatiivsetes loomeprojektides, luua heliteoseid ja neid produtseerida. Samuti osaleda muusikavideo loomisel ja õppida helilist ning visuaalset eneseväljendust läbi nüüdisaegsete võimaluste. Programm sisaldab nii kunsti kui ka muusika moodulit ning ühine osa on multimeedia moodul.

– **Ristmeedia**

Ristmeedia programm on ingliskeelne **bakalaureuseõppe programm**, mis kestab kolm aastat.

Ristmeedia eriala on segu audiovisuaalsisu loomisest, loo jutustamisest ja meediamajandusest. Õppes keskendutakse nii teoreetilisele kui ka praktilisele. Õppekava fookus on baasteadmiste, -oskuste ja loomevõime arendamine audiovisuaalsisu loomise, infotehnoloogiate rakenduste ja meediamajanduse valdkonnas.

– **Dokumentaalfilm**

Dokumentaalfilmi programm on ingliskeelne **magistriprogramm**, mis kestab kaks aastat. Programmi võetakse vastu 12 tudengit.

Õpe on keskendunud autorikesksele loovdokumentaalfilmile ning igal semestril saab üliõpilane luua ühe lühidokumentaalfilmi. Õppekava eesmärk on üliõpilaste teadmiste, oskuste ja ennekõike loomevõime arendamine loovdokumentaalfilmi alal.

– **Filmikunst JMD – Kino Eyes**

See on TLÜ Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituudi, Universidade de Lusófona ja Edinburgh Napier University Screen Academy Scotlandi koostöös tehtav ingliskeelne filmikunsti **magistriõppekava** Kino Eyes. Programm kestab kaks aastat.

Tegemist on mängufilmi valdkonnas maailmas ainulaadse õppekavaga, kus õpe toimub kahe aasta jooksul kolmes erinevas koolis ja kultuurikeskkonnas. Kurusel tehakse lühifilme ning arendatakse täispika mängufilmi projekte. Õppekava on mõeldud bakalaureuse tasemel filmikunsti eriala omandanud tudengitele ning õppida saab kuuel erialal: filmirežii, stsenaristika, produtseerimine, operaatoritöö, montaaž ning helirežii.

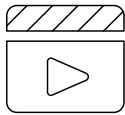
– **Kirjandus-, visuaalkultuur ja filmiteooria**

Magistriprogramm on TLÜ humanitaarteaduste instituudi ja EKA valdkondadevaheline ingliskeelne ühisõppekava.

Õppekava sisaldab kirjanduse, filmi ja visuaalkultuuri vahelisi suhteid nii nüüdisaegses kui ka ajaloolises kontekstis, käsitledes teemasid nagu narratoloogia ja filmianalüüs ning filmiadptsioon. Programm teeb koostööd Tallinna tähtsaimate rahvusvaheliste kultuurifestivalidega – näiteks 2018. aastal avanes üliõpilastel võimalus osaleda PÖFF-i programmi koostamises.

– **Nüüdismeedia**

Nüüdismeedia kaheaastane eestikeelne **magistriõppeprogramm**, mida pakutakse sessioonõppena. Õppekohtade arv kokku on 28 – 16 meediauuringute suunal ning 12 televisiooni suunal. Programm on tasuta.

Kohe õppima asudes tuleb valida kas meediauuringute mooduli või telemooduli vahel. Meediauuringute moodul keskendub meediamajandusele ja -kultuurile koos seotud ühiskondlike aspektidega, käsitledes teemasid nagu meediainnovatsioon, loomemajandus, tele- ja filmikultuur jms. Telemooduli rõhk on teleuudiste, stuudiosaadete, uuriva ajakirjanduse, meelelahutuse, otseülekannete, lavastuslike seriaalide, tõsielu- ja doksarjade praktilisel õppel. Üliõpilased omandavad kaameratöö ja montaaži baasoskused ning saavad põhjaliku ettevalmistuse järgmisteks erialadeks: telerežissöör, teletoimetaja, teleprodutsent ning saatejuht/reporter.

– **Filmikunst**

Filmikunst on eestikeelne **rakenduskõrghariduse programm**, mis kestab neli aastat ning kuhu võetakse vastu 42 üliõpilast. Programm on tasuta.

Filmikunsti rakenduskõrgharidus valmistab ette spetsialiste, kes omavad teadmisi filmi väljendusvahenditest. Juba kooli sisseastumisel tuleb spetsialiseeruda ühele seitsmest ametist: režissöör, stsenaarist, produtsent, operaator, monteeriija, helioperaator/-režissöör või kunstnik. Lisaks sisseastumisel tehtud valikule on viimasel aastal võimalik omandada teadmisi veel ka teisest valdkonnast. Nii on tulevastel filmitegijatel oskused töötada ka assisteerival positsioonil (näiteks režissööri või operaatori assistendina).

BFMi filmikunsti õppekava on ainus koht Eestis, kus on võimalik erialase spetsialiseerumisega filmikunsti õpet läbida.

Eesti Kunstiakadeemia võimaldab õppida kahte filmi- ja videovaldkonnaga seotud eriala – animatsioon ning stsenograafia. Mõlemaid saab õppida nii bakalaureuse kui ka magistri tasandil.

– **Animatsioon**

Animatsiooni **bakalaureuseõpe** on eestikeelne tasuta programm, mis sisaldab teoreetiliste ja praktiliste baasoskuste omandamist. Animatsiooni **magistrantuur** on rahvusvaheline ja ingliskeelne. Magistriõppes omandavad tudengid süvendatult animafilmi teoreetilisi ja praktilisi oskusi ning on võimalik spetsialiseeruda konkreetsele animafilmitehnikale.

Animatsiooniosakonnas koolitatakse animafilmitegijaid. Õppe põhieesmärk on valmistada ette rahvusvaheliselt edukaid teoreetiliste teadmiste ja praktiliste oskustega animafilmloojaid. Animatsiooni kui kunstivormi areng on otseselt seotud tehnoloogia arenguga ning seetõttu pööratakse lisaks stuudioõppele tähelepanu ka valdkonna uusimate tehniliste ja teoreetiliste teadmiste omandamisele.

– **Stsenograafia**

Nii **bakalaureuseõpe** kui ka **magistriõpe** on eestikeelsed tasuta programmid. Stsenograafia magistriprogramm sai alguse 2023/24. õppeaastal.

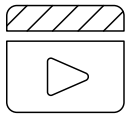
Stsenograafia erialal tegeletakse nii teatri- kui ka filmilavastuste visuaalsete terviklahenduste loomisega. Lisaks erialateadmistele omandatakse stsenograafiaõppe käigus kogemusi ka teistes kaasaegse kunsti valdkondades. Olulisel kohal on multi- ja interdistsiplinaarsus.

Tartu Kõrgem Kunstikool Pallas

– **Meedia- ja reklaamidisain**

Meedia- ja reklaamidisaini rakenduskõrgharidus programm kestab neli aastat ning on täiskoormusega õppijale tasuta.

Programmi õppekava saab jagada kaheks suuremaks plokiks: graafiline disain, millega tegeletakse peamiselt esimesel kahel õppeaastal, ning meediadisain. Graafiline disain hõlmab trükimeediat ja sellega seonduvat, hõlmates õppeaineid nagu kompositsioon ja stilistika, trükitehnoloogiad, tüpograafia, erialane joonistamine, foto manipulatsioonid jne.

Meediadisain hõlmab videotöötluste, veebimeedia, interaktiivse multimeedia, animatsiooni ja 3D graafikaga seotud aineid. Meediadisaini alla kuuluvad õppeained nagu videorežii, videomontaaž, video eriefektid ja animatsioon, animatsiooniteooria ja -tehnikad, 3D graafika, kasutajaliidese disain, veebidisain, helidisain, virtuaalne ruum jpm.

6.1.2 Kutseharidusasutused ja erialad

Tallinna Polütehnikumi meedia erialade osakonnad on võimalik õppida järgmiseid audiovisuaalse tehnika ja meedia õppekavasid: multimeedia spetsialist (kutsekeskharidusõpe), multimeedia spetsialist, visuaalmeedia spetsialist (kutsekeskharidusõpe), lavavalgustehnik ning teleoperaator.

Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses saab audiovisuaalvaldkonnas õppida multimeedia õppekava nii kutsekeskharidusõppes, mis kestab kolm aastat, kui ka kutseõppes keskhariduse baasil, mis kestab kaks aastat.

Tartu Kunstikoolis on võimalik õppida multimeedia õppekava kutsekeskhariduse tasemel. Õpingute käigus omandatakse teadmised sõnumi kujundamisest ja visualiseerimisest, arvestades nii tehnoloogilisi uuendusi kui ka keskkonnasäästlikke põhimõtteid. Üks osa õpingutest on foto-, video- ja helitöötlus. Õpitakse jäädvustama nii pilte kui ka videoid ning käepäraste vahenditega helikujundust looma. Õpingute hulka kuulub ka animatsioon kasutamine.

Kuressaare Ametikoolis saab alates 2025. aastast õppida visuaaltehnoloogia ja meedia tootmise kutsekeskharidusõppe õppekaval.

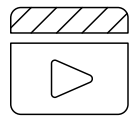
6.2 Lõpetajate arv

2020–2023. aastatel lõpetas bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppe kokku 387 ning magistriõppe 164 tudengit (vt Tabel 30). Valdav osa audiovisuaalvaldkonna spetsialiste tuleb Balti Filmi- ja Meediakoolist (BFM), mis pakub Eesti kontekstis kõige laiemat valikut erialaprogramme.

Vaadates konkreetseid õppekavasid, on lõpetajate arv aastate lõikes olnud enamasti stabiilne, kuid esineb mõningaid kõikumisi, eelkõige Tallinna Ülikooli (TLÜ) õppekavade lõikes. On ette tulnud aastaid, mil lõpetajaid on märgatavalt vähem või üldse mitte, kuid sellele järgnev aasta näitab taas tõusutrendi. Sellised kõikumised ilmnevad näiteks TLÜ dokumentaalfilmi magistriõppes, nüüdismeedia magistriõppes, filmikunsti rakenduskõrgharidusõppes ning Eesti Kunstiakadeemia (EKA) stsenograafia bakalaureuseõppes. 2023. aastal oli nende programmide lõpetajate arv kas olematu või väga väike, kuid 2024. aastaks on see taas võrreldav 2022. aastaga. Sellised variatsioonid võivad olla seotud mitmete teguritega, näiteks sellega, kui mõnel aastal ei toimu vastuvõttu või on konkurss väiksem. Lisaks võib lõpetajate arvu mõjutada ka õppekavade struktuur – mõnes programmis võivad õpingud võtta nominaalajast kauem ning seetõttu koonduvad lõpetajad järgmisesse aastasse. Samuti võivad rolli mängida muutused tööturul ja erialase nõudluse kõikumised, mis mõjutavad nii sisseastujate motivatsiooni kui ka õpingute lõpetamise dünaamikat.

2020-2023. aastate lõikes on näha, et 2023. aastal lõpetas aga vaadeldava perioodi jooksul kõige vähem õpilasi, nimelt 94 nii bakalaureus-, rakenduskõrghariduse kui ka magistri õppekavade peale kokku – see on 46% langus 2022. aastast. Lõpetajate arv 2023. aastal oli mitmel õppekaval 2022. aastaga võrreldes väiksem või siis olematu.

See langus võib viidata mitmetele võimalikele teguritele, kuid kuna tegemist on vaid ühe aastaga, ei pruugi see peegeldada pikaajalisi suundi. 2023. aasta lõpetajad alustasid (või oleks alustanud) oma õpinguid 2019.–2021. aastal, mis langes kokku pandeemia alguse või selle teise laine ajaga. See ajavahemik, mil kehtisid ulatuslikud ühiskondlikud piirangud, piiras tõenäoliselt inimeste võimalusi ja motivatsiooni õpingutega alustada. Lisaks võis pandeemia tingimustes õpingutega jätkamine olla paljudele keeruline, mistõttu võis osa tudengitest olla sunnitud õpingud katkestama või neid edasi lükkama.

Tabel 30. Filmi- ja videovaldkonnaga seotud kõrghariduse erialade lõpetajate arv 2020-2023.

		2020	2021	2022	2023	Kokku
Tallinna Ülikooli / BFM		124	107	145	70	446
Audiovisuaalne meedia	Bakalaureus	33	16	30	30	109
Integreeritud kunst, muusika ja multimeedia	Bakalaureus	16	20	24	19	79
Ristmeedia	Bakalaureus	4	17	19	10	50
Filmikunst	Bakalaureus	1	-	-	-	1
Dokumentaalfilm	Magister	4	2	10	-	16
Kirjandus-, visuaalkultuur ja filmitooria	Magister	12	6	7	6	31
Nüüdismeedia	Magister	10	20	22	5	57
Operaatorikunst	Magister	16	25	-	-	41
Filmikunst	Rakenduskõrgharidus	28	1	33	-	62
Eesti Kunstiakadeemia		14	17	19	12	62
Animatsioon	Bakalaureus	5	4	7	10	26
	Magister	6	4	7	2	19
Stsenograafia	Bakalaureus	3	9	5	-	17
	Magister*	-	-	-	-	-
Kõrgem Kunstikool Pallas		14	4	13	12	43
Meedia- ja reklaamidisain	Rakenduskõrgharidus	14	4	13	12	43
KOKKU		152	128	177	94	551

Allikas: HaridusSilm.

* Õppekava alustas 2023/24. õppeaastal.

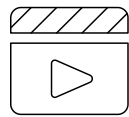
Kutsehariduse valdkonnas on detailseid aasta- ja õppekava põhiseid andmeid võimalik esitada vaid Tallinna Polütehnikumi kohta, kus 2020–2023. aastatel lõpetas audiovisuaalvaldkonna erialadel kokku **138** õpilast (vt Tabel 31). Ida-Viru Kutsehariduskeskuses, Tartu Kunstikoolis ja Kuressaare Ametikoolis audiovisuaalhariduse omandanute ülevaade puudub.

Tallinna Polütehnikumis on kõige rohkem lõpetajaid just multimeedia kutsekeskhariduse õppekaval, kus 2020–2023. aastatel on kokku lõpetanud 54 õpilast. Sellele järgneb multimeedia õppekava keskhariduse baasil, mille lõpetajate koondarv vaadeldaval nelja-aastasel perioodil on 34. Märkimisväärseid kõikumisi audiovisuaalvaldkonna erialade lõpetajate arvus ei ole 2020–2023. aastatel täheldatud.

Uutena on valdkonda lisandunud visuaalmeedia õppekava põhihariduse baasil ning lavavalgustehniku õppekava keskhariduse baasil. Samuti võib täheldada tagasihoidlikku tõusu teleoperaatori õppekava lõpetanute arvus, mis viitab sellele, et valdkonnas on jätkuvalt huvi ja vajadus spetsialiseeritud oskustega töötajate järele.

Tabel 31. Filmi- ja videovaldkonnaga seotud kutsehariduse erialade lõpetajate arv Tallinna Polütehnikumis 2020-2023.

		2020	2021	2022	2023
Multimeedia spetsialist	Põhihariduse baasil	14	14	11	15

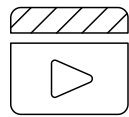

	Keskhariduse baasil	11	10	9	4
Visuaalmeedia spetsialist	Põhihariduse baasil	-	-	8	14
Lavavalgustehnik	Keskhariduse baasil	-	-	-	5
Teleoperaator	Keskhariduse baasil	4	4	7	8
Kokku		29	28	35	46

Allikas: [Õpilased läbi kahe sajandi | Tallinna Polütehnikum](#), vaadatud 11.03.2025.

6.3 Täienduskoolitused

BFM pakub laia valikut täiendkoolitusi ja kursusi, mis on pidevas uuendamises, et pakkuda kõige aktuaalsemaid teadmisi meedia- ja audiovisuaalse valdkonna professionaalidele. 2025. aasta aprilli seisuga sisaldab koolituste nimekiri selliseid valdkondi nagu stsenaarium, montaaž, foto- ja videograafia, filmikunst, digiefektid, helipilt, dokumentaalfilm, helisalvestus ning erinevad filmi- ja videovaldkonnale omased programmide õpetused. Mõned koolitused on saadaval ka mikrokraadide formaadis, näiteks on pakumises „Toimetaja-saatejuhi televisioonis“ mikrokraadiprogramm. Osad koolitused on tasuta, samuti on võimalik osaleda töötukassa rahastusel mõningatel kursustel.

7. SWOT analüüs

Käesolev SWOT-analüüs annab koondpildi Eesti filmi- ja videovaldkonna hetkeseisust, tuues esile selle tugevused, nõrkused, arenguvõimalused ning ohud. Analüüs on koostatud antud uuringu raames kogutud sisendi põhjal ning tugineb intervjuudele valdkonna spetsialistidega, eelneva loomemajanduse uuringu filmi- ja videovaldkonna kaardistuse tulemustele ning muudele varasematele uuringutele¹⁹.

7.1 Tugevused

Stabiilne filmitoodang. Kuigi mitmed majandussektorid on viimastel aastatel kogenud langust, on Eesti filmitoodang püsinud stabiilsena. See näitab valdkonna paindlikkust ja suutlikkust kohaneda keerulistes tingimustes, tagades filmitegijatele järjepidevad võimalused loominguliste projektide elluviimiseks.

Püsiv kinolevi. Vaatamata üldistele muutustele tarbimisharjumustes ja voogedastusplatvormide populaarsuse kasvule, jõuab Eesti kinolevisse sama palju filme kui neli aastat tagasi. See näitab, et kino on jätkuvalt oluline audiovisuaalse sisu tarbimise koht. Samuti viitab see sellele, et filmide tootmiseks on piisavalt ressursse ja huvi, hoolimata majanduslikest ja kultuurilistest väljakutsetest.

Tugev kohalik filmide turg. Eesti filmide turuosa on püsivalt üle 20%, mis viitab sellele, et kohalik publik hindab ja eelistab kodumaist toodangut. See annab filmitegijatele kindluse, et nende teosed jõuavad vaatajateni ja julgustab uusi investeeringuid. Samuti aitab see tugevdada rahvuslikku filmikultuuri ja tagab stabiilse vaatajaskonna ka tulevikus.

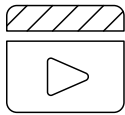
Kinosektori taastumine ja segmenteerunud tugevused. Kuigi Eesti kinoturg ei ole veel jõudnud tagasi 2019. aasta rekordaegadele, näitab sektori areng selget taastumistrendi. Suuremad kinoketid, nagu Apollo, on suutnud tugevalt toetuda lastefilmide püsivale publikule, mis tagab kindla vaatajaskonna nii lühemas kui pikemas perspektiivis. Lastefilmid toovad kinosse kogu peresid ning aitavad hoida kinokülastuste mahtu ka väljaspool tipphetki. Lisaks on Apollo puhul oluliseks tugevuseks kujunenud kinoelamuse laiendamine restoranilaadseks kogemuseks – söögi ja joogi pakkumine saalis on osutunud osale publikust atraktiivseks ning lisab külastusele mugavuse ja meelelahutuse lisaväärtuse.

Samas on ka väärtfilmikinodel, kus näiteks lastefilmid nii sagedased ei ole, kujunemas selge ja pühendunud sihtrühm teiste tegurite tõttu. Intervjuus rõhutati, et selliste kinode nagu Tartu Elektriteater edu tugineb lojaalsele publikule, kellele meeldib teadlik ja kultuurikeskne kinokogemus. Kinoidentiteedi hoidmine, sealhulgas näiteks kinoetiketi rõhutamine (nt konkreetselt just söögi-joogi vältimine saalis), on osutunud teisele publiku poolele atraktiivseks ja tugevdab väärtfilmikino kui eristuva elamuse kuvandit.

Kasvav eksport ja rahvusvaheline haare. Eesti filmi ja sellega seotud teenuste eksport on olnud kasvutrendis, mis viitab sellele, et kohalik filmitööstus on rahvusvahelisel turul konkurentsivõimeline. Eesti filmid ja teenused, nagu järeltöötlus ning kaastootmine, on leidnud tee mitmetele välisturgudele, aidates kaasa majanduskasvule ja luues töökohti.

Tihe koostöö lähiriikidega. Eesti filmitööstus teeb aktiivselt koostööd Baltikumi ja teiste lähiriikidega, mis laiendab kohalike filmitegijate võimusi. Kaastootmisprojektid toovad kaasa suurema eelarve ja laiema turustuse, aidates filmidel jõuda suuremale publikule. Näiteks Berliini filmifestivalil esinesid Balti riigid ühise

¹⁹ Nt [Loomevaldkonna-kestlikkus-uuring-2022.pdf](#).

stendiga, mis tugevdab piirkondlikku filmibrändi ja suurendab nähtavust rahvusvahelises filmitööstuses. Samas rõhutati intervjuudes, et koostöö Balti riikide vahel sõltub sageli otseselt isiklikust algatusest ja varasematest kogemustest. Heade kontaktide ja usalduse kujunemine on võtmetähtsusega edasise koostöö jätkumisel. Samas peeti oluliseks ka loominguulist erinevust: Läti ja Leedu filmitraditsioonid ja lähenemised eristuvad Eestist märgatavalt, mis võib pakkuda inspireerivat vastandust ja olla viljakas pinnas uute ideede ning värskete väljendusvormide tekkeks.

Rahvusvahelist tunnustatud filmitegijad ja teosed. Eesti režissöörid ja filmid on leidnud laialdast tunnustust rahvusvahelistel festivalidel. Näiteks Anna Hints „Savvusanna sõsarad“ pälvis kõrget tunnustust ning Rainer Sarneti „Nähtamatu võitlus“ on samuti leidnud rahvusvahelist kajastust. See tõestab, et Eesti filmid suudavad kõnetada globaalset publikut ja konkureerida maailma suurimate filmitegijatega.

Festivalidel osalemine ning nende korraldamine. Osaletakse paljudel rahvusvahelistel filmifestivalidel nagu Berliini filmifestival, Cannes, Clermont-Ferrandi lühifilmide festival, Annecy animafilmide festival. Ka Eestis toimuvad rahvusvaheliselt tunnustatud filmifestivalid, nagu Pimedate Ööde Filmifestival (PÖFF), mis toovad siia maailma juhtivaid filmitegijaid ja suurendavad Eesti filmide eksponeerimisvõimalusi. Lisaks aitavad need festivalid arendada kohalikku filmikultuuri ja luua platvormi uutele talentidele.

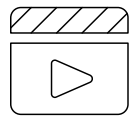
Mitmekesine ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline filmiharidus. Eestis on laialdasel võimalusel filmihariduse omandamiseks – alates eesti- ja ingliskeelsetest programmide kuni rahvusvaheliste ülikoolide koostööprogrammide ja täiendusõppeni. See tagab uue põlvkonna filmitegijate pideva järelkasvu ning võimaldab neil saada rahvusvahelisel tasemel koolitust.

Tugev järelkasv. Noorte filmitegijate arengut toetatakse mitmel tasandil – BFM-i tudengifilmide festival, tudengifilmide näitamine ERR-is ja rahvusvaheline tunnustus, nagu 2020. aasta tudengi-Oscarite võit, annavad alust arvata, et Eesti filmikunstil on tulevikus tugev põlvkond professionaale. Intervjuudes toodi esile, et noortel pealetulijatel on märgata üha suuremat mitmekülgset: nad võtavad julgelt loominguulisi riske, katsetavad erinevaid lähenemisi nii vormiliselt kui sisuliselt ning toovad valdkonda värsket mõtteviisi ja uusi vaatenurki.

Kino sidumine haridusega ja teadliku kinopubliku kasvatamine. Kino ja hariduse lõimimine on Eestis juba kujunemas arvestatavaks tugevuseks, mille kaudu panustatakse teadliku kinopubliku kasvatamisse ja filmiteadlikkuse edendamisse noorte seas. Mitmed väärtfilmikinod ja suuremad kinoketid – sealhulgas Elektriteater, Kino Sõprus ja Apollo – pakuvad spetsiaalseid programme lastaegadele ja/või koolidele, mis võimaldavad õpetajatel siduda kinokogemust õppetööga ning pakkuda noortele sisulist ja kaasavat kultuurielamust. Taolise filmihariduse eesmärk on pakkuda noorele vaatajale elamust, mis jääb kõlama pikemaks ajaks ning aitab luua sügavam sideme kino kui kunstivormiga – lootuses, et sellest kujuneb välja elukestev huvi ja kinoskäimise harjumus. Intervjuus rõhutati, et koolikino formaat on maailmas laialdaselt levinud ning näiteks Tartu kinotegijad on saanud olulist inspiratsiooni Leedust, kus sarnased süsteemid toimivad väga efektiivselt.

Andekad ja innovatiivsed filmitegijad. Eesti filmikunst on tuntud oma loovuse ja uuenduslikkuse poolest. Kohalikud filmitegijad ei karda eksperimenteerida, mis teeb Eesti filmikunsti eristuvaks ja põnevaks nii kodu- kui ka välismaisele publikule. Intervjuudes tõsteti esile ka produktsioonimeeskondade kõrget professionaalsust – eriti toodi välja operaatorite tugev tase ja tehniline meisterlikkus, mis toetab kogu loomeprotsessi kvaliteeti. Lisaks märgiti, et Eesti meeskonnad paistavad silma oma töökiiruse ja paindlikkusega: valdkonnas toimuvale reageeritakse ruttu, ideid viiakse kiiresti ellu ning vajalikud meeskonnad suudetakse lühikese ajaga kokku panna.

Valdkonnasisene koostöö ja sünergia tootmisprojektides. Filmivaldkonnas on näha tugevat koostööd erinevate osapoolte vahel – tootjad, režissöörid, tehnilised meeskonnad ja koolid töötavad üheskoos, et tagada kvaliteetne filmiproduktioon. See loob sünergia, mis aitab projektidel edukalt realiseeruda ning tugevdab filmitööstuse tervikpilti. Intervjuudes tõsteti eriti esile noorte tegijate omavahelist koostöötahet ja kokkuhoidlikkust, mida võrreldes teiste riikidega peeti Eestis silmapaistvamaks. Koostööprotsess ise toimib ka olulise platvormina professionaalsete kontaktide loomiseks ja võrgustike kujundamiseks.

7.2 Nõrkused

Piiratud finantseerimine kui valdkonna keskne kitsaskoht

Filmi- ja videovaldkonna üks kõige olulisemaid ja läbivaid probleeme on krooniline rahapuudus. Intervjueeritavate hinnangul ei ole valdkonnas olnud piisavat rahastust kunagi ning selle suurenemine on olnud ebapiisav võrreldes sektori vajaduste ja elukalliduse kasvuga. Tulemuseks on valdkonna marginaliseerumine ja mahajäämus rahvusvahelisest arengutempost. Rahapuudus ei ole pelgalt eraldiseisev probleem, vaid loob pinnase mitmele süsteemsele ning omavahel seotud kitsaskohale, mida allpool lähemalt kirjeldatakse:

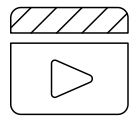
- **Riikliku rahastuse piiratus ja inflatsiooniline surve.** Kuigi riiklik rahastus on absoluutarvudes suurenenud, ei ole kasv olnud proportsionaalne sektori tegelike vajaduste ega üldise elukalliduse tõusuga. Toetuste reaalne ostujõud on langenud ning Eesti tootmiskeskond on muutunud kallimaks, vähendades selle konkurentsivõimet. Suure eelarvega või ambitsioonikamate projektide arendamine on keeruline, kuna toetused ei suuda pakkuda piisavat katet ega stabiilsust.
- **Projektipõhine rahastus ja turu stabiilsuse puudumine.** Eesti filmitööstus toimib valdavalt projektipõhiselt, mis tähendab, et rahastus on tihedalt seotud konkreetsete voorude ja taotlusperioodidega. Selline süsteem on loomult ebastabiilne ja riskantne eelkõige tootja ja loovisiku vaates – seda iseloomustavad sesoonsus ning perioodid, kus töötatakse vähese või üldse ilma sissetulekuta²⁰. See olukord piirab eeskätt väikese ja keskmise eelarvega filmide tootmist ning takistab jätkusuutlikkuse tekkimist.

Kuigi näiteks Film Estonia toetuste maht on pikemas perspektiivis tõusnud, on aastate lõikes siiski märgata kõikumist (vt Joonis 6; etteruttavalt on ka 2024. aasta Film Estonia toetus taas tõusnud 5,9 mln-ni), tulenevalt kohati suurematest projektidest, poliitilistest otsustest või üldistest kriisidest. See vähendab sektori prognoositavust ja võib takistada ka rahvusvaheliste koostööprojektide Eestisse tulekut²¹.

- **Rahvusvahelise konkurentsivõime langus ja projektide defitsiit.** Ressursside nappus ja üldine elukalliduse tõus on vähendanud Eesti võimet konkureerida rahvusvahelisel filmiturul. Eesti tootmine on muutunud kalliks võrreldes naaberriikidega, mistõttu liiguvad projektid sageli Lähti ja Leetu, kus tootmiskeskond on soodsam. Selle tulemusel on Eestis tekkinud projektide defitsiit, mis piirab nii tegijate töövõimalusi kui ka uute ideede realiseerimist.
- **Kaastootmisest sõltuvus ja iseseisva tootmise piiratus.** Enamik Eestis valmivaid filme toodetakse rahvusvahelises koostöös, kuna intervjueeritavate sõnul puuduvad Eestis piisavad omapoolsed rahalised vahendid. Kuigi kaastootmine võib olla arendav ja rikastav, viitab selle ülemäärane osakaal struktuursele nõrkusele – puudub võime iseseisvalt filme algusest lõpuni toota ilma välise finantstoeta.
- **Spetsialistide töökoormus ja piiratud spetsialiseerumisevõimalused.** Rahastuse nappus sunnib paljusid filmivaldkonna töötajaid täitma mitmeid rolle samaaegselt. Spetsialistilt oodatakse laia profiiliga oskusi, mis muudab kitsale valdkonnale keskendumise ja professionaalse süvenemise keeruliseks. Selline multifunktsionaalsus võib küll pakkuda laiapõhjalist kogemust, kuid sageli toimub see vajaduspõhiselt ning pärsib süvapädevuse arengut valdkonnades nagu visuaalefektid, helikujundus või produktsioonijuhtimine.
- **Maksutagastussüsteemi piirangud ja konkurents Balti piirkonnas.** Eestis kehtiv filmiteenuste toetuskeem (Filmi Estonia) võimaldab välismaistel tootjatel saada kuni 30%

²⁰ Vt [Kes kõigutab filmivaldkonna paati? - Sird](#)

²¹ *Ibid.*

kulutustest tagasi. Kuigi see näitaja on võrreldes teiste riikidega konkurentsivõimeline, võib Eesti süsteem olla sageli vähem atraktiivne teiste faktorite tõttu – näiteks piiratud kulukategooriad ja madalam paindlikkus. Samas rõhutasid aga valdkonna esindajad, et Eesti süsteem ei ole bürookraatlik ega keeruline – vastupidi, sirgjoonelisust ja kiirust on sageli esile toodud kui üht meie tugevust võrreldes teiste riikidega.

Samal ajal, Läti ja Leedu pakuvad mitmel juhul soodsamat ja kasutajasõbralikumat süsteemi, mis võib muuta need atraktiivsemaks sihtkohaks rahvusvahelistele projektidele. Näiteks, kuigi Läti tagastusprotsent on madalam kui Eestis, pakub Läti filmitööstus väga paindlikku rahastussüsteemi, mis muudab selle riigi atraktiivseks. Soome filmitööstus on aga tuntud oma kõrge kvaliteedi ja rahvusvahelise koostöövõimekuse poolest. Leedus on maksutagastus samuti 30%, kuid lisaks sellele on Leedus ka süsteem, mis pakub suuremat toetusvõimekust ja vähem piiranguid teatud kuluartiklite osas, nagu näiteks töötajate tasud ja tootmisriistade rent.

- **Palgataseme ja töötingimuste ebastabiilsus.** Paljud filmi- ja videovaldkonna töötajad tegutsevad projektipõhiselt, mis tähendab ebaregulaarseid töövõimalusi, kõikevat sissetulekut ning piiratud sotsiaalset kindlustunnet. Tööjõud on optimeeritud, sageli FIE-de või ajutiste lepingute kaudu, mis muudab valdkonnas püsimise keeruliseks ning ei soodusta andekate spetsialistide pikaajalist jätkamist Eestis. Samal ajal kui töötajate arv on langenud, on ettevõtete arv kasvanud, mis viitab killustumisele ja ebastabiilsusele.

Sesoonsus ja ülekoormatud levigraafik. Üheks valdkonna probleemiks on filmide äärmiselt tihe ja killustunud kinolevi, kus uued filmid jõuavad ekraanile suurel hulgal ja väga lühikese aja jooksul. Intervjuudes kirjeldati olukorda, kus mõnel perioodil linastub Eestis pea iga päev uus film, mis tähendab, et üksikteostel on väga piiratud võimalus vaatajate tähelepanu võita. Kui film ei too kohe avapäevadel märgatavat publikut, eemaldatakse see kiiresti kavast.

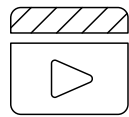
Suurim koormus langeb just talve ja varakevade kuudele, mil inimesed viibivad rohkem siseruumides ja kinokülastuste arv on üldiselt suurem. Samas suvisel hooajal, kui publik väheneb, on uute filmide lisandumine sageli minimaalne. Kuigi kinokülastuse sesoonsus on valdkonnas teada ja ootuspärane, on see vältimatu valdkondlik nõrkus – just seetõttu koondub suur osa uutest filmidest külmematesse kuudesse, mil tihe levigraafik vähendab üksikteoste nähtavust. Samas ei aitaks ka filmide ühtlasem jaotamine aasta peale, kuna suvine publikuhuvi on paratamatult madalam.

Tootjate toetuse puudus erinevatel platvormidel. Eestis puudub õiguslik kohustus, et voogedastusplatvormid või muud filmide levitamise platvormid toetaksid kohaliku filmitootmise arengut. Erinevalt paljusid Euroopa riike, kus on kehtestatud kohustuslikud rahastamismudelid, mis tagavad filmitootjate toetusvõimalused platvormide kaudu, ei ole Eestis veel sellist süsteemi. See takistab filmitööstuse pikaajalist arengut ja sunnib tootjaid sõltuma muudest rahastamisallikatest. Eksperdi sõnul on aga vastav seadusemuudatus valmimas.

Rahvusvahelise turunduse ja levitamise nõrkused. Kuigi Eesti filmid osalevad rahvusvahelistel festivalidel, on nende levitamine ja turundus laiemas globaalses kontekstis endiselt puudulik. Puudub tugeva rahvusvahelise levitamise infrastruktuur ja professionaalne turundus, mis aitaks Eesti filmidel laiemalt rahvusvahelise publiku ette jõuda. Suuremad filmitootmisriigid investeerivad tohutult turundusse, samas kui Eesti filmide nähtavus sõltub peamiselt festivaliuudistest ja juhuslikest levitusvõimalustest.

Konkurents valdkonnas ja projektide realiseerimise raskused. Eesti filmitööstuses valitseb kõrge konkurents, eriti suuremate rahastamisvõimalustega projektide jaoks. See tähendab, et paljud kvaliteetsed projektid ei saa vajalikku rahastust, kuna konkurents on suur ja fondide jaotamine ei taga iga toote toetust. Samuti võib valdkonnas tihti esineda olukordi, kus kogenumad tegijad domineerivad ja noorematele, uutele tegijatele on raske sisse murda.

Filmivaldkonna liigne Tallinna-kesksus. Filmi- ja videovaldkonna tegevus ning nähtavus on Eestis tugevalt koondunud Tallinna. Suured filmiüritused, esilinastused ja enamik produktsiooniga seotud tegevusi leiavad aset pealinnas, mis jätab teised piirkonnad kultuurilises ja arenduslikus mõttes tagaplaanile. Intervjuudes toodi

esile, et selline keskendumine võib pärssida valdkonna ühtlast arengut ja piirata regionaalsete loovkeskuste kujunemist. Samas on just Tartul filmikunsti ajaloos oluline koht – Eesti filmi sünnipäevaks peetakse 30. aprilli 1912, mil Johannes Pääsuke näitas oma esimest lühifilmi Tartus kinos "Illusion". Regionaalne tasakaalustamatus võib seega pärssida nii kultuurilist mitmekesisust kui ka loomepotentsiaali hajutatust üle riigi.

7.3 Arenguvõimalused

Kinokülastuste kasvupotentsiaal läbi popkultuuriliste sündmuste. Kuigi kinokülastused ei ole taastunud pandeemiaaegsele tasandile, näitavad suured popkultuurilised sündmused, nagu „Barbie” edu, et õigesti suunatud turunduse ja sündmustega on võimalik publiku huvi oluliselt suurendada. See viitab võimalusele rakendada sarnaseid strateegiaid ka Eesti filmide puhul – eriti lastefilmide, kui suudetakse luua publikule emotsionaalselt ja kultuuriliselt kõnetav kogemus. Samas rõhutati intervjuudes, et Eesti filmimaastikul ei ole selliseid kultusstaatuses teoseid palju, mille ümber kujuneks suuremahuline kaasamine – näiteks teemapõhine riietumine. Kuigi üksikjuhtudel, nagu „Tulnukas 2 ehk Valdise tagasitulek 17 osas”, on sellised lähenemised töötanud, on sarnase edu kordumine pigem harv. Seetõttu nähakse suuremat turunduslikku potentsiaali just rahvusvaheliste filmide kontekstis.

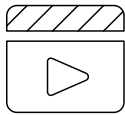
Filmiteadliku publiku ja järelkasvu kujundamine. Koolikino programmide ja hariduslike filmiseansside laiendamine pakub võimalust kujundada teadlikumat ja pühendunumat kinopublikut ning tugevdada kultuurilist sidet filmikunstiga juba varases eas. Seda tüüpi kogemused võivad äratada huvi mitte ainult filmide vaatamise, vaid ka loomise ja tootmise vastu, toetades valdkonna pikaajalist järelkasvu. Leedu näide, kus koolikino süsteem on olnud järjepidevalt rakendatud pikema aja jooksul, näitab juba esimesi positiivseid tulemusi: noorte huvi filmi- ja videovaldkonna vastu on märgatavalt suurenenud. See kinnitab, et hariduslik kinokeskkond ei kujunda ainult kultuurset publikut, vaid võib olla ka järelkasvustrateegia lahutamatu osa.

Lisaks on filmide tähtsus hariduses tõusutrendis. Kui varem käsitleti filmi koolis peamiselt hariva lisamaterjalina – sageli formaalse ja passiivse kogemusena –, siis tänapäeval on filmist saanud sisuline ja emotsionaalne õppevahend, mis toetab empaatia kujundamist, ühiskondlike teemade mõtestamist ning väärtuspõhist kasvatust. Intervjuudes rõhutati, et kaasaegsed harivad filmid on üha paremini lavastatud, sisuliselt haaravad ning tehniliselt kõrgel tasemel – see muudab nende kasutamise õpetajatele atraktiivseks ja õpilastele mõjusaks. Filmid ei täienda enam pelgalt õppetööd, vaid on saanud selle lahutamatuks osaks, aidates noortel paremini suhestuda maailmaga enda ümber.

Erarahastuse kaasamise ja toetuskeemide paindlikum rakendamine. Eesti filmitööstuse rahastus tugineb valdavalt riiklikele toetusprogrammidele, kuid arvestades senist rahastusdefitsiiti, näevad spetsialistid olulist arenguvõimalust erarahastuse suuremas kaasamises. Filmitootmisse panustavate erasektori partnerite ja investorite leidmine võiks mitmekesistada rahastamisallikaid ning suurendada tootmismahut ja -julgust. Ühe võimaliku motivaatorina saab ka erainvestoritele rakendada olemasolevat Filmi Estonia maksutagastussüsteemi. Kuigi skeem on senini olnud suunatud peamiselt rahvusvahelistele projektidele, võiks selle laiem ja läbimõeldum kasutamine toetada ka kodumaiste produktsioonide finantseerimist ning muuta Eesti tootmiskeskonna atraktiivsemaks nii kohalikele kui välismaistele partneritele.

Digiplatvormid kui võimalus jõuda uue publikuni. Kuigi digiplatvormid pakuvad tugevat konkurentsi kinodele, muutes tarbimisharjumisi, pakuvad nad samas ka tohutut potentsiaali turu laiendamiseks. Need platvormid aitavad tuua Eesti filmidele rahvusvahelist tähelepanu ja suurendada vaatajaskonda, pakkudes võimaluse jõuda erinevate sihtgruppideni ja globaalse publikuni. Täiendavalt pakuvad digiplatvormid suurt paindlikkust ja analüütikat, mis võimaldab filmitegijatel täpsemalt mõista oma vaatajaskonna vajadusi ja eelistusi.

Kultuurivaldkondade omavaheline koostöö. Üha selgem on kultuurivaldkondade integratsioon, kus film ei ole enam eraldiseisev kunstivorm, vaid tihedalt seotud teiste loovvaldkondadega, nagu muusika, teatrikunst, kirjandus, digitaalne kunst ja meedia. Kultuurivaldkondade koostöö võib avada uusi võimalusi filmide

rahastamiseks, levitamiseks ja turundamiseks, samas laiendades nende mõju ja väärtust laiemas ühiskondlikus kontekstis.

Gamification ehk mängustamine – vaataja kaasamine ja interaktiivsus. Audiovisuaalsisu muutumine mängulisemaks toob kaasa interaktiivse vaatamiskogemuse, kus vaataja saab mõjutada filmi käiku. Mängustamine loob uusi võimalusi filmide ja videoprojektide ülesehitamiseks, kus vaatajad saavad valida tegevusi või otsuseid, mis mõjutavad loo kulgu, tegelaste valikuid või narratiivi. Seda tüüpi lähenemine võib tuua filmidele suurema kaasatuse ja loovuse, pakkudes uusi võimalusi, et meelitada nooremate, tehnoloogiat tundvate vaatajate rühma, kes on harjunud videomängude ja interaktiivsete meediumidega.

Lühisisu tarbimise trendi ärakasutamine turunduses (TikTok, Instagram). Lühisisu platvormid nagu TikTok ja Instagram on muutnud vaatajaskonna tarbimisharjumusi, pakkudes kiiret ja visuaalselt köitvat sisu, mis meelitab tähelepanu. Filmide ja nende turunduse jaoks tähendab see võimalust kasutada lühiformaadis videoid, et tekitada huvi täispika filmi vastu. Loominguline ja lõbus sisu, mis keskendub filmi peamistele teemadele, stseenidele või tegelastele, võib kiiresti koguda suure hulga jälgijaid ja levitada filmi sõnumit laiemalt, andes sellele suurema nähtavuse ja võimaluse jõuda nooremate vaatajateni.

Filmivaldkonna lähenemine uutele tehnoloogiatele annab uusi arenguvõimalusi ja tuluallikaid. Uute tehnoloogiate, nagu video- ja mobiilmängud, virtuaalreaalsus (VR) ja tehisintellekt, integreerimine filmi- ja videoproduktioonidesse pakub Eesti filmitööstusele uusi arenguplatvorme ja tuluallikaid. Näiteks VR- ja AR-tehnoloogia kasutamine võib luua täiesti uusi filmikogemusi, pakkudes vaatajatele interaktiivseid ja kaasahaaravaid elamusi. Samuti võib tehisintellekti kasutamine filmide järeltootmises, näiteks stsenaariumi analüüsimisel või lõike- ja montaaživahendites, pakkuda tootmisprotsessis kulude kokkuhoidu ja kvaliteedi parandamist. Nende tehnoloogiate kasutamine võib avada uusi rahastamisvõimalusi ja avardada Eesti filmitööstuse potentsiaali rahvusvahelisel turul.

Filmilinnakud Eestis – potentsiaal uue tööstuse kasvu jaoks. Eeldatavasti 2026. aastal²² valmiv Jõhvi filmilinnak²³, Baltimaade esimene kaasaegne filmilinnak, avab Eesti filmitööstusele suuri arenguvõimalusi. Linnak sisaldab mitte ainult traditsioonilisi filmistuudioid, vaid ka digitaalset ja multimeedia inkubaatorit, kus loovmeeskonnad saavad arendada uusi projekte ja täiustada oma oskusi. Jõhvi filmikeskuse kaudu on loodud uus võimalus meelitada rahvusvahelisi produktioone ja pakkuda välisinvestoritele Eestis tootmise võimalusi. Filmilinnak aitab ka arendada kohalikke oskusi ja infrastruktuuri, tugevdades Eesti positsiooni filmide tootmise ja arendamise keskuses Balti regioonis. Selle infrastruktuuri kaudu võivad avarduda ka Eesti filmitööstuse võimalused rahvusvahelisel areenil, sh suurendada lootusi rahvusvaheliste auhindade, näiteks Oscari, saavutamiseks.

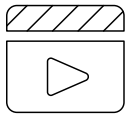
Kui Jõhvi filmilinnak keskendub innovatsioonile ja tehnoloogilisele arendusele, siis Tallinna filmilinnak kannab rohkem kultuurilise filmikunsti suunda. Stuudiokompleks hakkab koondama juhtivaid teenusepakkujaid ning võimaldab nii filmide kui ka teleproduktioonide jaoks vajalikke lahendusi. Samuti luuakse võimalusi valdkondlikeks üritusteks. Tallinna filmilinnaku valmimine on prognoositud 2027. aasta algusesse²⁴. Koos aitavad need kaks keskust kujundada Eestist tugeva audiovisuaalse tootmise tugipunkti.

Nutikas spetsialiseerumine ja rahvusvaheline positsioneerimine. Eesti ei saa ega peagi konkureerida Hollywoodi või teiste suurte keskustega nende mastaabis ja tootmisvõimekuses, kuid saab tugevdada oma konkurentsivõimet, keskendudes nutikatele strateegiatele, konkreetsetele niššidele, tugevale talendile ning selgele filmitööstuse brändile. Dokumentalistika, animatsioon ja spetsiifilised järeltöötlusteenused on valdkonnad, kus Eestil on potentsiaal saavutada rahvusvaheline tase ja eristuda kvaliteedi, paindlikkuse ning tehnoloogilise nutikuse kaudu. Filmilinnakute arendamine, virtuaalproduktiooni võimaluste laiendamine ning filmivaldkonna finantsstiimulite paindlikum ja prognoositavam korraldus loovad soodsa pinnase, et olla

²² Vt [Stuudiokompleks - Ida Hub](#)

²³ Vt [IDA Hub](#).

²⁴ Vt [Tallinna filmistuudio saab nimeks Tallinnfilm](#).

rahvusvaheliste koostööde jaoks usaldusväärne ja uuendusmeelne partner. Seda arengut toetab ka tugev järelkasv ja maailmatasemel talendi arendamine.

Filmiseaduse koostamine kui strateegiline arengusuund. Eesti filmivaldkonda reguleerib hetkel Filmikunsti määrus, mis võimaldab paindlikku ja kiiresti kohanduvat regulatsiooni, olles seega oluline konkurentsieelis. Samas on valdkonnas tugevnenud ootused selgemate ja püsivamate õiguslike raamistike järele, mis käsitleksid süsteemselt töötamist, tasustamist, kollektiivlepinguid ning riiklikku rahastust. Eesti Filmi Instituudi arengukava 2025–2029²⁵ seab filmiseaduse koostamisele strateegilise kaalu, nähes seda osana tervikliku ökosüsteemi tugevdamisest ja valdkonna pikaajalisest arengust.

Varasemate intervjuude põhjal (2023. aastal) märkisid mitmed valdkonna esindajad, et filmivaldkonna arengut on seni pärssinud poliitiline ebastabiilsus ja lühiajalised otsused²⁶. Katkestatud algatused, näiteks režissöörilpalga loomine, näitavad vajadust süsteemse ja püsiva õigusliku aluse järele. Filmikunsti seadus aitaks stabiliseerida rahastusmehhanisme, tugevdada loovisikute õiguskaitset ning parandada valdkonna prognoositavust ja vastupanuvõimet poliitilistele kõikumistele, pakkudes suuremat õiguskindlust nii tootjatele kui ka üldiselt loomeinimestele.

7.4 Takistused ja ohud

Kinokülastuste vähenemine ja konkurents voogedastusplatvormidega. Eesti kinoturg seisab silmitsi rahvusvaheliselt laienevate voogedastusplatvormidega, mis on muutnud noorema vaatajaskonna meelelahutuse tarbimise harjumusi. Kuna kinokülastused on vähenenud, tekib konkurentsi probleem, kuna voogedastusplatvormid pakuvad laiemat filmivalikut ja mugavust. Seda arvestades vajab Eesti filmitööstus innovatiivseid turundusstrateegiaid ja uusi meetodeid, et meelitada vaatajaid kinodesse.

Voogedastusplatvormide kiirenev levitsükkel. Üleilmne voogedastusplatvormide tõus on oluliselt muutnud filmide levitamisoogikat, survestades traditsioonilist kinolevi. Kui varasemalt oli kinolinastuse ja digitaalse leviku vahel selge ajavahemik – sageli kuni 1–2 aastat –, siis nüüd jõuab film voogedastusse sageli juba mõne nädala või kuu möödudes. Intervjuudes toodi esile, et see muutus ohustab eelkõige väärtfilmikinosid, kelle programmid põhinevad tihti filmidel, millel on pikem mängutsükkel või mis jõuavad kommertskinodest hiljem laiemasse levikusse. Kui publik eeldab, et film on peagi voogedastuses kättesaadav, väheneb valmisolek seda kinos vaatama minna, eriti juhul kui tegemist on vähem tuntud või nišilikuma sisuga. See seab väärtfilmikinosid keerulisse konkurentsiolekorda mitte ainult teiste kinode, vaid ka kiiresti muutuvate koduste meediatarbimisharjumustega, vähendades nende turupositsiooni ja tulubaasi.

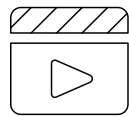
Eesti turu väiksus ja spetsiifilisus. Eesti filmiturg on väikese rahvaarvu tõttu piiratud, mis tähendab, et kohaliku publiku nõudlus on piiratud. Eestikeelsete filmide tootmine ja turustamine peab arvestama kohaliku vaataja vajadusi, kuid samal ajal peab leidma tasakaalu rahvusvahelise turu nõudlusega. Eesti filmide tasuvuse saavutamine ja jätkusuutlikkus sõltub tugevalt ekspordist ja lisarahastamisvõimalustest, kuna kohalike vaatajate arv jääb suhteliselt madalaks.

Väikese turu struktuurne piirang järelkasvule. Kuigi Eestis on mitmekesine ja kvaliteetne filmiharidus, võib praktikakohtade ja töövõimaluste piiratus takistada järelkasvu maksimaalset rakendumist kohalikul turul. Eksperdi hinnangul ei ole töökohtade stabiilsus filmitööstuses tavapärane ka teistes väikeriikides, kuid jätkusuutliku järelkasvu seisukohalt on oluline hoida fookust tööhõivevõimaluste ja praktikabaaside arendamisel. Vastasel juhul võib see pikemas plaanis pärssida valdkonna arenguvõimet ja talendipõhist konkurentsi.

Raskused konkureerida Hollywoodi filmidega. Ehkki Eesti filmitööstus on saavutanud rahvusvahelist tunnustust, on see siiski väike ja rahaliselt piiratud, et konkureerida Hollywoodi suurtootmistega, millel on suuremad rahastusallikad, globaalsed turundusvõrgustikud ja tohutu tootmisvõimekus. Hollywoodi tooted

²⁵ [Eesti Filmi Instituudi strateegia 2025-2029](#)

²⁶ Vt [Eesti film kui toolimäng - Sirp](#)

domineerivad globaalses turus, mis muudab väikeste riikide filmide leviku ja konkurentsi keeruliseks. Kuigi arenguvõimalustena nähakse nišipõhist spetsialiseerumist, tehnoloogilist paindlikkust ja teadlikku eristumist suurtootmise loogikast, ei vähenda see fakti, et valdkonna üldine rahaline ja turunduslik mahajäämus seab Eesti filmidele piirid nii nähtavuses kui mastaabis. Eesti saab küll teadlikult eristuda, kuid ei pääse vajadusest pidevalt tasakaalustada loova ambitsiooni ja rahvusvahelise konkurentsi survet.

Kultuurilise mitmekesisuse ja maitse eelistuste erinevused. Eesti filmi eripärane kultuuriline identiteet ja lokaliseeritud teemad võivad olla suur tugevus, kuid samas takistuseks rahvusvahelistes turgudes. Filmide vastuvõtt sõltub tihti kultuurilistest eelistustest, ja teatud kultuurilised tähendused võivad jääda globaalses kontekstis arusaamatuks. Eestikeelsed filmid võivad olla teatud turgudel vähem vastuvõetavad kui globaalsete Hollywoodi hittide poolt loodud kultuurilised tooted, millel on laialdaselt mõistetavad ja tarbitavad teemad.

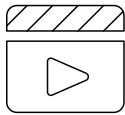
Globaalne majanduslangus ja eelarvepiirangud. Majanduslangused või globaalsed finantskriisid võivad olulisel määral vähendada investeeringute ja raha ringlust filmitööstuses. Vähenenud toetus ja tugevalt konkurentsiühine filmimaailm võivad keeruliseks teha kohalike filmitootjate ellujäämise ja arengu, kuna turu mahud kitsenevad ja rahastamisvõimalused muutuvad ebamugavaks või on piiratud. Lisaks tootmisele mõjutab majandussurutis otseselt ka kinode külastatavust. Keerulises majandusolukorras suunavad inimesed oma raha esmavajaduste – nagu toit, eluasemekulud või hügieenitarbed – katmiseks ning kultuuriline tarbimine, sealhulgas kinokülastused, jääb tahaplaanile. Majandus alates 2020. aastast on olnud üsna haavatav ja pidevalt piiripealne. Eestis on majanduslangus kestnud mitme kvartali ulatuses. Tõusvad energiahinnad muudavad filmitootmise veelgi kallimaks.

Ainult erarahastuse abil tehtud filmid võivad olla liiga kommertslikud ning kultuurilise väärtusetu. Kuigi erarahastus on filmitootmise üks võimalik finantseerimise allikas, on see seotud riskiga, et sellised filmid muutuvad liialt kommertslikeks ja ei pruugi kanda vajalikku kultuurilist väärtust. Erarahastuse domineerimine võib viia selleni, et keskendutakse vaid turul edukaks osutuvatele žanritele või formaatidele, samas kui kultuuriliselt oluline sisu võib jääda tähelepanuta. Tasakaalu leidmine kommertslike ja kultuuriliselt väärtuslike filmide vahel on üks filmitööstuse pikaajalise arengu väljakutseid.

Piraatlus. Laialt levinud filmipiraatlus kahjustab Eesti filmitegijate, -levitajate ja -linastajate majanduslikku jätkusuutlikkust, vähendades legaalse sisu tarbimist ja tuluvooge. Paljud ebaseaduslikud voogedastuslehed ja failijagamise teenused levitavad autoriõigustega kaitstud sisu loata, sageli kõrge kvaliteediga ja reklaamivabalt, mis muudab need hinnatundlikele tarbijatele ahvatlevaks. Samas levivad neis keskkondades ka pahavara ja viirused, seades ohtu tarbijate digiturvalisuse ja andmekaitse.

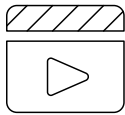
Kultuurirahastuse vähenemine. Aktuaalseks on tõusnud diskussioon kultuurirahade kärpimise üle, mis kujutab endast märkimisväärset ohtu Eesti filmitööstusele. Intervjuudes toodi esile, et filmitootmise rahastust peetakse juba pikemat aega ebapiisavaks ning rahastuse kasv ei ole olnud proportsionaalne ei sektori arenguvajaduste ega elukalliduse tõusuga. Seetõttu nähakse filmikunsti ühiskondlikku positsiooni järjest haavatavamana. Intervjuudes toodi välja, et majandusliku surve kasvades seatakse küsimuse alla, millised kultuurivaldkonnad väärivad prioriteetset rahastamist: *mis on kõige kultuursem?* Nähti, et just sellises võrdluses võib film sageli olla ebasoodsas positsioonis võrreldes näiteks traditsiooniliste lavakunsti vormidega. Seega, intervjuueeritavate hinnangul võib filmi kui kultuurilise väljendusviisi potentsiaalne marginaliseerumine kultuuri toetusotsustes viia rahastusmahu täiendava vähenemiseni. Kuigi selline kärbe mõjutab tugevalt filmitootmist ja sellega seotud osapooli – loojad, tootjad, levitajad –, siis kinod ise võivad sellest toetusahelast täiesti kõrvale jääda.

Kinoturu koondumine. Eesti kinoturul kerkib esile küsimus Apollo grupi mõjust valdkonna tasakaalule. Kuigi konkurentsiamet jälgib olukorda, nähakse suurima turuosaga tegijas ka potentsiaalset monopoolsuse ohtu – eriti juhul, kui repertuaar laieneb kõikidesse segmentidesse, sealhulgas väärtfilmide näitamisse, mis on seni olnud pigem väikeste ja spetsialiseerunud kinode pärusmaa. Intervjuudes mainiti, et Apollo on viimasel ajal hakanud näitama ka väärtfilme, mis võib mõjuda väikekinodele konkurentina. Samas rõhutati, et praktikas toimib Apollo siiski pigem kolleegi kui otsese konkurendina, ning tegemist ei ole otsese vastasseisuga. Küll aga viidati kergele ebamugavusele, mis tekib juhul, kui suured turuosalisel laienevad ka nišivaldkondadesse, vähendades väiksemate tegijate ainulaadsust ja eristumist.

Tehisintellekti roll loomeprotsessides võib ohustada sisuloome kvaliteeti. Tehisintellekti kasutamine filmi- ja videovaldkonnas pakub võimalusi rutiinsete ülesannete kiirendamiseks ning ideearenduse toetamiseks. Intervjuudes tõdeti, et AI abil on võimalik teatud ideid struktureerida, kiirendada produktsioonieelseid tegevusi ja tulla toime olukordades, kus klient ei otsi sisulist sügavust, vaid soovib lihtsalt n-ö „midagi valmiskujul“. Samas nähakse AI laialdast kasutust potentsiaalse ohuna filmiprojektide sisulisele ja loomingulisele kvaliteedile – eriti juhul, kui see hakkab asendama originaalloomet.

Loovkogukonnas valitseb skeptiline hoiak, kuna kardetakse, et tehisintellekti laialdane kasutamine võib viia loomingulise töö väärtuse vähenemiseni ja sisulise pealiskaudsuseni. Mure seisneb selles, et kui AI genereerib massiliselt näiteks stsenaariume või muid loomekomponente, võib see kaasa tuua standardiseeritud ja vähem isikupärase tulemuse, mis ei peegelda autoripoolset loovpanust. Kui AI kasutamine kasvab kontrollimatult, võib see pikemas plaanis langetada sisulist kvaliteeti ja vähendada professionaalsete loojate rolli – eriti väikestes projektides, kus otsuseid tehakse pigem hinna ja kiiruse kui sisulise väärtuse põhjal.

8. Arenguprognosis

Eesti filmi- ja videosektor seisab silmitsi mitmete väljakutsetega, kuid samas on olemas selged arengusuunad, mis võivad aidata valdkonnal kasvada ja muutuda rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisemaks. Selleks on vajalikud strateegilised muudatused töötingimustes, rahastusmudelites, publiku kasvatamises ning rahvusvahelise nähtavuse suurendamises.

Paljuski mõjutavad sektori tulevikku just need tegurid, mis on käsitletud SWOT-analüüsi arenguvõimaluste (vt ptk 7.3) ja takistuste/ohtude (vt ptk 7.4) all – need ei ole pelgalt seisundikirjeldused, vaid viitavad võimalikule arengutrajektorile. Järgnevalt on aga välja toodud mõned suuremad ja laiemalt prognoositavad muutused, mis tõenäoliselt hakkavad kujundama Eesti filmi- ja videovaldkonda järgmise 3–5 aasta jooksul.

Tehnoloogia areng

Tehnoloogia kiire areng kujundab filmide tootmist, levitamist ja tarbimist üha enam. Virtuaalreaalsus (VR) ja liitreaalsus (AR) avardavad audiovisuaalse kunsti piire, võimaldades vaatajal siseneda filmi maailma interaktiivsemalt kui kunagi varem. Juba praegu arendatakse lahendusi, kus vaataja saab sündmustikku mõjutada, muutes narratiivse struktuuri dünaamilisemaks ja isikupärasemaks.

Tehisintellekt (AI) ja masinõpe lihtsustavad filmide produktsiooni, võimaldades näiteks keeruliste visuaalefektide automatiseerimist ja sisupõhist turundust. Samal ajal viivad 3D- ja holograafiatehnoloogiad audiovisuaalse sisu esitusvormid uuele tasemele – tulevikus võib traditsiooniline ekraan asendada immersiiivsete keskkondadega, kus vaataja tajukogemus sulandub digitaalse reaalsusega.

Need arengud muudavad ka filmitööstuse majandusmudeleid. Striiminguteenused kohanevad interaktiivsete formaatidega ning uued tehnoloogiad võimaldavad sisuloojatel leida innovaatilisi ärimudeleid. Samas esitab see ka väljakutseid – tekib vajadus kohandada regulatsioone, et kaitsta loojate õigusi ja tagada eetilise tehisintellekti kasutus.

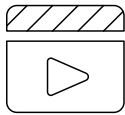
Eesti filmisektoril on võimalus neid tehnoloogiaid omaks võtta ja kasutada rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamiseks. Varajane kohandumine VR- ja AR-lahendustega, samuti AI-põhiste tööriistade integreerimine, võib aidata Eesti filmitegijatel jõuda uute publikuni ja luua sisu, mis ületab traditsioonilise kino piirid.

Rahastus, tulu ja turundus

Filmitööstuse rahastus ja kassatulu sõltuvad üha enam digitaalsest turundusest ja sotsiaalmeedia strateegiatest. Traditsioonilised rahastusmudelid – piletimüük, telelevi ja avalik toetus – jäävad endiselt oluliseks, kuid tehnoloogia areng ja tarbijakäitumise muutused suunavad tähelepanu uutele võimalustele, nagu sisuloome platvormid, otseturundus ja partnerlussuhted digitaalsete platvormidega.

Üks võtmetegur Eesti filmisektori arenguvisionis on efektiivne sotsiaalmeedia-põhine turundus, mis võimaldab jõuda nii kohaliku kui ka rahvusvahelise publikuni. Edukas näide on mitmed väikese eelarvega, kuid nutikalt turundatud filmid, mis on levinud viirusliku sotsiaalmeedia kampaania toel. Näiteks USA päritolu A24 filmistuudio kasutab TikToki formaati, et luua kaasahaaravaid turundusnarratiive, mis ületavad traditsioonilise reklaami piirid.

Eestis võiksid filmitegijad keskenduda digitaalsete platvormide potentsiaali ärakasutamisele. Otsekontakt vaatajaskonnaga YouTube'is, TikToki ja Instagramis loob võimaluse uue põlvkonna publikuga sideme

loomiseks, kes ei pruugi tarbida filme traditsioonilistes kanalites. Lisaks pakub internetipõhine reklaam täpset sihtimist, mis võimaldab väikese turunduseelarvega jõuda täpselt soovitud publikuni.

Rahvusvaheline turundus on samuti kriitilise tähtsusega, et Eesti filmid jõuaksid laiemale vaatajaskonnale. Eestil puudub suur siseturg, mistõttu tuleb sihtida ka rahvusvahelisi vaatajaid. Strateegiline koostöö rahvusvaheliste voogedastusplatvormidega ja nende algoritmipõhise nähtavuse kasutamine võiks aidata Eesti filmidel jõuda suurema publikuni. Samuti võiks rohkem panustada filmifestivalidel osalemise kõrvale ka digitaalsesse levitamisse – näiteks festivalide ajal paralleelselt toimuvad veebikampaaniad, mis suurendavad nähtavust ka väljaspool füüsilisi linastusi.

Uued võimalused Eesti filmitööstuses

Tallinna Filmilinnak ja Jõhvi rajatav uus filmilinnak kujundavad Eesti filmitööstuse tulevikku, tuues kokku traditsioonilise filmikunsti, klassikalise tehnoloogia ja uuenduslikud lahendused. Kaks keskust täiendavad teineteist erineva fookusega: Tallinna filmilinnak kaldub rohkem kultuurilise filmikunsti suunas, samas kui Jõhvi linnaku fookus on innovatsioonil. Filmilinnakud loovad seninägematu võimaluse ühitada Eesti startup-maailma dünaamilisus ja paindlikkus filmitööstuse praktiliste vajadustega. Just see sünergia võib anda Eesti filmikunstile konkurentsieelise, kiirendades uute tehnoloogiate, töömeetodite ja ärimudelite omaksvõttu. Jõhvi filmilinnaku valmimine on plaanitud 2026. aasta teiseks pooleks²⁷ ning Tallinna filmilinnaku valmimisaeg on esialgu prognoositud 2027. aasta algusesse²⁸.

Rahvusvaheline huvi Eesti kui filmitegemise sihtkoha vastu on kasvamas ning meie unikaalsed võttepaigad – loodus, arhitektuur ja ajalugu – pakuvad tootjatele uusi võimalusi. Stuudiokomplekside valmimine tugevdab Eesti positsiooni maailmaturul, võimaldades kohalikul tööstusel areneda ja ekspordivõimekust aina kasvatada. Lisaks pakuvad filmilinnakud tugevat keskkonda, kus kohtuvad erinevad loojad, tootjad ja tehnoloogiaettevõtted, mis omakorda soosib koostööd ja innovatsiooni.

Juba enne stuudiote valmimist on filmitootjad näidanud filmilinnakute vastu huvi, mis viitab selgele nõudlusele kvaliteetsete tootmispindade ja infrastruktuuri järele. Eesti filmitööstus saab nüüd kasutada samu tehnilisi ja loomevahendeid, mida maailma tipprežissöörid – ning edaspidi on piiriks ainult loovus ja rahastus.

Tänapäeval toimub suur osa rahvusvahelistest filmivõtetest stuudiokeskkonnas, kus VFX ja virtuaalsed lahendused võimaldavad piiratud fantaasiat. Eesti filmitööstus võiks suunata pilgu enam ka ulme- ja fantaasiafilmidele, kasutades ära kohalike animatsiooni- ja efektistuudiote oskusteavet.

1990. aastatel hakkasid Hollywoodi suurfilmid filmima lirimaal. Peagi avastati, et seal on maailmatasemel filmiprofessionaalid, mis viis omakorda liri rahvusliku filmikunsti ühe kuldajastu alguseni. Ka Eestis järjepidevalt arenevad võimalused ja innovatiivsed lahendused võivad siia meelitada mitmeid rahvusvahelisi suurtootjaid, luues eeldused ka kohaliku filmikunsti kuldajastu tekkeks.

European Film Agency Directors (EFAD) visioon

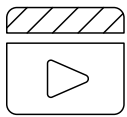
EFAD-i visiooni kohaselt on Euroopa filmitööstus 2030. aastaks tugev, mitmekesine ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline. Keskne idee on, et film ei ole ainult kunst, vaid ka loovtööstuste mootor, mis aitab kujundada Euroopa kultuurilist identiteeti ning ühendab erinevaid ühiskonnagruppe.

Oluline rõhk on kultuurilisel mitmekesisusel ja väljendusvabadusel – film peab kajastama Euroopa eri keeli, rahvaid, vanusegruppe ja sotsiaalseid taustu, et iga vaataja tunneks ekraanil ära iseenda ja oma väärtused. Selle saavutamiseks tagavad filmiagentuurid stabiilse rahastuse ning toetavad loojate vabadust oma ideid ellu viia.

Samal ajal peab filmitööstus olema elujõuline ka majanduslikult. EFAD prognoosib, et kuigi avalik toetus jääb oluliseks, kasvab erasektori rahastus ning innovatsioon ja riskivalmidus saavad üha tähtsamaks. Filmi

²⁷ Vt [Stuudiokompleks - Ida Hub](#)

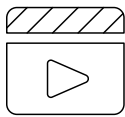
²⁸ Vt [Tallinna filmistuudio saab nimeks Tallinnfilm](#).

levitamine muutub paindlikumaks ja suunatud erinevatele platvormidele vastavalt sellele, kuidas vaatajad filme tarbida soovivad. Uued digitaalsed tööriistad avardavad nii uute filmide kui ka Euroopa filmipärandi publikut.

Samuti nähakse, et filmitööstuse arenguks on vaja kõigi osapoolte panust – kinod, voogedastusplatvormid, telekanalid ja telekomiettevõtted peaksid kõik aitama kaasa Euroopa filmide tootmisele ja nähtavusele.

Üldine suund on seega Euroopa filmi positsiooni tugevdamine nii kultuuriliselt kui ka majanduslikult, et see oleks tulevikus jätkusuutlik, laia publikuga ning rahvusvaheliselt hinnatud.

Lisa 1 – EMTAK 2008

59111 – Kinofilmide ja videote tootmine

- filmide (mängu-, dokumentaal- ja animafilmide) tootmine
- kino- ja telefilmide tootmine (k.a animafilmid)
- propaganda- või reklaamfilmide ja -videote tootmine

59112 – Telesaadete tootmine

- telesaadete (otsesaated või salvestused), nt intervjuud, meelelahutussaated, spordireportaažid jms tootmine
- telereklaamide tootmine

59121 – Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad

- kinofilmide, videote ja telesaadete montaaž
- algus- ja lõputiitrite lisamine
- kodeeritud ja kodeerimata subtiitrite lisamine
- arvutigraafika, animatsioon, visuaalsete eriefektide loomine
- filmilintide ilmutamine ja töötlemine
- filmilaborite tegevus (k.a animafilmilaborid)
- värvikorrektsioon ja digitaalrestaureerimine
- helimontaaž ja -dublaaž

59131 – Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine

- kinofilmide, videote, DVD-de jms filmitoodete levitamine (nt kino- ja telelevi)
- kinofilmide, videote ja DVD-de leviõiguste omandamine

59141 – Kinofilmide linastamine

- kinode ja kinoklubide tegevus
- kino- ja videofilmide linastamine vabas õhus(vabaõhukinod) või mujal